

Valdis Rūmnieks

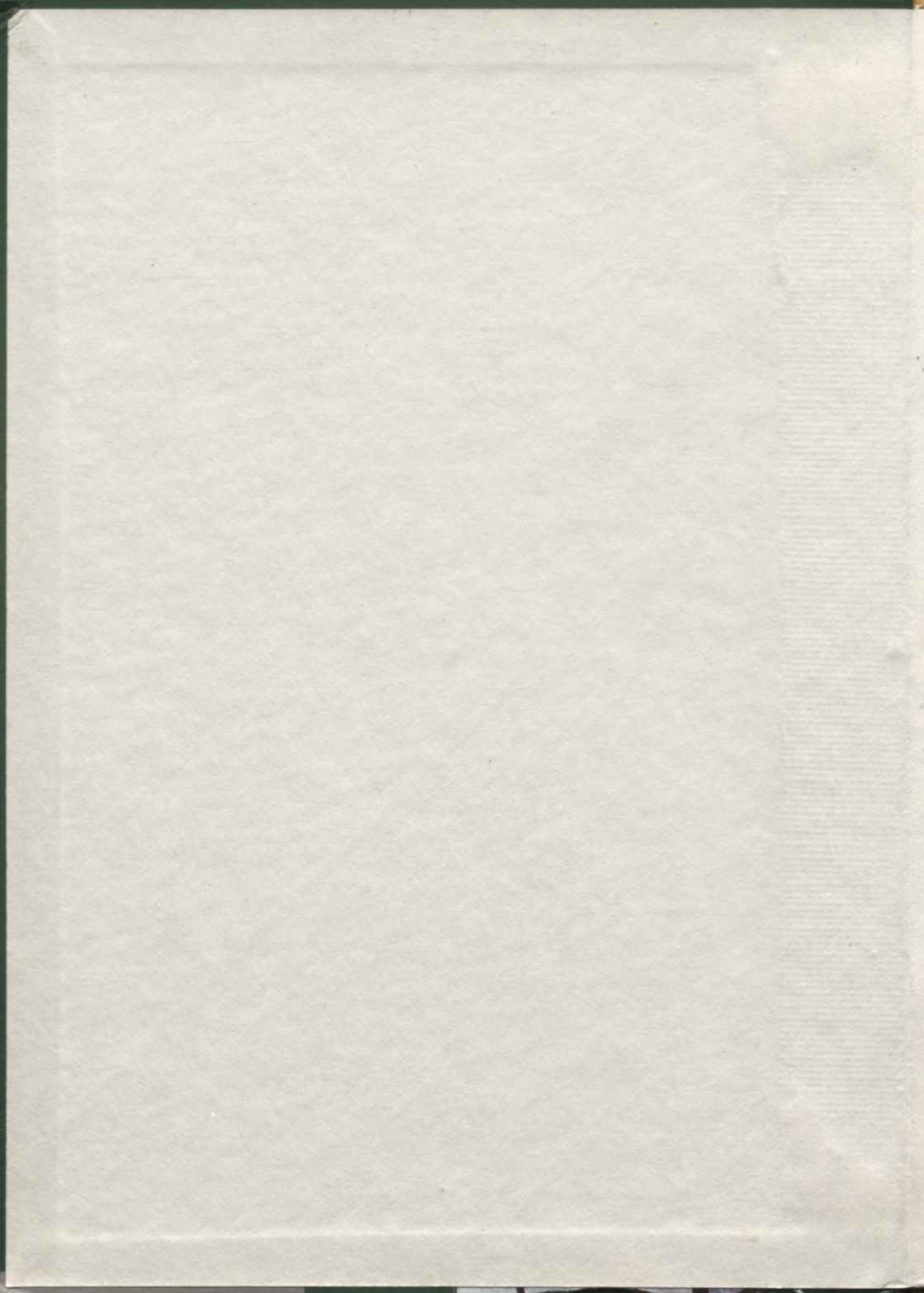
OZOLA

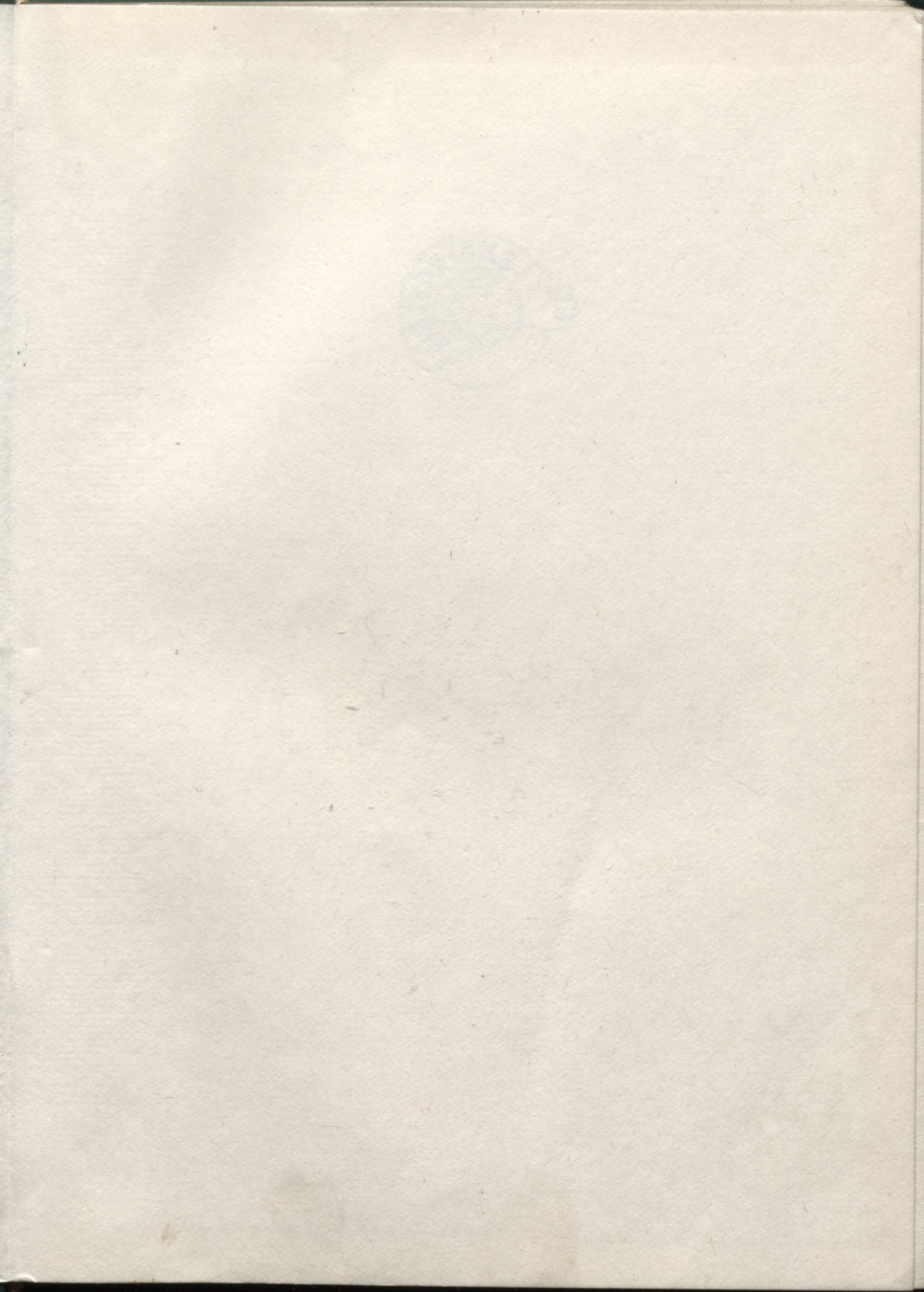
GRĀMATA

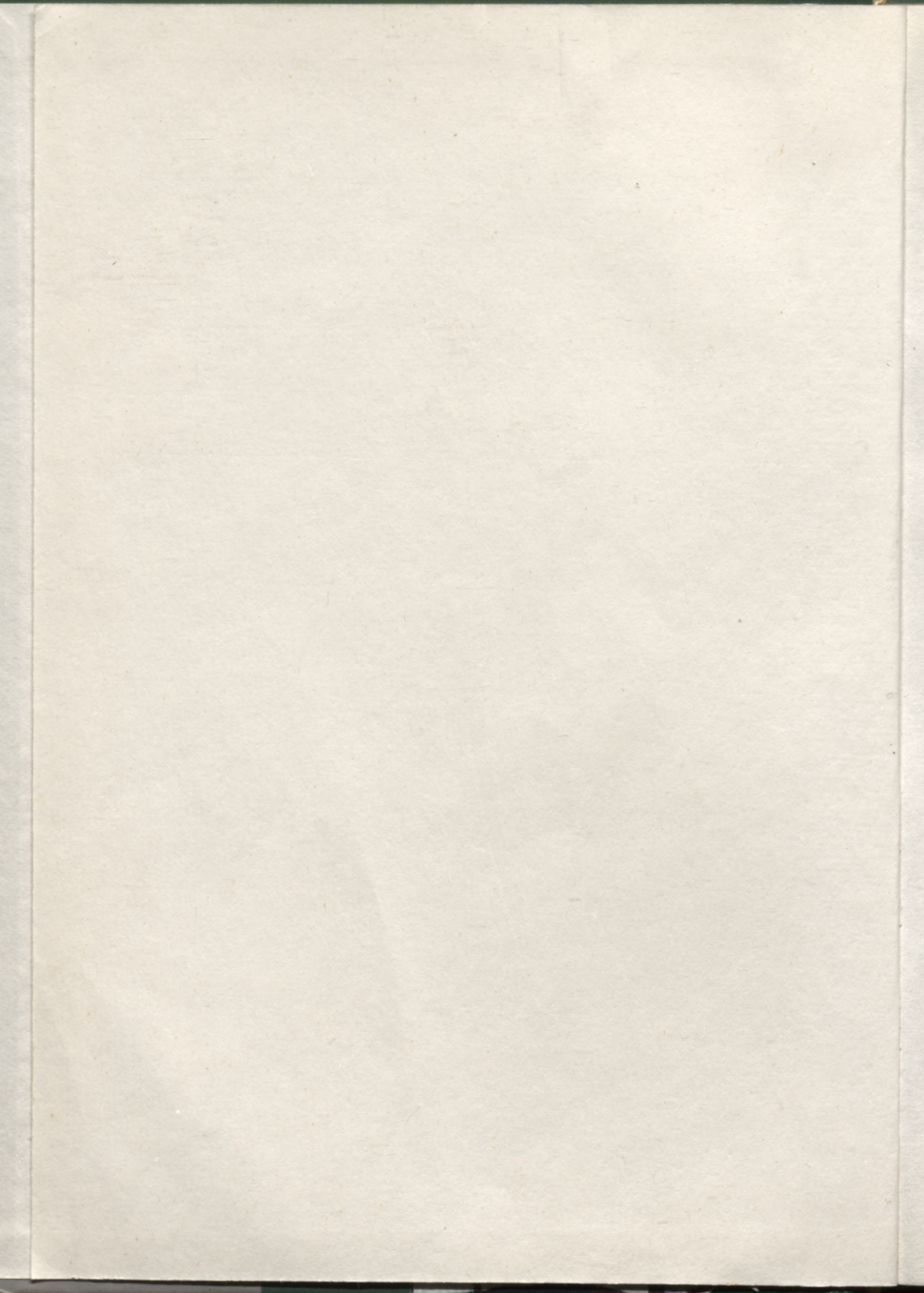
Fantastisks detektīvs
ar paķaļdzišanos

ZVAIGZNE ABC

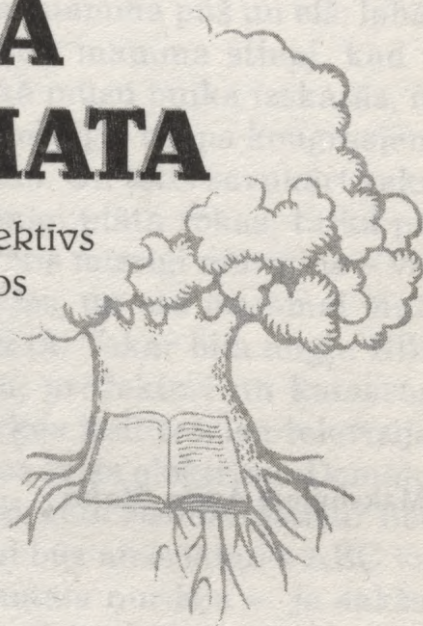

J
L 3252

L 43
810

Valdis Rūmnieks
**OZOLA
GRĀMATA**

Fantastisks detektīvs
ar pakaļdzišanasos

ZVAIGZNE ABC

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

~~98-24.781~~
0304036674

883.3-3-93

Ru 490

Māksliniece *Agija Staka*

Valdis Rūmnieks

OZOLA GRĀMATA

Fantastisks detektīvs ar pakajdzišanos

Redaktore *Lolija Soma*

Māksl. redaktors *Aldis Aleks*

Maketētāja *Irēna Kiviļa*

Korektore *Zinta Stikute*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 105, Rīgā, LV-1013.

Reģistr. nr. 2-1060. Red. nr. L-496.

A/S «Poligrāfists», K. Valdemāra ielā 6, Rīgā, LV-1010.

© Apgāds Zvaigzne ABC, 1998

ISBN 9984-17-003-9

* * *

Tagad, pēc visa notikušā, mamma pūš un elš: labāk nekas nebūtu bī-ī-jis (garo ī mamma stiepj, kad ir varen satraukusies), pēc kā mūsu puika izskatās, ne viņš gul, ne ēd, skolu arī nebeigs, tik pa kongresiem, sarīkojumiem un televīzijām. Un tētis savukārt saka: bet tas taču... Un izteiksmīgi plāta rokas, tā ka pat mamma nekā nesaprot. Tētis mierīgi murmina – vismaz angļu valodu iemācīsies, un tad mammai mute ciet, tas nu ir punkts punktā. Vakar bija angļu BBC televīzija, cilvēku kā jūra, prožektoru un kameras, mamma, naivā, teica – korķus izsitīšot, bet televīzijai pašai līdzī lielā mašīna, kas taisa elektrību. Domāju, cauri ir ar mani, kā es angļiski to visu izstāstīšu? Bet, re, dzīvs esmu, un rīt atkal būs amerikāņi – ABC vai NBC, velns viņu zina! Mamma ņurdēja – ja sāksot nākt ķīnieši un japāņi, viņa iešot kārties. Ne nu kārsies, nekā, viņa staro no laimes, it kā pati būtu visu izdarījusi. Tētis katru vakaru pirms gulētiešanas saka – tikai nepaliec iedomīgs, tas ir Dieva pirksts. Kāda tur iedomība! Ja man kaut reizi gramatikā skolotāja mazliet piemiegtu aci, sak, Janča kļūdas nav parastas kļūdas, bet...

Kas tev deva!

Tas viss sākās gluži mierīgā un jaukā nedēļā pirms Ziemassvētkiem.

– Janci, vai tu zini, ka tuvojas Ziemassvētki? – tētis, brokastis ēzdams, ieminējās.

– Protams! – es atsaucos un drošības pēc spēru vaļā: – Matemātiku noteikti izlabošu! Vēl veselas... gandrīz divas nedēļas!

– Labi, labi, – tētis novilka, izdzēra pēdējo kafijas malku un turpināja: – Bet vai mums viss ir sagatavots Ziemassvētkiem?

– Kā – sagatavots? – es noburkšķēju. – Dāvanas gatavo katrs pa kluso. Eglišu mantiņas pērn tikai piecas sadauzīju. To pietiks, jaunā plastmasas kāja ar divām skrūvēm ir kolosāla... Eglīti pirksim nākamnedēļ.

– Un sveces?

– Sveces man palika pāri, – iejaucās mamma.

– Un brīnumsvecītes? – tētis nelikās mierā.

– Apskaties! – mamma mudināja.

Kas man – žvikt! – uz mūsu mantu kambari; mums ir tāds interesants skurstenis, neviens to neizmanto, mājai apakšā kādreiz bija veļas mazgātava. Nujā, un lielajā istabā aiz skursteņa ir metru dziļa iedobe. Tētis kādreiz teica – skurstenis apēdot pusi istabas. Ja ņems šo un nojauks, tad jumts uzgāzīsies virsū un apēdīs mūs ar visiem kauliņiem. Bet nekāda vaina! Tagad aiz skursteņa mums ir astoņi plaukti. Mamma saka – tur pats nelabais varot kāju lauzt, bet man tur patīk. Un es tur visu varu atrast! Citreiz tētis saka – ej, superdetektīv, izpēti, vai mums aiz skursteņa ir mazās tupeļu nagliņas! Kas man – žvikt! Un

pēc divām minūtēm naglas rokā. Pat mamma, kad jānoliek vasaras apavi uz ziemas guļu un jāvelk ārā lielie zābaki, ņem mani palīgā.

Tā nu es metos uz skursteni. Rokos, rokos, bet – čuš! Nav ne smakas no brīnumsvecītēm. Pareizi, pērn pēdējās divas izmetu laukā pa logu. Mamma dusmojās:

– Janci, man tūlīt jāiet uz darbu! Ir vai nav?

– Nav! – es blāvu pretī.

– Tad nu tā, – tētis svarīgi teica un vilka laukā maku.

– Ziemassvētki ir vienreiz gadā un varbūt arī vienreiz mūžā. Še tev trīs lati! Man nemaz nav laika pa veikaliem skraidīt un mammai ne tik. Kolēģi darbā stāstīja – šogad esot pārdošanā ne tikai parastās brīnumsvecītes, bet arī īpašas krāsainās – zilas, zaļas, sarkanas. Ļoti ilgi deg. Maksā dārgāk, bet... Mācēsi nopirkt?

– Par visu naudu? – es iepletu acis.

– Lai iet par visu, – tētis sacīja. – Ja mamma neiebilst. – Bet mamma, par brīnumu, nesaka nekā, tikai nosmaida, it kā es būtu dabūjis piecnieku latviešu valodā vai izdarījis citu muļķību.

Ohoho, nu esmu miljonārs! Es steidzos uz skolu, nē, lidoju, it kā man pakaļ dzītos bars policistu.

Laikam mans ģimīis bija pārāk muļķīgs, jo Pēcis, aizdomīgi paskatījies, prasīja:

– Janci, kas tev kaiš? Tu esi slimš vai izmācījies?

– Ne viens, ne otrs, – es starodams atbildēju. – Bet man ir trīs lati!

– Trīs lati? – Pēcis novilka. – Saldējumam?

– Muļķis! – es norūcu. – Brīnumsvecītēm! Mēs taisīsim mājās uguņošanu!

– Nu vellos! – Pēcis noburkšķēja. – Par trim latiem...

– Bet jaunās ir īpaši dārgas! – es turējos pretī.

– Protams, jaunās košļenes ir īpaši dārgas, – kā muļķīga sniega pika sarunā ievēlas slavenā ziepju vāritāja mūsu Aija, kaut velns viņu parautu! Nesaprotu, kāpēc velniem skuži nepatīk. Šī vārās kā viens putraskatls: – Man ir seši lati, un es nopirkšu divpadsmit šķirņu košļenes un došu tikai tam, kas ļaus norakstīt materiālu divus mēnešus no vietas. Un vēl...

– Un vēl tu labāk ej ratā! – uzbrēca Pēcis.

– Nē, es, – bet tur jau nāk vēl viena šī nepanesamā dzimuma pārstāve – latviešu valodas skolotāja, viņa noteikti nekad nav košļeni mutē ņēmusi, tas nu ir fakts.

2

Un tā pēc stundām – šodien, par laimi, tikai četras – ar Pēci gājām pa veikaliem meklēt brīnumsvecītes. Es noteikti laidīšu darbā savu slepeno ieroci – mēs dzīvojam otrā stāvā un netālu no loga aug divas kastāņas, un vienā no tām es jau rudenī sagatavoju ripu. Vārdu sakot, ideja tāda. Pa kluso vienu auklas galu piestiprināšu pie loga un nolaidīšu brīnumsvecīti kā vagoniņu Siguldā...

– Paklausies, Janci, ko tu te muldies par kādām īpašām brīnumsvecītēm? Vai tavš tētis kaut ko nav saputrojis? Nekādu īpašu nav, pats redzi, pērc parastās! Turklāt vairāk sanāks!

– Nē, – es tiepos, – tētis teica.

– Tītars arī teica, – Pēcis burkšķēja.

To tik man vajadzēja! Vārdu sakot, viņš dabūja pilnu porciju.

– Ej tu ratā ar savām brīnumsvecītēm! – Pēcis, asaras rīdams un sniegu purinādams, piecēlās un novilka.

– Bet tu neapsaukājies!

– Es neapsaukājos, uzprasi pārdevējam, ka tādu nav.

Kas tad man, ņems un prasīs, pa galvu neviens nekraus.

Un ko jūs domājat? Ir jaunās brīnumsvecītes! Tās gatavojot privātfirma – *Nea* vai *Lea*, vai kā viņu tur sauc, ļoti mazos daudzumos. Kad atkal pievedīs, neviens nezinot.

Labi, ka tā, vismaz skaidrība. Nospļāvāties un metām mieru.

Splaut nācās arī nākamajā un aiznākamajā dienā. Piektdienas vakarā tētis man uzstādīja ultimātu – lai pērkot parastās vai arī lai dodot naudu atpakaļ.

Nu bija uguns pakulās. Abi ar Pēci piecēlāties sestdien septiņos no rīta kā tādi nenormālie un astoņos sākām ķemmēt veikalus. Līdz pusdesmitiem – nekā.

Bet tad pār Pēteri kā apgaismība nolaidās: – Mēs taču neesam bijuši uteni!

Aiziet, mēs laižam taisni pa Dzirnavu ielu uz krāmu tirgu! Izgājām cauri dzelzceļa tunelim, tūlīt jau būs. Lūk, pirmie šķībacainie pulksteņus grib iesmērēt, re, viens vecītis droši vien kādu tantiņu nositis – viena krūzīte, viens gludeklis, viena dakšiņa un veca samta

cepure. Noteikti aplaupījis kādu, sēž un diņģē. Resnie vizuļi, ak, kā vajadzētu, man ir 1 lats 30 santīmu slepenās naudas, bet...

– Skaties, skaties! – Pēcis, kā lode izšāvies starp pircēju, uzpircēju un pārdevēju rindām, sauca.

Es nesos pie Pēča. Gandrīz apgāzu spirta burku, gandrīz sapinos trosē, ko divi veči tina kopā, un uzmetu simt septiņdesmit sniega pikas lubenēm, kuras kāds zilītis pārdeva kopā ar vecu radioaparātu, divām kafijas bundžām un sieviešu biksītēm.

Ir! Pēcis atradis tipu, kurš pārdeva jaunās brīnumsvecītes. Diņģējāties uz nebēdu, līdz beigās palikām pie 60 santīmiem. 5 kastītes, nekādas vainas! Kad nu tā veicas, jāpastaigā vēl! Man bija viens lats trīsdesmit santīmu, un Pēcis savukārt kā sadedzis meklēja vulkanizējamās gumijas ielāpus veļļuka kamerai.

Ielāpus Pēcis nedabūja, bet es apstājos pie vizuļu veča. Vienu tādu šmaugu – tumši brūnu muguriņu, dzeltenī zaļu vēderiņu, spuriņām – pasvārstīju rokās. Oho, pasmags! Tādu varēs aizmest savus 40 metrus tālu! Un, kad es iedomājos, kā laidīšu Gaujas atvaros šito spurainīti...

– Cik jāmaksā?

– Viens lats trīsdesmit, – nejdzīgi čerkstošā balsī novilka vīrelis.

– Tik daudz? – iepletu acis.

– Ja nevari maksāt, staigā! – vīrelis burkšķēja.
– Būs citi, kas varēs.

– Ejam, ejam, – Pēcis vilka mani prom, – tie ir no plastmasas.

Ohoho, to tik vīrelim vajadzēja dzirdēt! Kā viņš aizsvilās! Negribu atkārtot visu, ko viņš teica, bet Pēča pieminētā plastmasa vīrelim uzsita asinis.

– Kāda plastmasa! – vecis vārijās. – No kārtīga koka ar svina serdi!

Taisnību sakot, vecim bija taisnība. Es jau ņēmu ārā maku, bet Pēcis bija iekritis azartā.

– Vairāk par latu tas nemaksā, – Pēcis paziņoja.

– Ej tu! – Vecim apnika ar mums kasīties, un viņš nobēra: – Še vēl! – ātri pagrābstījās pa mantu kaudzi un starp alus bundžiņām, zagtiem termosiem, skrūv-griežiem un vecām korpēm piepeši sagrabstīja kaut ko drausmīgi noķepušu, sarūsējušu un uzsvieda gaisā.

– Kas tas ir? – es noprasīju.

– Rokassprādze – notīrīsi, varēsi nēsāt. Kopā latu trīsdesmit.

– Lai iet! – es vilku ārā vienu latu trīsdesmit, ņēmu vizuli un sprādzi, un mēs ar Pēci ejam mājup.

– Dullais! – Pēcis rūca. – Kāda velna pēc tu ņēmi sprādzi? Vēl padiņģētos, un vecis būtu laimīgs, ka par latu ticis no mums vaļā.

– Bet varbūt tiešām forša sprādze, – es turējos pretī.

– Kas tur foršs! – Pēcis īgņojās. – Dod šu! Pilnīgi riebjas tādu ņemt rokās. Trīs dienas senči spiedīs mazgāties. Velns viņu zina, kas te ir virsū... Rūsa, mašīnēlla, dubļi vai kas cits.

Pēcis grozīja sprādzi gan tādi, gan šitādi un nebeidza purpināt. Mjā, uz rokas nemaz nevar likt... Bet izskatās tīri interesanta. Visādi vijumi, pinumi. Sver kādu puskilogramu, ja tik tie nav dubļi un rūsa. Ko tur, mājās nomazgās un tad jau manīs!

Mājās parādīju brīnumsvecītes, tētis bija apmierināts. Pēc pusdienām iegāju vannasistabā un sāku mazgāt sprādzi. Pirmā to pamanīja mamma.

– Janci, kas tev tur ir? Ko tu mazgā?

– Sprādzi.

– Sprādzi? Kur tādu dabūji?

– Utenī nopirku.

– Utenī. Vienreizēji! – mamma savieba seju un sauca tētim:

– Nāc paskaties, kādus mēslus tavš dēls nopircis!

– Kāpēc uzreiz mēslus? – turējos pretī.

Kad vannasistabā ienāca tētis, ūdens izlietnē kļuvis melni brūns.

Tētis, pavirši paskatījies, novilka:

– Es ceru, ka pēc tik briesmīgas mazgāšanas kaut kas pāri arī paliks.

– Tūlīt būs... – es tiepos. – Jūs redzēsiet...

Nu jau ūdens paliek skaidrāks, dubļi drusciņ nost, sprādze klāta ar bāli zaļu kārtu, vietām tā kā izburbējusi, tā kā... Tādu pašu slapju lieku uz rokas. Mazliet par lielu, bet izskatās tīri brangi.

– Kā ir? – lielījos.

– Nezinu gan, – mamma noteica. – Vecs un smags krāms.

– Bet pinumi gan interesanti, – tētis norūca un paņēma rokās. – Utenī nopirki, tu saki?

– Utenī, utenī! – es atsaucos. – Kopā ar brīnumsvecītēm.

– Nožāvēsim, tad apskatīsim kārtīgi.

Nolikām uz radiatoriem žāvēt. Vēlāk mani spieda mācīties, tad ar Pēci gājām uz Kultūras un atpūtas parku slēpot. Svētdien bija jāpērk eglīte, eglītes kāja bija aizskurstenī apakšā, trīs plaukti izgāzās, kamēr tos sakārtojām, un vēl eglīte jāpoš, un vēl pēdējā brīdī svētdien pirms Disneja filmām mamma aiztrieca meklēt raugu un – vārdu sakot, par sprādzi atcerējos tikai pirmdienas rītā, īsi pirms došanās uz skolu. Man taču jāpaņem līdzī! Lai Pēcis nemuld, ka pēdējo mēslu esmu nopircis!

Bet uz radiatoriem, kur noliku žāvēties, sprādzes nebija.

– Mammu, kur ir mana sprādze?

– Kā es varu zināt? – mamma sapīka. – Kur tu pats esi nogrūdis, tur arī meklē.

– Es to uzliku uz radiatoriem, bet tur vairs nav.

– Tiešām nezinu. Nevelc garumā, taisies uz skolu! – mamma jau kļuva dusmīga.

Traks var palikt! Visu dienu man nav miera. Pēcis nirdza, lai parādot rokas, vai nomazgātas pēc sprādzes uzlikšanas un vai vispār tur vidū neesot bijis lauvas sūds. Cietos un meloju, ka rīt atnesīšu. Bet kur sprādze palikusi? Tiešām, nevajadzēja sestdien ielaisies ar to veci, nopirkto tikai vizuli, un miers! Aiz radiatoriem sprādze nevarēja aizkrist. Varbūt tētis? Bet viņam visu svētdienu nebija nekādas intereses... Nu vienkārši smieklīgi, kur tāda manta var pazust?!

Līdz vakaram, kad trīs reizes biju apgriezis māju otrādi, es gatavojos uzsprāgt.

Tad atnāca tētis, un viss laimīgi atrisinājās. Izrādījās – sprādzi tētis paņēmis līdzī uz darbu. Tomēr kaut

kas man uzreiz nepatika. Pat nevaru pateikt, kas... Kad prasīju tētīm, kur tad ir sprādze, tētis ieteicās:

– Iedevu mūsu laboratorijas vīriem, lai paskatās, kas tur iekšā, – un bezbēdīgi iesmējās.

Tētis mulķīgi nekad nesmejas, to es zināju, fakts. Viņš ironizēja vai sliktākā gadījumā laida īsti zirzisku zviedzienu, ka pa gabalu jāmūk.

– Bet kad atnesīsī? – es dīcu. – Tā ir mana sprādze.

– Rīt, rīt dabūsi savu sprādzi, – tētis atkal viegli attrauca un steigšus piebilda: – Domā labāk par liecību, vai tur vēl var kaut ko saglābt.

Protams, saglābt daudz neko nevarēja, taču man aizvien vairāk nepatika tēta izturēšanās. Vispirms viņš paņēma pa kluso un es kā mulķis visu dienu meklēju, tagad viņš neatnes mājās un vēl droši nevar zināt, vai rīt atnesīs. Nu labi, pagaidīs līdz rītam, bet, ja tētis neatnesīs arī rīt, tad es...

Tā arī nespēju izdomāt, ko iesākšu rīt, jo rīt negēlīgi agri – septiņos no rīta – mums ir koris, dziedāsim Ziemassvētku dziesmas. Tātad jāiet puslīdz normāli gulēt, pagājušo nedēļu kora dienā es aizmiglu, protams, karsti mīļotajā latviešu valodas stundā, – lai velns to parauj!

Es biju jau piemidzis, kad pamodos no mammas balss. Viņa citreiz, kad ir dusmīga vai vismaz neapmierināta, sāk runāt tādā ļoti skaidrā, nevis spalgā, bet pārāk skaidrā balsī.

– Nu pasaki skaidri, kas tad ir noticis!

– Klusu! Jancis guļ! – čukstēja tētis.

Man, protams, acis kā pogas. Čības nevilku un metos pie lielās istabas durvīm noklausīties.

– Es jau tev teicu, – tētis turpināja, – sprādzi iedevu mūsu laboratorijas vīriem.

– Un?

– Vīri šodien visu izdarīja.

– Kāpēc tad neatnesi sprādzi? Jancis meklējot visu māju apgrieza otrādi.

– Bet es tev nepateicu, ko rādīja analīze!

– Nu tad saki! – mamma atkal pacēla balsi.

– Pirmkārt, tā sprādze ir no elektrona.

– No elektrona? No kāda elektrona?

– Tā senie grieķi saukuši zelta un sudraba sakausējumu.

– Ārprāts! – mamma novaidējās.

– Otrkārt, – tētis turpināja, – analīze ar radioaktīvo oglekli rāda, ka sprādze ir apmēram divi tūkstoši gadu veca! Bet pats galvenais, – tētis dziļi ievilka elpu.

4

Un tieši tajā mirklī man krampis sarāva kreiso kāju, no lielā sasprindzinājuma es zaudēju līdzsvaru un ar blarkšķi iegāzos vecāku istabā.

– Mūsu jauneklīs gan nav pazudis, – mamma izteiksmīgi novilka.

– Visu noklausījies? – tētis, uzmanīgi ieskatījies man acīs, pavaicāja.

– Visu ne, – pieslējies kājās, es noburkšķēju.

Tētis atkal mulķīgi iesmējās, bet pēc mammas izteiksmīgā skatiena aplusa.

– Ko tad tu nedzirdēji?

– Nedzirdēju tālruņa sarunu, – es ieminējos.

– Jā, es arī to gribētu zināt, – mamma uzstāja.

– Labi, – tētis nopūtās, – bet, Janci, nekādas pašdarbības! Lietiņa ir pārāk nopietna. Tātad tālrunis... Bet vispirms man jāizstāsta... Kad man vīri laboratorijā pateica par sprādzi... ka tā ir divi tūkstoši gadu veca, es pagrābu to un tūlīt aizmetos uz Vēstures muzeju. Tur mani iepazīstināja ar kādu darbinieci – Annu Vētru. Viņa esot lielākā rotaslietu zinātāja Latvijā. Sākumā viņa domāja... – tētis atkal iesmējās. – Vēlāk viņa atzinās, ka noturējusi mani par apsēsto, bet, kad ieraudzījusi laboratorijas vīru analīzes, tad... Vārdu sakot, sprādze palika pie viņas.

– Pie viņas? – es iebrēcos.

– Nekliedz, nekliedz, – tētis mierīgi noteica. – Nekur sprādze nepazudīs. Un varbūt vēl būsī ļoti laimīgs ar savu sprādzi...

– Un tālāk? – mamma nepacietīgi iesaucās. – Kāpēc viņa zvanīja?

– Kad es biju muzejā, – tētis mierīgi turpināja, – viņa vispirms teica, ka sprādze liekoties ļoti neparasta... Bet viņai vēl jāpalūkojot literatūrā...

– Un tagad viņa bija palūkojusies? – es izgrūdu.

– Jā! Daļēji.

– Bet kāpēc tu teici, ka sprāzdes nemaz nav? – mamma iesaucās.

– Lūk, tāpēc Anna Vētra zvanīja, – tētis svarīgi skaidroja. – Tāda sprādze nekur pasaulē nav atrodama.

– Kā?! – mēs ar mammu reizē ieblāvāmies.

– Bet! – tētis pacēla pirkstu. – Šveices arheoloģijas muzejs ir izdevis interesantu grāmatu – "Nezināmā

pasaule". Tā ir grāmata par senām aprocēm, gredzeniem, zobeniem, šķēpiem un vairogiem, kuru nav nevienā muzejā, kurus neviens nav atradis, bet kuri minēti senos rakstu pieminekļos, uzzīmēti uz klintīm, attēloti uz senām monētām vai apdziedāti dziesmās. Un, lūk, ēģiptiešu papirusos esot aprakstīta nezināma kultūrtauta, kura gājusi bojā mīklainos apstākļos. Tās valdnieki, valsts uzbūve un sadzīve diezgan sīki aprakstīta. Šveices grāmatā esot arī zīmējums, kas stipri līdzīgs tavai sprādzei, Janci.

– Tātad sprādze tomēr ir? – es iekliedzos.

– Nekliedz, ir jau viens naktī, – tētis sacīja. – Nevar droši zināt. Zīmējums ir veidots ar jaunākās paaudzes datoru. Rekonstrukcija... Jā, un vēl... Tā tava sprādzīte, Janci... Mēs ar Annu Vētru vienojāties, un es tevi miļi palūgšu... Vienvārdsakot, par sprādzi nekur apkārt nav jāplāpā.

Es gandrīz aizrijos. Ko nozīmē – *nepļāpāt*?

– Bet... bet... – ātrumā neko sakarīgu nevarēju izdomāt, – bet visi taču zina par sprādzi! Tur, krāmu tirgū...

– Kādi visi? – uzmanīgi manī ieskatījies, atkal ierunājās tētis. – Kamēr sprādze gulēja krāmu tirgū, tā bija vienīgi dzelzs gabals. Tāpat kā visi pārējie. Un to, kas tā īstenībā ir, zina tikai mūsu laboratorijas vīri, daži muzeja darbinieki un mēs, kas šajā istabā. Katrā ziņā tev, Janci, jāsaprot, ka tavai sprādzei nav vērtības, un...

– Kā – nav? – es iebļāvos. – Bet tu taču teici...

– Ja es teicu, ka sprādzei nav vērtības, tad tas nenozīmē, ka tā ir bezvērtīga. Tādas nekur nav, vai

saproti, Janci?! Ja es teikšu, ka vērtība ir miljons latu vai miljons dolāru, tā būs tukša skaņa. Varbūt tās vērtību varētu noteikt Londonā Sotbijas izsolē un tie būtu desmit miljoni? Vai varbūt miljardi? To neviens nezina, Janci. Tāpēc esi uzmanīgs! Un tagad ej gulēt, tev rīt uz skolu jāiet.

Velns parāvis skolu, kāda tur skola! Gultā, protams, es ielienu, bet, ja kāds iedomājas, ka pēc pāris minūtēm saldi krākšu, tad tas ir pēdējais dumbaks. Kā viss sagriezies! Izmirušas tautas, ēģiptieši! Miljoni, miljardi! Un viss no tā zilīša, kurš negribēja atlaist trīsdesmit santīmu par vizuļiem! Ja es būtu Pēcim paklausījis un aizgājis prom? Brrr, bail pat domāt... Jā, Pēcis... Kad Pēcis dabūs zināt, kādu mantu viņš man neļāva nopirkt, es... Jā, Pēcis... Tētis saka – nedrīkst pļāpāt... Bet Pēcis? Kā gan neteikt Pēcim? Turklāt viņš... turklāt viņš man rītdien prasīs, lai parādu sprādzi... Kādas pīlītes lai es pūšu? Ka mamma uzlika uz rokas un aizgāja uz teātri? Bet tētis...

Tā neziņā svaidījos līdz kādiem pusčetriem. Jaunie notikumi kā sniega lavīna man brāzās virsū, smacēja elpu, likās, ja tūlīt kādam visu neizstāstīšu, es būšu beigts un pagalam! Pēcis jau gan turētu mēli aiz zobiem. Bet tētis... Ko lai iesāk?!

5

Nākamajā dienā bija tādi kā svētki. Gāju uz skolu, pēc ilga laika – uzvalkā, apkrāvi ar svecītēm, loterijas dāvanām, piparkūku baterijām un sazin ko vēl, bet Ziemassvētki ne prātā. Teikt vai neteikt?

Kā par sodību, gaitenī mani pirmais ieraudzīja Pēcis.

– Sveiks, superdetektīv! Ko tu tāds uzpucējies, domā, ka labāku liecību dabūsi? Ne velna tu neda-būsi! Lūk, ja tu savu sprādzīti uz kājas uzliktu, var-būt tad učene kāda teicamniecīņa liecību aiz pārbīļa tev iešķiebtu.

– Beidz zirgoties, – es norūcu.

– Klausies, Janci! – Pēcis neatlaidās. – Tu atnesi beidzot sprādzi? Varbūt jau pazaudēji?

Un es izšķīros.

– Vari beidzot kļūt nopietns?

– Varu, varu, – Pēcis gandrīz apvainojās. – Bet kas ir?

– Es tev pateikšu, kas ir ar sprādzi. Bet tev jāapsola, ka...

Nolāpīts! Šurp aulēkšoja Aija Ziepjū Vārītāja.

– Nu, puikas, kādas cūcības atkal strādāsiet? – viņa auroja pilnā kaklā. – Kad tad spridzināsiet skolotājas galdu? Jūs taču vēl vakar...

– Taisies, taisies, – es noburkšķēju. – Tūlīt nāks skolotāja.

– Un tad iztaisīsiet to burkšķi? – Aija sazvērnieciski čukstēja.

– Ej tu, zini, kur, – Pēcis šņāca. – Mums te...

Bet es izteiksmīgi paskatījos uz Pēci (vēl labāk nekā mana mamma uz tēti), un Pēcis piepeši sāka svilpot pretīgu šlāgeri.

Aija apjuka, līksmi iebļāvās un aizskrēja kliegdamā: – Urrā! Būs sprādziens!

– Viņa ir vienkārši dulla, – Pēcis novilka. – Nu saki ātrāk...

Tagad patiesi nāca skolotāja, sadzina mūs iekšā un sāka bēdu dziesmu par liecībām.

Pēcis pēc desmit minūtēm atsūtīja zīmīti. "Janka! Kas ir ar sprādzi? Pēcis." Es aizsūtīju pretī. "Pēci! Objekts dzimis pirms divtūkstoš gadiem un uzmunšturēts no zelta. Lapiņu iznīcini. Janka."

Pēcis palika bāls, un skolotāja uzprasīja, vai viņam nav kļuvis slikti. Pēcis nopurpināja, ka viss kārtībā, un turpināja sēdēt tikpat stīvs kā toreiz pirmajā klasē, kad viņš pietaisīja bikses.

Starpbrīdī man izdevās Pēci ieraut klases stūrī un visu izstāstīt. Vienojāties, ka turpmāk runāsim nevis par sprādzi, bet objektu, jo visu laiku ap mums mīcījās Aija un prasīja, kāpēc mēs esam viņu (iedomājieties – viņu!) piemānījuši un neesam noorganizējuši spridzeklīti skolotājas galdā. Tas tik jauki iederētos Ziemassvētku ieskaņā!

– Mums tas vecis jādabū rokā! – Pēcis čukstēja un purināja mani kā niknāko ienaidnieku.

– Tā jau viņš sēž un gaida, – es novilkku.

– Bet tu taču esi superdetektīvs, izdomā kaut ko! – Pēcis izmisis čukstēja.

Nospriedām, ka tuvākajās dienās izstrādāsim sīku turpmākās darbības plānu.

Tomēr visu ar kājām gaisā sagrieza – kā jūs domājat, kas? Mana mamma.

Liecību jau biju dabūjis (paldies Dievam, bez divniekiem, par citām atzīmēm nerunāsim), un pēcpusdienā bija paredzēta klases eglīte. Es no rīta pateicu, ka mājās laikam neieskriešu, jo visa tā eglītes kārtošana, un rītdien lielā skolas egle – tur jāpalīdz.

Mamma solījās nākt tieši uz eglīti pulksten 16.00. Bet še tev! Pulkstenis pāri 12.00, mēs ar Pēci stiepjām krēslus, ienāk – mamma!

Pavilkusi mani sāņus, mamma steigšus nobēra:

– Janci, vai tev te jāpalīdz? Es domāju – līdz eglītei?

– Nē, ne jau briesmīgi īpaši, bet...

– Tad ģērbies, ejam!

– Kā? Uz kurieni? Es taču teicu, ka uz mājām tagad neskriešu.

– Ne jau uz mājām.

– Kur tad?

– Uz policiju. Tētīm uz darbu zvanīja.

Man kājas nodrebēja. Uz policiju! Protams, tūlīt ģērbos un gāju. Pēcis vēl paguva nobļaut: "Uz kurieni?" Bet mamma mani vilkšus aizvilka prom.

Policijā man ātri vien pārgāja drebulis un pat uzmācās žāvas. Neatceros, kā sauca pajauno ūsaino izmeklētāju – Kalniņš vai Bērziņš. Viņš sāka tik grūt-sirdīgā balsī mani iztaujāt, pie reizes rakstīdams milzumdaudz papīru, ka atgādināja mūsu ģeogrāfijas skolotāju.

Protams, visu izstāstīju. Izrādās, tā viņiem esot tāda kārtība – ja muzejā uzrodas lielas vērtības, kuras nākušas no šaubīgiem veči, policija tās ņemot uzskaitē. Man gan tāda "ņemšana uzskaitē" diez ko nopietna nelikās, jo, papīrus rakstot, šis divas reizes nožāvājās. Un vēl uz viņu gandrīz noskaitos. Es lai aprakstot to krāmu tirgus veci, no kura pirku sprādzi! Kā varu aprakstīt tādu... veci? Es tam Kalniņbērziņam stāstu – pretīgs, smirdīgs vecis, ar bārdu

apaudzis, ar nospeļotu žokejmici, bet šis man prasa – kāda bijusi deguna forma. Nu kāda tad deguna forma kārtīgam zilitim? Teicu, ka neatceros.

Palika tā, ka man iedeva telefona numuru, un, ja es kaut ko īpašu tur, krāmu tirgū, ieraugot vai vispār... Tā nu es iešu un zvanīšu!

Uz eglīti es atskrēju pēdējā brīdī.

– Kur tu biji? – uzklupa Pēcis.

– Policijā, – es izgrūdu.

Pēcis tik ļoti apjuka, it kā viņš būtu nejauši izsitis vestibila lielo stiklu pie skolas ārdurvīm. Norunājām rīt no rīta tikties, lai vai kas.

Sarīkojuma laikā Pēcis svilpodams ņēmās ap eglīti, kasījās ar meitenēm un nelikās par mani ne zinis. Aija prasīja, vai es ar Pēci esmu sastrīdējies, bet es izbolīju tik baltu aci, ka šī aizmuka kā plēsta.

6

Mājās mammai bija uznākuši niķi (tā parasti tētis saka). Kādā es afērā esot iekūlies, ka mani pa policijām vazājos, un tādā garā. Tētis mierināja, kā mācēdams, un, kad nekas nelīdzēja, zīmīgi novilka, skatīdamies uz mammu: "Piemini manus vārdus, pēc pāris mēnešiem tu leposies ar savu dēlu!" Mamma paraustīja plecus un vairāk neko neteica.

Nākamajā rītā Pēcis bija klāt, mēs paņēmām slēpes un devāmies uz Kultūras un atpūtas parku slēpot. Tikko bija uzsnidzis kolosāls Ziemassvētku sniedziņš, balts, mīksts, temperatūra kādi četri pieci grādi zem nulles, saulīte spīd, nu, pasaka! Bet mēs, viens otru

mudinādami, laidāmieš dziļāk mežā, nost no citu acīm.

Beidzot atradām palielu uzkalnu, no kura viegli varēja pārlūkot apkārtni. Uzkalna korē bija nogāzies pamatīga priede. Mēs apsēdāmies un, slēpes nenonēmuši un apkārtni visu laiku uzmanīdami, ķērāmies vērsim pie ragiem.

– Ko tu domā iesākt? – Pēcis nerimās.

– Kas tad man būtu jāpasāk?

– Vienreizēji! – Pēcis sašutumā spārdīja sniegu.

– Tāds kā... Bet sprādze... sprādze taču...

– Nu, nu, turpini! – es Pēci kaitināju.

– Vispār... es nezinu, ko varētu iesākt... Ja jau pat policija...

– Nu tad tā, – es noteicu. – Vispirms vienosimies, ka policijai liksim mieru. Lai viņi snauž pie saviem papīriem. Vai tad mēs neko nespējam?

Pēcis izgrūda nenoteiktu ņurdienu.

– Par sprādzi, – es turpināju. – Mums jāgaida zvans no muzeja. Ja Anna Vētra būs kaut ko jaunu uzzinājusi, viņa noteikti piezvanīs. Mēs arī paši varam aiziet pie viņas... Pēc Ziemassvētkiem...

– Bet par veci, par veci! – Pēcis elsa.

– Par veci domāju visu laiku, dienu un nakti. Man rādās, ka ir divi varianti. Pirmais – tas vecis ir tāds pats kā mēs.

– Kā – tāds kā mēs? – Pēcis iebrēcās.

– Es domāju – par sprādzi, kas tā īstenībā ir un tā tālāk... Varbūt vecis vienkārši ir lupatlasis... Staigā pa miskastēm, pagrabiem, bēniņiem, varbūt ielien arī kādā vasarnīcā... ar maisu... Ņem visu, kas nav

piesiets, bāž maisā un pēc tam uz uteni. Un viņam vienkārši ir cūcene... Jā, jā! Tētis stāstīja, pirms desmit gadiem Krievijā kāds puika nācis no skolas, ar kāju paspēris kādu dzelzi, izrādās – seno skitu rokasprādze! Šis, dulls būdams, ar dzelzs zāģīti pusi nozāģējis un pārdevis zobu dakterim – zelta zobiem!

– Ej nu ej! – Pēcis neticīgi novilka. – Tā nu tavs vecis staigā spārdīdamies un tik uzspārda visādas zeltlietas.

– Ir vēl otrs variants, – es mierīgi turpināju.

– Kāds?

– Vecim mājās ir pilna kaste ar šādām sprādzēm, un viņš pamazām tās pārdod.

– Muļķības! – Pēcis nošņācās. – Kurš idiots par 30 santīmiem pārdos tādu sprādzi?

– Bet varbūt viņš tikai izmēģina? Kā pirks un vispār... – es turējos pretim.

– Nezin vai... Par trīsdesmit santīmiem...

– Man tomēr šķiet...

– Ej tu galīgi! – Pēcis saniknojās. – Kurš zilītis pārdos zelta sprādzi par trīsdesmit santīmiem!

– Nē, tu nesapрати, Pēci! Viņš varbūt tiešām izmēģina, jo nesaprot... Bet ir citi, kuri ļoti labi zina un izmanto zilīti par tādu kā izmēģinājuma trusīti.

– Velns viņu zina! – Pēcis novilka.

– Bet padomā, – es iekarsu, – vai nav lielāka stulbuma, kā pārdot normālus vizuļus kopā ar sprādzi? It kā speciāli...

– Nu, nē... Kas tur speciāli... Nokaitinājām veci, un šis dusmās piesvieda mums to mantiņu.

– Tik un tā, – es neatlaidos. – Pats galvenais, ka tāda sprādze ir un tā piederēja vecim, kurš droši vien

nestaigā spārdīdamies un kuram no katras miskastes neizlec dučiem zelta sprādžu.

– Elektronā, tu pats teici, – Pēcis sāka kasīties.

– Nujā, elektronā, tas ir vēl dārgāks par zeltu. Labi, beigsim, nolaidīsimies dažas reizes no kalna!

– Bet mūsu plāns? – Pēcis bija izmisumā.

– Plāns ir skaidrs, – es mierīgi novilku.

– Un?

– Jādabū rokā tas vecis.

Tā arī nolēmām. Tajā pašā dienā mums bija skolas egle, bet Pēcis vēl izdomāja aizšauties līdz krāmu tirgum. Vakarā pēc svinīgās daļas viņš mani pavilka sāņus.

– Draņķīgi! Utenis ciet.

– Kā – ciet?

– Vienkārši. Šodien pirmssvētku diena, un tad vēl trīs Ziemassvētku brīvdienas.

Tā mums nekas neiznāca. Likās, pasaule pārvērtusies par vieniem vienīgiem Ziemassvētkiem un apstājusies. Senči dzen mani ārā, laiciņš kolosāls, bet man gribas vai kārties. Viss apstājies! Utenis ciet, muzejs ciet, tētis klusē kā ūdeni mutē ieņēmis, tikai saka – "gaidīsim", un viss. Bet cik ilgi var gaidīt?!

Beidzot pienāca pirmā diena, kad utenis atkal vaļā. Kā mēs metāmies uz turieni!

Totāla izgāšanās. Tajā vietā, kur nopirku sprādzi, sēdēja pavisam cits tips. Izstaigājām uteni krustu šķērsu – veča nekur nav. Patiesību sakot, to varēja sagaidīt. Kurš tad te sēž no rīta līdz vakaram katru dienu? Pārdod savu mantu, un miers. Droši vien vecim arī mājās nav vizuļu tūkstoši un miljoni.

Tā mēs staigājām bez kādas jēgas vairākas dienas. Līdz beidzot! Sestdienā pirms vecgada vakara ejam, skatāmies – vecis sēž!

7

Pieķēru sevi pie dīvainas domas, ka nemaz nepriecājos par veča atrašanos. Ko lai mēs ar viņu iesākam?!

Pēcis, uzmanīgi manī paskatījies, noteica:

– Mēs vecim nemaz nevaram rādīties.

– Dabiski, – es piekritu. – Ja viņš kaut ko zina par sprādzi... vai nojauš... Mēs nedrīkstam viņu sabaidīt. Un vispār, mums ir jāizspriež, ko ar veci darīsim.

– Tas ir – kā? – Pēcis brīnījās.

– Ko mēs no viņa gribam?

– Nu, – un Pēcis atkal izteiksmīgi noplātīja rokas.
– Mēs...

– Mēs nedrīkstam viņu nobaidīt. Tas ir pirmkārt.

– Un otrkārt?

– Mums vajadzīgs trešais cilvēks.

– Kāds trešais? – Pēcis aizsvilās.

– Es atkārtuju: mums vajadzīgs trešais cilvēks. Mēs paši pie veča nedrīkstam rādīties, ja vispār gribam kaut ko panākt.

– Nujā, – Pēcis novilka. – Kur tu dabūsi tādu cilvēku? Tā-ā-dā lietā!

– Aija.

– Ko?! – Pēcis satrakojās tā, ka apkārtējie sāka uz mums aizdomīgi skatīties. – Vai dulls esi palicis, vai?

– Es nemaz neesmu dulls. Viņa mums derētu.

– Aija? Šitā plāpa! Un skuķis! Tad jau... – bet vairāk Pēcim nekas neienāca galvā.

– Viņa nemaz nav plāpa.

– Ko? – Pēcis nerimās. – Aija nav plāpa?! Viņa taču nemitīgi vārās kā putras katls!

– Jā, vārities viņa vārās, bet lieku nepļāpā. Un nosauc mūsu klases čali, uz kuru varētu paļauties.

– Nu, piemēram... – Pēcis skaļi prātoja, – mēs varam kaut vai... piezvanīt tavam policistam vai arī...

– Nē, iztiksim bez policistiem, – es piezīmēju, – turklāt viņš desmit reizu nožāvāsies, iekams es izstāstīšu, ka vecis atradies.

Vārdu sakot, nolēmām Aiju savervēt. Pēcis no tādām lietām atteicās, un varbūt arī labāk, jo viņi allaž strīdas uz velna paraušanu.

Aija noklausījās manus priekšlikumus degošām acīm un visu laiku piekritoši māja ar galvu.

– Zēni, es jums klausīšu, – viņa klusi noteica, tā ka pat Pēcis atvēra muti no izbrīna.

Tūlīt pēc skolas devāmies uz uteni. Vecis ir!!! Aija tika aizkomandēta izlūkos.

Iekārtojamies aiz pīrāgu bodes. Ēdam beļāšus un lūram. Re, Aija virzās uz veča pusi, pieiet pie blakus galdiņa, izliekas, ka pēta. Malacis, Aija, uzreiz negāja klāt! Tagad pieiet pie veča, skatās... kaut ko paņem rokā...

– Re, re! – Pēcis nikni čukstēja. – Viņi sarunājas!

Patiesi, Aija kaut ko prasīja, un vecis purināja galvu! Te piepeši notika kaut kas dīvains. Aija vēl vairāk pārliecās veča galdam, atkal kaut ko prasīja, tad

ātri devās prom, bet vecis sāka žigli vākt kopā mantas, visu laiku skatīdamies apkārt. Beidzot pienāca Aija.

– Kas tur notika?

– Nekas, – Aija čukstēja, – man tikai likās, ka viņš visu mantu nav izlicis pārdošanā. Un es uzprasīju, vai viņš gadījumā nepārdod zelta rokassprādzes.

Pēcim aizsitās elpa.

– Tu, tu... – viņš nevarēja atrast piemērotus vārdus, lai izteiktu, kādu neģēlīgu noziegumu pastrādājusī Aija, šis totālais bezsmadzeņu skuķis, šis...

Tai brīdī vecis mantas jau bija sakravājis un grasījās doties prom.

– Viņš pats vainīgs, – Aija taisnojās. – Viņš nekā man negribēja rādīt... Tad nu nolēmu viņu tā... mazliet...

– Mazliet! – Pēcim atnāca vaļā runājamais. – Es tev tūliņ arī... mazliet...

– Beidziet! – es iesaucos. – Vecis aiziet!

Vecis patiesi gāja prom, un mēs metāmies viņam pa pēdām. Trakums bija tas, ka veci žogmalā gaidīja drausmīgi sagraabējis divritenis. Uzstutējis savu krāmu maisu uz bagāžnieka, viņš mēģināja uzsēsties uz sēdekļa. Kā par sodību, viņam tas izdevās.

Attālums starp mums un veci neglābjami palielinājās. Nolēmām riskēt.

– Lecam iekšā 15. trolejbusā! – es nokomandēju.

– Re, vecis vīlē taisni uz priekšu!

– Man nav taloniņa, – Aija vaimanāja.

– Izkniebs tev degunā caurumu, un tu būsi taloniņš, – Pēcis nerimās.

Nolāpīts, vēl sarkanā uguns! Trolejbuss tepat pie krustojuma, bet mēs tam netiekam klāt. Un vecis tikai vizinās ar savu pretīgo grabažu... Tā, šis trolejbuss ir prom! Beidzot vismaz krustojumam tiekam pāri. Viena minūte, divas, trīs... Laikam viss pagalam! Beidzot! Vēl viens piecpadsmitais! Lecam iekšā!

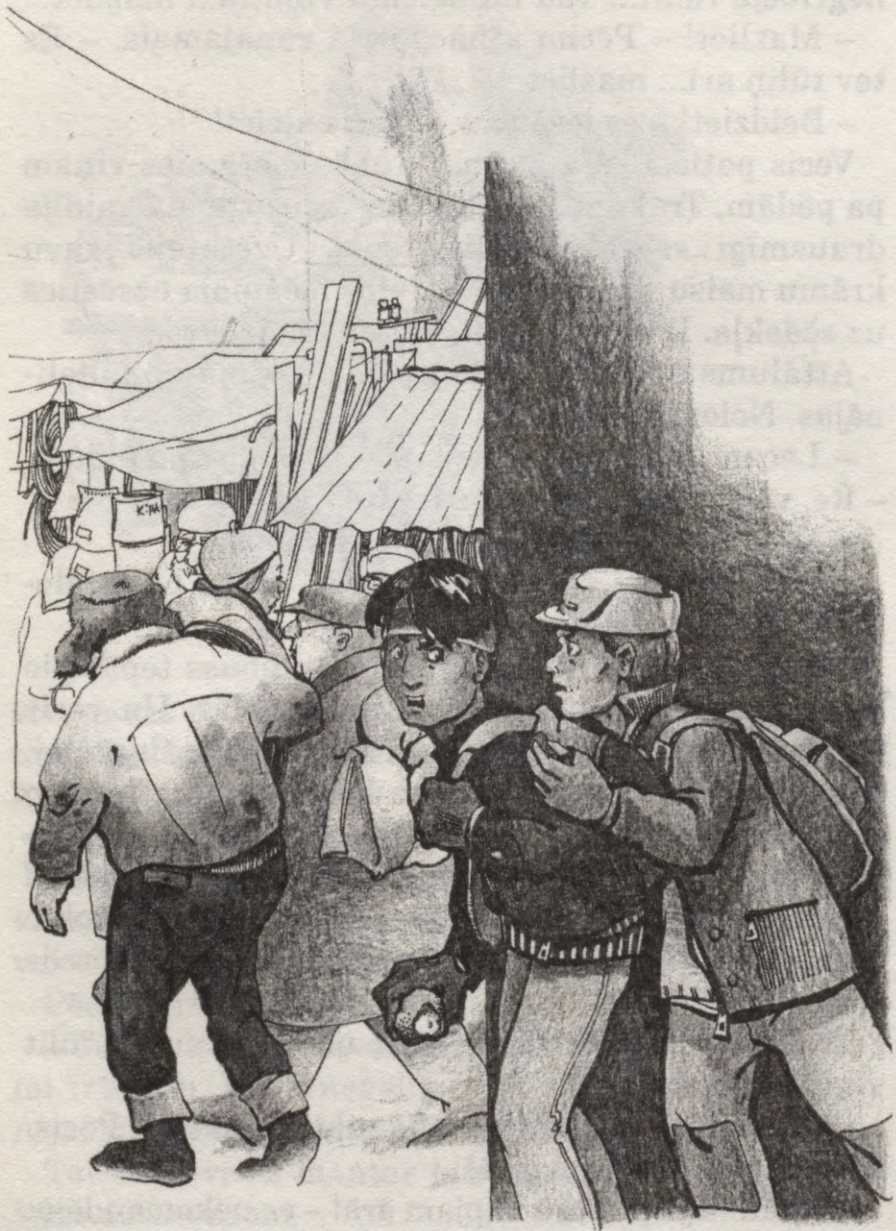
– Aija skatās pa kreisi, Pēcis – pa labi, – es nokomandēju. – Pats skatišos uz priekšu. Kas pirmais redz veci, tūlīt ziņo!

Trešajā pieturā beidzot ieraudzījām. Tā, nu jau tūlīt viņu panāksim.

– Janci, ko darām? – uztraukti čukstēja Pēcis.

– Vecis paliks aizmugurē!

– Nākamajā pieturā kāpjām ārā! – es nokomandēju.

Nostājušies pie pakaļējām durvīm, piepeši ar šausmām ieraudzījām – vecis nogriežas šķērsielā! Tieši tajā brīdī kaut kas iezvanījās, trolejbuss apstājās un durvis atvērās. Vadītājs iebļāvās: "Kas noticis?" Bet neviens neatbildēja, un mēs pa galvu pa kaklu metāmies ārā.

– Kāpēc viņš apstājās? – Pēcis sauca.

– Es viņu apturēju, – Aija mierīgi noteica.

– Tu? – Pēcis izbrīnā iepleta acis.

– Es nospiedu avārijas pogu, lai mēs varētu tikt ārā, – Aija turpināja. – Mums taču jāizseko vecis!

Jā, pirmoreiz man šķita, ka Pēcis uz Aiju paskatījās kaut kā īpaši, ne nu aprīnojot, tomēr...

Mēs nesāmies tā, it kā vesels bars vilku dzītos pakaļ.

Vecis tomēr nebrauca pārāk ātri, jo trotuārs bija apledojis. Vispār nevarēja saprast, kā viņš tiek uz priekšu.

Mēs palēninājām gaitu. Nevarēja taču viņam ierādīt, ka mēs...

Vienubrīd likās – viņš paskatās atpakaļ. Pēdējā brīdī es parāvu Aiju aiz koka. Tā vēl trūka, lai viņš ieraudzītu Aiju. Bet nē, viņš laikam paskatījās atpakaļ, lai pārliecinātos, vai nebrauc mašīna... Jā, viņš pārbrauca pāri ielai un nozuda pagalmā.

Pielavījāmies vārtu ejai. Veča nav. Pagalmā, greizi nošķobījusies, tupēja divstāvu koka mājele ar divām ieejas durvīm blakus. Nez, kurās vecis iegāja?

– Šausim pagalmā! – Pēcis nepacietīgi mudināja.

– Dullais! – es turējos pretī. – Lai vecis mūs tūlīt ierauga?

– Paslēpsimies aiz šķūnīša! – metās starpā Aija.

Patiesi, tā nebija peļama doma. Gar šķūnīša malu bija nokrauta malka. Ja mēs aiz tās aizslēptos, itin viegli varētu novērot abas ārdurvis. Varbūt vecis atkal izlien laukā un...

Viens stiepiens, un mēs atradāmies aiz nokrautās malkas. – Ideāla vieta, – Pēcis izmeta. – Jāpalūkojas... – un sāka blenzt pa kādu šķirbu šķūnīti. Tad viņš pagriezās, izbolija acis un uzkrītoši stīvām kustībām norādīja uz šķūnīti.

– Kas tur ir? – es izbrīnējos un arī palūrēju šķūnīti. Tur bija vecis. Viņš tikko bija nosējis krāmu maisu no bagāžnieka un, aizdomīgi pagriezis galvu uz mūsu pusi, ieklausījās. Nolādēts! Mēs esam iekrituši! Pēcis turēja Aijas mutei roku priekšā, Aija brīdi tirinājās, tad apklusa. Pēdējā brīdī es noķēru trīs malkas pagales. Tūlīt būtu sācies malkas nogruvums, un tad nekas vairs nespētu mūs glābt.

Vecis tomēr ies ārā! Jā, slēdz ciet šķūnīša durvis... Tagad ies uz māju... Nē, nāk pie malkas!

Mēs pieplakām pie zemes kā gliemeži. Paldies dievam, malkas krāvums pamatīgs, un vecis mūs neredzēja.

Beidzot vecis aizvilkās līdz mājas ārdurvīm un nozuda tajās ar visu krāmu maisu.

– Es domāju, ka nomiršu, – atguvusi elpu, čukstēja Aija.

– Nevajadzēja tā izgāzties! – Pēcis čukstēja pretī.

– Varbūt Aija nemaz neizgāzās, – es piezīmēju.

– Kā? Tu vēl viņu aizstāvi?! – Pēcis sāka šķobīties.

– Bet kas tad ir noticis? – es iekarsu. – Tieši tas, ko mēs gribam!

– Ko tad mēs gribam? – Pēcis burkšķēja.

– Pirmkārt, mēs uzzinājām, ka vecim ir kaut kas aiz ādas. Kāpēc tad viņš tik žigli aizmetās uz mājām? Otrkārt, mēs uzzinājām, kur vecis dzīvo... Treškārt...

– Zēni, klusu! – čukstēja Aija un ar zīmēm rādīja uz mājeles ārdurvīm. Tur atkal parādījās vecis.

Tas vairs nebija mūsu vecis. Tur iznāca vīrietis labās biksēs, mētelī un ar tumšu ausaini galvā. Rokās viņam bija diplomāts, un tikai uz vienu brīdi, kad viņš iešķībi pagriezās pret mums, bija redzama tā pati pretīgi uzburbusī seja.

Vecis izgāja pa vārtiem.

– Redzēji? – Pēcis izdvesa.

– Nepļāpāt! – es nokomandēju. – Laižamies pakaļ!

Uzmanīgi izlīdām uz ielas. Vecis jau bija gabalā, bet arī uz pēdām mīt viņam nedrīkstējām. Tā, tūlīt būs krustojums, interesanti, kur viņš ies? Ā, pa labi uz centra pusi! Uz trolejbusa pieturu? Re, kur viens nāk! Ja nu viņš...

– Ātrāk! – es iesaucos, un mēs nesāmies kā suņu bars pakaļ bailīgam kaķim.

Pie stūra nobremzējām. Nolāpīts! Vecis ielēca trolejbusā! Par laimi, aiz pagrieziena parādījās vēl viens. Ātrāk! Velns, atkal sarkanā gaisma! Kaut tam draņķim, kas aizbrauca, stangas nokristu un motors pārdegtu!

Piepeši uz pretējās mūra sienas es ieraudzīju dīvainu zīmējumu. Varens koks ar trakoti resnu stumbru

un saknēm, vēl kuplākām par zaru vainagu. Un sakņu vidū bija bieza, atvērta grāmata. Pats dīvainākais bija tas, ka zīmējums atradās desmit metru augstumā.

9

– Jūs redzējāt? – es čukstēju. – Tur, uz mūra sienas!

– Kas? Kas tur bija? – Aija tincināja.

– Ozols.

– Kāds ozols? – Pēcis nošņācās.

– Uz sienas bija uzzīmēts liels ozols. Un sakņu galā – milzīga grāmata.

– Nu gan tu lej, – Pēcis noburkšķēja. – Pietura!

Mēs pieplakām pie logiem. Nē, pagaidām nekas neliecināja, ka vecais būtu izkāpis.

– Zēni, mums jātiek tajā trolejbusā, – Aija paziņoja.

– Viegli pateikt, – Pēcis purpināja. – Piezvanīt pa telefonu, lai šis pagaida?

– Bet viņš taču ir tepat, mums priekšā, – Aija neri-mās. – Un pieturvietā mēs stāvējām tieši aiz viņa.

– Labi, darām tā, – es noteicu. – Ejam uz priekšējām durvīm un nākamajā pieturā mēģināsim pārlēkt.

Diemžēl nākamajā tas neizdevās. Kad mūsu trolej-buss apstājās pieturā, veča trolejbuss jau taisīja durvis ciet. Par laimi, vecis vēl neizkāpa. Bet Rīgu savā varā jau bija sagražusi ziemas novakares krēsla, un ar katru nākamo pieturu kaut ko izpētīt kļuva grūtāk.

Beidzot, pēc minūtēm piecpadsmi, abi trolejbusi apstājās reizē. Ideāls moments! Mēs veikli lēcām

laukā un šāvāties priekšā stāvošajā trolejbusā – vispirms Aija, tad es, beidzot Pēcis.

Bet tikpat veikli Pēcis lēcienā apgriezās uz riņķi un izlidoja atkal ārā, gluži kā nebūtu fizikā par inerci mācījies. Turklāt viņš māja ar kreiso roku tik pavēloši, ka arī mēs pa galvu pa kaklu metāmies ārā. Aijai tas izdevās veikli, bet es kādam resnam tipam izsītu portfeli no rokām. Viņš solīja mani iesālit mucā, bet man nebija laika pat atvainoties.

– Re! – Pēcis norādīja uz trotuāru, kas ieslīpi aizvijās no pieturas uz lielo blokmāju rajonu. Tur devies vecis.

– Pēdējā brīdī pamanīju, ka vecis kāpj ārā, – Pēcis elsa. – Tā mēs stundu viņu meklētu pa visu trolejbusu.

Mēs naski soļojām vecim pa pēdām. Strauji satumsa, un vismaz vienā ziņā mums laimējās: vecis nevarēja mūs ātri pamanīt, turklāt cilvēku bija aizvien vairāk.

Vecis veikli pagriezās pa iemīto taciņu starp divām deviņstāvenēm un pazuda. Mēs palielinājām apgriezienus.

– Janci, ko darām? – Pēcis elsa. – Mēs taču nevaram iet vecim līdzi!

– Tūlīt izdomāsim, – es atrūcu. Taisnību sakot, man arī nekas prātīgs neiešaujas prātā. Un dīvaini, pat vecis man bija kļuvis tāds kā vienaldzīgs, jo visu laiku domāju par neparasto zīmējumu. Nē, rīt noteikti jāapskata dienas gaismā.

Deviņstāveneī bija trīs ieejas. Tā, vienai vecis pāiet garām, otrai.. Tūlīt ies iekšā. Es zibenīgi pametu

skatienu uz pagalmu – šūpoles, soliņi. Ā! Redeļota nojume veļas žāvēšanai...

– Laidiet abi uz turieni! – es komandēju.

– Bet, – novilka Aija, taču es neļāvu turpināt.

– Ātri! Viens vēro izeju, otrs vēro logus. Es dodos vecim pa pēdām!

Ieeju mājā, dzirdu – atveras lifta durvis, lecu pa trīs pakāpieniem uzreiz. Pazib veča melnais diplomāts. Es metos uz trepēm. Ātrāk... augšā... Bet cik augstu? Trešajā stāvā pieklūpu lifta kabīnei, jā, noteikti augšā. Tā! Apstājas. Noklaudz durvis. Cik augstu tas varētu būt? Piektais stāvs? Varbūt sestais? Metos augšup. Piektajā stāvā izklausos pie visām durvīm, neko nevar dzirdēt. Pamanu durvis. Uz lodžiju? Bet te nav dzīvoklis. Atveru durvis – cauri lodžijai iet ugunsdzēsības kāpnes, metāla stieniši, droši vien apledojuši, brr... Paskatos lejup – re, Pēcis ar Aiju izmisīgi lēkā, māj ar rokām, nekā nevaru saprast. Vai vecis ārā? Rādu zīmes, ka nekā nesaprotu. Piepeši Aija atrod kādu koku un sāk zīmēt sniegā. Ko viņa tur? Septiņnieks! Māju ar galvu, ka saprotu. Pēcis un Aija zīmējumu žigli nodzēš. Septītajā stāvā? Vai viņi logā kaut ko ieraudzījuši? Metos uz septīto stāvu. Pie durvīm – nekā. Drāžu uz kāpņu lodžiju, nolādēts. Durvis ciet! Ko darīt? Nevaru taču visās durvīs pēc kārtas zvanīt un prasīt: tantiņ, vai pie jums nupat neienāca tāds riebīgs vecis? Ko darīt? Šauj os vēlreiz uz piektā stāva lodžiju. Divi stāvi... Ja nu mēģinātu... Man gan kārtīgi ādas pirkstaiņi, bet... bet ja nu kāpnes ir noledojušas? Nolidot lejā no piektā stāva... Te piepeši manī rodas tāda kā apsēstība. Man jākāpj, kaut tevi

nelabais! Un es kāpju. Galvenais, neskatīties uz leju. Dzirdu Pēča bļāvienu, bet neatskatos. Tā... Vēl mazdrusciņ... Paldies dievam! Uzzāpjos uz septītā stāva lodžijas. Redzēs, kas te būs! Jāpaskatās apkārt. Kreisajā pusē logi tumši. Beidzot es saņemos un paskatos lejup. Pēcis un Aija atkal plātās ar rokām. Uz labo pusi? Paejos uz lodžijas labo galu. Jā, logs apgaismots, šķiet, pat vaļā. Laikam cep gaļu. Sasprindzinos, izstiepju kaklu, cik tālu var, pāri apmalei. Piepeši kā zibens spēriens! Vecis! Skaidri saredzams vecis! Viņš sēž virtuvē, logs vaļā, un pie gāzes plīts saimnieko kāds apvēlies tips, izmeties īsā kreklīnā, un enerģiski cep karbonādi. Pa atvērto logu veļas tāda smarža, ka mēli var norīt. Virtuve pilna ar dūmiem, un resnais tips dusmīgi sviež tauku pikučus uz pannas. Kaut dūmi veltos mutuļu mutuļiem, – es lūdzos. Jo logs vaļā un lielāko daļu no abu runātā var itin labi saklausīt.

10

– Tu esi galīgi stulbs, – ārdījās resnais. – Kas tev liek visu dienu tupēt ar tiem dzelžiem?

– Jūs, – žēli vilka *sprādzes vecis* (tā es viņu nokristīju).

– Ko? Mēs? – eksplodēja resnais. – Mēs tev maksājam naudu, lai tu pastaigātu, paklausītos, pazondētu.

– Es jau zondēju, – tiepās *sprādzes vecis*.

– Jāsmejas! Šis zondē! Sēž ar sarūsējušiem āmuriem un zondē! Vai tad mēs simtām reižu neesam pārrunājuši, kas mūs interesē? Uteņu karalis atradies... Un vēl šī *sprādze*...

– Kā, bet mēs taču vienojāmies! – iebļāvās sprādzes vecis. – Kas nav derīgs šefam un tiem... viņa draugiem, tas ir manā ziņā!

– Tavā ziņā, tavā ziņā, – urkšķēja resnais. – Labāk pastāsti, kāds tas skuķis izskatījās.

– Kāds? Nu, tāda čirka...

– Kolosāli daudz informācijas, – ārdijās resnais. – Kaut kādiem švaļiem, par kuriem tu nezini ne bū, ne bē, tu pārdod zelta aproci, kaut kāda čirka, kuru tu atkal nezini, tev prasa vēl vienu zelta aproci, un nu tu skrien pie manis sūdzēties!

– Es neskreinu sūdzēties, – sprādzes vecis bija izmisumā, – es tikai gribu darīt zināmu...

– Labi, ēd, liec kartupeļus, – resnais nomierinājies norūca. – Sarunāsim tā: pirmkārt, utenī tu atgriezīsies.

– Bet...

– Nekādu bet! Tā tik vēl trūka, lai kāds iedomātos, ka tu esi nobijies! Otrkārt, gaidi, vai neparādās mistiskie švaļi un čirka. Un, treškārt... Paklausies, tev kaut kas palika pāri no tās reizes?

– Saspraude vai kas tamlīdzīgs.

– Gādā to šurp! – stingri noteica resnais. – Un, ceturtkārt... Es sazināšos ar šefu, tad izlemsim, ko darīt tālāk. Pats galvenais: vai to veci, no kā aproci dabūji, tu vēl satiec?

– Nē, tagad neesmu redzējis.

– Nu tad mēģini ieraudzīt! – resnais noskaldīja. – Mazāk andelē, vairāk turi acis vaļā! Un ēd žigli, man drīz nāks cilvēki!

– Es jau... ēdu, – sprādzes vecis murmināja.

– Atceries, – resnais nerimās, – šefa draugi maksā naudu par lieliem projektiem, sīkumi viņiem neinteresē.

– Bet, – sprādzes vecis atkal sāka vilkt.

– Laidies un turi acis vaļā, – resnais nošņācās.

Sprādzes vecis piecēlās un pazuda.

Tā! Nu man jāpazūd. Izvingrinu nosalušos pirkstus un eju pie ugunsdzēsēju kāpnītēm. Tagad uz piekto stāvu. Bet, kā es paskatos uz leju, dūša saskrien papēžos. Ko iesākt?! Eju pie durvīm, kas ved uz kāpņu telpu. Protams, ciet! Kaut gan... Varbūt tikai apakšmala noledojusi? Ieklausos. Lifts. Vecis brauc lejā. Nu velns viņu rāvis! Man jātiek laukā! Izmisumā mētājos pa lodžiju. Re! Apledojis leņķdzelzs gabals, laikam no lodžijas apmales. Ar pūlēm atlaužu no betona grīdas un metos uz durvīm. Tā! Pēc brīža man ir skaidrs, ka durvis nav aizslēgtas, vismaz vidusdaļā kustas. Ar apakšdaļu tik viegli neiet. Vienbrīd uznāk nāvīgas bailes, ka resnais mani pamanīs. Paskatos. Šis virtuvē te ienāk viens, te ar kādu tipu, bet logs ir ciet un es nekā nedzirdu. Pēc minūtēm desmit durvis beidzot padodas. Izmetos kāpņu laukumīņā un drudžaini visu apsveru: virtuves logs pa labi... Tātad resnais dzīvo 28. dzīvoklī. Jā! Nospiežu lifta pogu. Pienāk lifts. Un tieši tajā brīdī piepeši atveras 28. dzīvokļa durvis.

Pēdējā brīdī paguvu piespieties pie sienas tā, ka 28. dzīvokļa durvis mani daļēji aizsedza. Jā, tur bija resnais! Viņš atvadījās no kāda tipa.

– Un atceries, – resnais teica, – visur ir mūsu cilvēki. Tā ka...

Tai brīdī atvērās lifta durvis. Svešais, ne vārda ne-teicis, strauji metās uz liftu. Man kā zibens izskrēja cauri. Tūlīt mani pamanīs vai nu svešais tips, vai resnais. Vai abi reizē.

Mani izglāba lifts. Es no tiem neko daudz nesajēdzu, tāpēc allaž uzmanos – nekad nevar zināt, cik ātri durvis aizvērsies. Acīmredzot kaut ko var noregulēt. Vienreiz ar tēti biju Zinātņu akadēmijā, tur trīs miroņi var aizmigt, kamēr lifts aizveras. Šim durvis vērās ātri. Svešais iekāpa liftā un nepaguva pagriezties, kad durvis jau ciet. Savukārt resnais stāvēja dzīvokļa durvīs, ar skatienu pavadīdams svešo, un tikai tad aizvēra durvis. Ja viņš tūlīt to darītu, tad man būtu galīgs vāks.

Lifts brauca lejā. Varēja dzirdēt, ka resnais aizslēdza dzīvokļa ārdurvis. Skriet pa kāpnēm? Svešo tik un tā nenokļeršu. Pietiekami daudz šodien esmu riskējis. Taisni brīnums, kā līdz šim esmu ticis cauri sveikā.

Drošības pēc pagaidīju vēl pāris minūšu un metos pa kāpnēm lejā. Tiklīdz es parādījos ārdurvīs, Pēcis un Aija aulekšiem metās man klāt.

– Nu? – Pēcis jau pa gabalu čukstēja, turklāt tik skaļi, ka tas izklausījās pēc blāviena.

– Vēlāk, – es viņu pārtraucu. – Svešo redzējāt? Pirms pāris minūtēm izgāja.

– Brūns mētelis, diplomāts, cepures nebija, cimdi ar rāvējslēdzēju, – Aija lietišķi nobēra.

Mums ar Pēci mutes bija vaļā. Svešo es redzēju pavisam tuvu, bet nepaguvu ievērot pusmēteļa krāsu...

– Dzenamies pakal? – Pēcis dīdījās kā vilciņš.

– Par vēlu, – es norūcu, – viņš jau ir gabalā. Un visu mēs nevaram aptvert. Galvenais, ka zinām māju... Kāds te numurs?

– Septiņdesmit četri, otrais korpuss, – Aija precizēja.

Nesteidzoties mēs devāmies mājup. Tikai tagad man sāka trīcēt ceļgali, un, jo sīkāk Aijai un Pēcim stāstīju par augšā piedzīvoto, jo vairāk drebēju, tā ka Pēcis jau noprasīja, vai neesmu pārāk nosalis.

11

Tajā pašā vakarā izstrādājām turpmākās darbības plānu. Vispirms – mūsu vecis, kā mēs viņu dēvējam. Tikai viņu uzmanot, mēs varētu uzzināt, no kurienes ir nākusi noslēpumainā aprobe. Jā, kas šobrīd notiek ar aproci? Jāsaņem dūša un jālūdz tētīm piezvanīt uz muzeju. Tātad – mūsu vecis. Otrkārt – laiku pa laikam jānāk padežurēt pie šīs mājas. Un, treškārt... Mēs gandrīz sastrīdējāmies.

Pēcis saka – te ož pēc kontrabandas un noteikti jāziņo tam policistam, kurš mani izsauca. Es tomēr turējos pretī. Ko mēs zinām? Tā īsti – neko. Un vispār... Pastāstīšu policijā, oksķeri atbrauks šurp un visu izmaitās. Un vēl man nelika mieru dīvainais zīmējums. Aija un Pēcis gan raustīja plecus, tomēr norunājām nākamajā dienā sameklēt apzīmēto namu.

Nākamajā dienā mūs gaidīja nepatīkams pārsteigums. Pareizāk sakot, mani, jo Aija un Pēcis tur nesaskatīja nekā īpaša un teica, ka es pārāk daudz fantazējot. Mēs aizbraucām uz to krustojumu. Tur nekā nebija!!!

– Bet varbūt tā bija cita māja? – Pēcis nelikās mierā.

– Nē! Skaidri zinu, tā ir tā pati māja! – es tiepos.

– Izstāsti kārtīgi, ko tu redzēji! – Aija iesaucās.

– Es taču teicu... Bet tas bija tikai mirkli... Patumšs mūris, un uz tā gaiši zaļganām līnijām uzzīmēts ozols ar varenām saknēm. Un vidū bieza grāmata...

– Kurā vietā? – Pēcis nerimās.

– Šeit, šeit! – es saniknojos un rādīju gaisā.

– Tu vienkārši esi dulls! – Pēcis konstatēja.

– Zēni, izbeidziet! – Aija metās starpā.

– Bet kāpēc tad mēs neredzam Janča kārklu vai suņuburkšķi?

– Ozolu, – es vēsi piezīmēju.

– Kaut vai svētozolu, – Pēcis iekvēlojās. – Tu vakar biji galīgi dulls, un viss!

– Nē, bet... – Aija jaucās pa vidu. – Es iedomājos...

– Ko tu iedomājies? – Pēcis uzbrēca.

– Es tikai iedomājos... varbūt kādam veikalam ir dekorācija vai spuldzes abažūrs... Un, kad iededzina gaismu, var redzēt zīmējumu.

Mēs izpētījām visus skatlogus un visas iespējamās lampas, pilnīgi nekā.

– Metam mieru, – Pēcis novilka. – Tev vienkārši rādījās.

– Nē, es zinu, – piepeši pilnīgi mierīgi, ar dīvainu pašpaļāvību teicu. – Zīmējums tur bija.

– Tev vajag ārstēties, – Pēcis novīpsnāja.

Bet es vairs neatbildēju, tikai pasmaidīju. Jo tagad es zināju, ka zīmējums *patiesi bija*.

– Es ticu Jancim, – Aija piepeši ierunājās. – Un es... es jums pierādīšu, ka man ir taisnība! Mums tikai jāaiziet...

– Kur vēl jāaiziet? – Pēcis iebļāvās.

– To es pateikšu pēc pāris dienām, – Aija apņēmīgi novilka.

Tā mēs, neko īsti nenorunājuši, šķirāties. Tiešām, jāizvēdina galva. Ar tiem večiņiem patiesi dulls var palikt.

Mājās mani gaidīja nākamais pārsteigums.

– Nu re, tagad viņš beidzot nāk! Būtu mirklīti agrāk... – mamma runāja. – Aizej pie tēta.

Tāpat, neizgērbies es iespēros lielajā istabā.

– Nu, Janci, cik tev rīt stundas? – tētis it kā nevērīgi ieprasījās.

– Sešas. Līdz diviem piecpadmit.

– Tā, tā... – tētis iegrima pārdomās.

– Kas noticis? – es sāku uztraukties.

– Tā... – tētis atkal novilka, it kā pārbaudīdams manu pacietību. – Pēc skolas neblandies, paēd un gaidi manu zvanu. Es ceru, ka pirms trijiem varēšu izrauties.

– Nu saki! – es eksplodēju.

– Nekliedz, Janci, – tētis mierīgi sacīja un viltīgi pasmaidīja. – Rīt iesim uz muzeju.

– Uz muzeju? – es iesaucos. – Pie...

– Pie Annas Vētras. Viņa pirms brīža zvanīja.

– Bet... bet... Kas tur ir... Ko viņa noskaidrojusi? – es nerimos.

– Tu domā, ka man tāpat negribētos zināt? – tētis iesmējās. – Es viņai tieši tā arī prasīju. Viņa uzreiz

pateica: tā būs garāka saruna, tāpēc mums jāsatiekas muzejā. Un mazliet plašākā pulkā...

– Ko? Vai tiešām muzeja dāma grib atvilkt policistu, kurš snauduļodams mani tincināja? Tad es... – Tā arī nespēju neko prātīgu izdomāt, ko tādā gadījumā es darītu.

Pirmo reizi ļoti cītīgi, gluži līdz riebumam cītīgi, izmācījos. Patiesību sakot, mācīdamies centos atvērīt domas par rītdienas sarunu. Tā mani vilināja un reizē arī biedēja.

Īsi pirms "Panorāmas" izskrēju laukā, aizbildinādamies, ka sāp galva. Aizskrēju līdz zināmajam mūrim. Zīmējuma nebija.

Nākamajā dienā pirmās stundas laikā Pēcis man atsūtīja zīmīti: "Cikos uz uteni? P." Es viņam pretī: "Nekādi nevaru. Eju uz muzeju. Un atceries, ko norunājām. J." Pēcis palēcās solā, un skolotāja par sodu viņu izsauca pie tāfeles. Pēcis atbildēja neticami pareizi, visu laiku uzbudināti skatīdamies te uz mani, te uz Aiju. Skolotāja piedāvāja Pēcim aiziet pie mēdmāsas, bet Pēcis gluži nesaprotamā kārtā no tādas laimīgas iespējas atteicās un atlikušo stundas daļu sēdēja kluss kā pelīte. Man pašam bija jocīgi ap dūšu, it kā es no Pēča un Aijas gribētu kaut ko slēpt... Bet aicināja taču mani... Un mēs norunājām, ka skolā par aproci vairs ne vārda.

Starpbrīdī, protams, abi klāt kā likts.

– Pasaki tikai, cikos mēs varam satikties. Pēc tam kad tu... – Pēcis īdēja.

– Kā es varu zināt? – es noburkšķēju. – Es zvanīšu. Bet līdz tam aizskrieniet palūrēt, vai vecis sēž.

– Obligāti! – Pēcis iesaucās, pēdējo zilbi atkal norīdams, it kā baidītos par savu bļāustīšanos.

12

Tētis piezvanīja ātri – bez piecpadsmit minūtēm trijos. Mēs satikāmies pie Operas un devāmies uz muzeju pie Annas Vētras. Viņa mūs sagaidīja pie dežuranta.

– Labdien! Tātad Jānis? – viņa smaidīdama stiepa roku.

– Labdien, – es norūcu un pastiepu savu roku pretim.

– Iesim pie direktora! Mūs jau gaida.

Muzeja direktora kabinetā bija vēl divi vīrieši. Mēs sasveicinājāmies. Izskatījās, ka divi pārējie nemaz nebija muzeja darbinieki.

– Nu mēs visi esam sanākuši, – direktors ierunājās. – Varbūt jūs, Anna, sāciet, kamēr es... – un viņš pagriezās, vērdams vaļā seifu.

– Tātad, – Anna Vētra iesāka, – te nu ir mūsu atrādējs Jānis un viņa tēvs Valdis Krūmiņš. Un te, – viņa pavērās uz galdu, kur direktors nolīcis sprādzi. Mēs visi noelsāmies reizē, un visa oficiālā padarīšana pārsprāga kā ziepju burbulis.

Tur tā stāvēja! Tā pati, bet pilnīgi nepazīstama! Sprādze laistījās, it kā burvis būtu ieslēpis dzeltenas ugunīņas vijumu rakstos. Tiesa, daži vijumi izskatījās tādi kā aplupuši, nodrupuši vai ar skābi noēdināti, bet tas bija nieks, salīdzinot ar sprādzi kopumā.

– Tātad, – Anna Vētra iesāka, – tāda nu izskatās sprādze pēc restaurācijas. Mēs esam ļoti pateicīgi Jānim un viņa tēvam, ka sprādze ir nonākusi pie

mums, un ceram uz praktisku atbalstu dažos jautājumos. Esam sagatavojuši ekspertīzes slēdzienu. Tiesa, tā ir pirmās pakāpes ekspertīze, jo mūsu aparatūra nav izcila. Bet korekcija var būt tikai ļoti smalkās niansēs. Īsumā – sprādze ir no sevišķi augstas kvalitātes elektrona, apmēram divus tūkstošus gadu veca. No manas puses tas ir viss. – Un Anna Vētra jautājoši palūkojās uz direktoru.

– Varbūt atļaujiet man, – ierunājās viens no svešajiem. – Man šodien bija saruna ar ministru prezidentu, un viņš uzdeva man, – te svešais tā kā saminstinājās, – vadīt šo, sacīsim, notikumu... Valdības viedoklis ir tāds, ka sprādzi varētu pārvietot uz Latvijas Bankas seifiem. Tāpēc lūdzām arī bankas pārstāvi šodien... Un vēl, – svešais cieši palūkojās uz tēti, pēc tam arī uz mani, – mēs noteikti risināsim jautājumu par kompensāciju, bet ir viens apstāklis.

Tai brīdī es nevilus paskatījos pa logu un sastingu. Uz pils iekšējo sienu, kur nekārtīgi bija izvietotas remonta sastatnes, krita sniegpārslīņas. Sniegs krita nevienmērīgi, vietām aizķērās sastatnēs, vietām tūlīt nokusa. Sniegpārslīņas bija izveidojušas nepārprotamu ozola attēlu, un pašlaik sāka iezīmēties grāmatas kontūras, kuru es jau pazinu no pazūdušā zīmējuma uz mūra sienas uteņa rajonā.

Es galīgi apstulbu. Vai tiešām – kā Pēcis saka – man vajag ārstēties? Bet nē – es mēģināju atslābināties un pēc brīža it kā nevilus paskatījos uz loga pusi. Zīmējums tur noteikti *bija*. Ko tas nozīmē?!!!

Saruna pa to laiku tuvojās beigām un kļuva aizvien nesaprotamāka. Svarīgais cilvēks, ko sūtījis ministru

prezidents, gari un pamatīgi stāstīja par budžeta deficītu, apsardzi, starptautisko reakciju un tamlīdzīgas muļķības. Sapratu vienīgi, ka tētim par kaut ko jāizšķiras.

Kad gājām ārā, pēdējo reizi pametu skatienu uz logu. Putenis bija sagriezies virpuļos, un no zīmējuma vairs nebija ne miņas.

Kādu brīdi mēs ar tēti klusējām. Tad tētis ierunājās:

– Janci, es ceru, ka tu tagad saproti, kā viss iegrozījies?

– Apmēram, – es paraustīju plecus. – Un aproci mums neatdeva.

– Ko vēl negribēsi! – tētis iekaisa. – Vai tu maz saproti, kas tā par vērtību, ja pat muzejā, kur ir senas zeltlietas, ordeņi un monētas, to nevar turēt?

– Bet...

– Tu taču negribēji iet uz uteni un atkal kādam pārdot savu sprādzi? – tētis ievaicājās. – Tādas lietiņas ir... – tētis uztraukumā aprāvās, nespēdams rast īsto izskaidrojumu, un piepeši pārsviedās uz citu pusi. – Vai saprati, Janci, ko nozīmēja vārdi – jūsu pašu drošības labad?

– Nu... ka mums jāklusē, – es minēju.

– Ne tikai! – tētis stingri noteica. – Arī to, ka tev jābeidz spēlēt detektīvu! Jā, jā! Domā, es neredzu, ka jūs ar Pēci un Aiju dienām un naktīm daudzāties apkārt? Atradušies detektīvi! Tā ka tu...

Un šai brīdī es gluži kā automāts nobēru:

– Bet mums viss saskaņots.

– Kas saskaņots? – tētis apstulba. – Ar ko?

– Ar policiju, saprotams.

Tētis atkal nobolija acis. Es bezdievīgi meloju, bet, ja tā padomā, – telefonu policijā iedeva? Iedeva. Tas nozīmē, ka... Bet snauduļojošais policists vēl nezināja, kā viss iegrozīsies. Mēģināju savākt visu jucekli kaut kādā kārtībā. Tātad sprādzei ir milzu vērtība... Bet no kurienes tā radusies? Un vai tur, kur bija mana sprādze, ir vēl citas?! Un visi šaubīgie veči... Mūsu drošības labad... Nē, nezinu! Bet kas tētim jāizvēlas?

– Kas jāizvēlas? – tētis pārjautāja un iesmējās.
– Ak, tu, superdetektīv! Kādu atlīdzību mēs gribam!

Pareizi! Ja jau sprādzi mums neatdod un tai ir milzu vērtība... Tad jau... tad jau... kaut kāda daļiņa, nu, kaut viena procenta apmērā pienākas mums.

Kad tikām mājās, divreiz jau bija zvanījis Pēcis un vienreiz Aija. Pat derēt nevajadzēja, ka tuvāko piecu minūšu laikā atkal iezvanīsies tālrunis.

13

Tā bija Aija.

– Janci, es sarunāju, – Aija ātri nobēra.

– Ko sarunāji?

– Mēs šodien varam aiziet... pie viena vecīša.

– Pie kāda vecīša? – es raustīju plecus. – Nekā nesaprotu.

– Pie... – Aija vilka garumā. – Tu viņu nepazīsti, bet...

– Varbūt pašlaik nevari runāt? – es kļuvu uzmanīgs.

– Varu, varu, – Aija novilka. – Atceries? Zīmējumu uz sienas?

Man piepeši atkal uznāca tā pati mierīgā sajūta, kas tovar. Sarunājām satikties pussešos pie "Saktas".

Pēcis bija pirmais. Viņš ieurbās manī ar tik lūdzoši izmisīgu skatienu, ka es neizturēju. Bet tēta brīdinājums mani atvēsināja.

– Vēlāk. Te ir stipri biezs, – un es izteiksmīgi aplaidu acis apkārt.

Drīz jau nāca Aija.

– Mēs brauksim ar 14. trolejbusu. Uz Biķernieku pusi, – Aija noteica.

Izrādījās, ka Pēcis zina vēl mazāk nekā es. Ik pēc brīža viņš purināja Aiju.

– Ja tu nepateiksi, uz kurieni braucam, es vienkārši kāpšu ārā.

– Mēs, – Aija iesāka, bet, sastapusies ar manu skatienu, apklusā.

Izkāpām labu gabalu aiz VEF un naski soļojām pa mazu ieliņu, kurā tupēja lielākas un mazākas privātmājas ar nikniem suņiem.

– Tas ir ļoti interesants vecītis, – Aija beidzot ierunājās. – Viņš nāk pie mums ciemos, kad vecaimamai ir dzimšanas diena. Tāds vecmodīgs vecītis brūnā samta žaketē. Vecāamma viņu sauc par Samta Ūsu.

– Vienreizēji! – Pēcis uzsprāga. – Samta Ūsa!

Manis pēc, kaut vai Neilona Mats vai Plastmasas Bārda! Lai tava vecāamma sauc viņu par... Paklausies, Janci, tu vismaz saproti, kāpēc mēs turp ejam?

– Es saprotu, – drošības pēc novilku.

– Dīvaini... – Pēcis apjucis nopurpināja.

– Zēni, es... – Aija, vainīga juzdamās, atsāka. – Es palūdzu vecaimamai, lai piezvana viņam. Ka gribam

aiziet ciemos... Vecāmamma allaž saka – Samta Ūsa ir ļoti gudrs, tikai to neviens vēl nenojauš.

– Un tu vecaimammai visu izstāstīji?! – Pēcis iebrēcās.

– Itin neko! – Aija dievojās. – Bet viņam... Samta Ūsam gan būs jāpastāsta. Man šķiet, viņš var mums palīdzēt.

– Samta Ūsa, – burkšķēja Pēcis. – Vai tad viņam normāla vārda nemaz nav?

– Es nezinu, – Aija paraustīja plecus. – Mēs viņu parasti saucam tikai tā.

– Nu, bet tava vecāmamma, – Pēcis nerimās, – viņa neraksta šim apsveikuma kartītes vai ko tamlīdzīgu?

– Es tiešām nezinu, – Aija novilka.

– Un kā tu ceļu zini? – Pēcis jau gluži bezcerīgi izgrūda. – Vismaz to tu zini?

– Zinu, – Aija apliecināja. – Samta Ūsa šodien izstāstīja, kad vecāmamma viņam piezvanīja. Tikai, lūdzu, zēni, nesmeijeties par Samta Ūsu, viņš tāds veco laiku cilvēks...

Suns gan bija, bet izskatījās itin draudzīgs. Divstāvu māja, tāda kā saimniecības ēka. Hē! Ja es tumsā labi saskatīju, divi satelītu šķīvji uz jumta. Droši vien mazbērni vai...

– Vai viņš viens pats dzīvo? – es vēl noprasīju Aijai.

– Šķiet, ka viens, – Aija atčukstēja, spiezdama zvana pogu. – Jā, noteikti viens. Viņš...

Bet jau vērās durvis.

Samta Ūsa bija stalts vīrs, un brūnā samta žakete viņam bija mugurā. Gari, sirmi mati, un bārda arī

pavisam balta, tikai īsi apgriezta, tāds 19. gadsimta vecītis.

– Ā, labvakar, jaunie cilvēki, nāciet iekšā! – viņš mudināja. – Nogērbieties, tūlīt padzēsim tēju.

Samta Ūsa mūs ieveda lielā istabā, nosēdināja pie galdā un pazuda. Skapis, galds, visapkārt plaukti ar vecām, biezām grāmatām, augšā – vai tiešām? – kaut kādi radījumi vai augi stikla kolbās – kā Dabas muzejā. Piepeši grāmatplauktā, kuram vienā stūrī tāda kā atvāžamā plātne, ieraudzīju datoru. Nudien, viņa augstība IBM!

Siermaizītes bija kolosālas, arī tēja lieliska. Vienubrīd šķita – vīgrieži, bet nē, kaut kas cits.

Samta Ūsa laikam bija uztvēris manu iedziļināšanos krūzes saturā un aši izmeta:

– Mans sajaukums. Māllēpes, gaiļpieši, mārsils un mazliet vīgriežu. Ēdiet siermaizītes un stāstiet, kāds vējš atdzinis pie sirma un nevienam nederīga veča, – Samta Ūsa it kā bēdīgi nobeidza, bet viņa lūpu kaktiņos pamanīju labsirdīgu smīniņu.

Mēs saskatījāmies. Ko varam viņam teikt? Svešam cilvēkam?

– Mēs interesējamies par dažādām arheoloģiskām lietām, – es izmociju. – Kas ilgi zemē nogulējušas.

– Apskatīsimies, kas man te ir, – šķietami nevērīgi izmeta Samta Ūsa un, paņēmis no plaukta koka kasti ar disketēm, izcēla vienu.

Iegaismojās datora ekrāns, un pēc brīža mūsu acu priekšā sāka zibēt seni ieroči, rotaslietas, sprādzes. Vecis samērā veikli rīkojās ar datora *peļi*, un mēs tik tikko spējām izsekot redzētajam. Piepeši ekrāns it kā

apdzisa, un tad uz ekrāna sāka iezīmēties ozols ar varenajām saknēm un biezo grāmatu sakņu vidū.

Samta Ūsa satraukts pielēca kājās.

14

– Vai redzējāt? – Samta Ūsa sauca. – Atkal šis noslēpumainais ozols ar lielo grāmatu... Tūlīt tas nodzīsīs...

Mēs visi urbāmies datora ekrānā. Ozols vēl brīdi vīdēja acu priekšā, līdz pazuda. Ekrānā sāka griezties ģeometriskas figūras.

– Vai to nevar atkārtot?! – es uzbudināts izgrūdu.

– Tur jau ir tas numurs, ka nevar, – Samta Ūsa norūca. – Tas, ko redzat datora ekrānā, vienkārši ir mašīnas atpūšanās.

– Kā nevar?! – Pēcis iebrēcās. – Jums taču ir... jūs taču pirms tam ielikāt...

– Disketi, tu gribi teikt? – Samta Ūsa vērīgi palūkojās te uz mani, te uz Pēci.

– Jā, jā! – visi reizē iesaucāmies.

– Bet tur ozola nav! – Samta Ūsa noskaldīja.

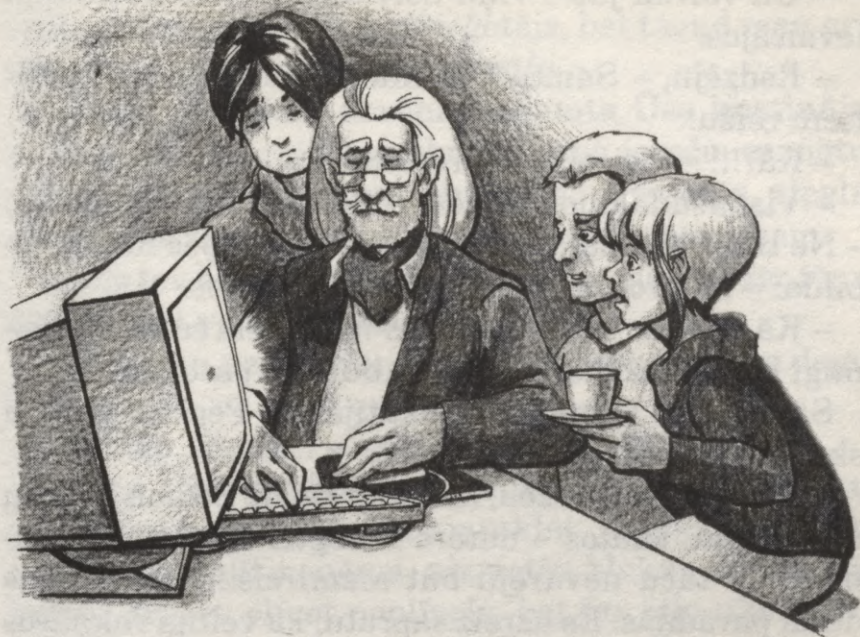
– Kas tad tur ir? – es iepletu acis.

– Seni ieroči, vāzes, gredzeni, aproces – visi nederīgie krāmi, ko jūs redzējāt, – Samta Ūsa nopūtās.

– Ozola tur nav.

– Bet vai nevar disketi... – Aija stiepa garumā, meklējama vārdus, – mazliet... es gribēju teikt... atpakaļ?

– Varēt jau, protams, var, – Samta Ūsa atkal nopūtās, paņēma datora *peļi* un tad čukstus, uz mūsu pusi pieliecies, teica:

– Es zinu, kāds man signalizē.

Man pārskrēja drebulis.

– Kas signalizē? – Pēcis aši izgrūda.

– Pagaidām nezinu, – Samta Ūsa turpināja. – Pirms nedēļas man vajadzēja salīdzināt arābu un vikingu damascētos zobenus un es biju ielicis datorā tieši šo disketi. Tad pirmo reizi es to ieraudzīju...

– Ozolu? – es ievaicājos.

– Jā, – Samta Ūsa apstiprināja.

– Un tā katru reizi? – Aija ievaicājās.

– Ha, hā! – Samta Ūsa piepeši skaļi iesmējās. – Ja tā būtu! Divas dienas es ne ēdis, ne dzēris noņemos, meklēdams, kas tas ir par knifu... Izskatīju visas disketes – nekā!

– Un vairāk jūs... viņu neredzējāt? – es neskanīgi ievaicājos.

– Redzēju, – Samta Ūsa mierīgi noteica. – Desmitiem reižu.

– Kā?!!! – visi reizē iebrēcāmies.

– Visdažādākajos brīžos, – Samta Ūsa turpināja. – Ne tikai, strādājot ar šo disketi. – Un pēc brīža piebilda: – Es ozolu redzēju pat bez disketes.

– Kā tas var būt?!!! – Pēcis nikni iebrēcās un dusmīgi blenza uz mani, it kā es būtu to pateicis.

Samta Ūsa uzmanīgi paskatījās uz Pēci un lēni kā skaldīt noskaldīja:

– Nedomā, manu zēn, ka esmu traks! Šodien atnāku no veikala, skatos – dators ieslēgts! Kaut tevi nelabais! Es taču nevarēju būt aizmirsis... Un tad tas atkal parādījās. Es uzreiz sapratu, ka veltīgi rakņāšos disketēs. Arī datora atmiņā tā nav. Neviens ozolu tur nav ierakstījis. Tas nāk no citurienes.

– No kurienes? – es iesaucos.

– Man šķiet, mēs visi to gribētu zināt, – Samtā Ūsa turpināja. – Kāpēc jūs par to interesējaties?

Piepeši man kā zibens iespēra galvā.

– Cikos... cikos jūs to šodien redzējāt? – es iesaucos, laikam pārāk skaļi, jo gan Aija, gan Pēcis izbijušies paskatījās uz mani.

– Precīzi neatceros, – Samta Ūsa sarauca uzacis, atsākdams darboties ar datora *peļi*. – Varbūt pusčetros. Tad, kad sniedzīņš sāka virpināties.

Tātad tomēr! Tas bija tieši tad, kad es, muzeja direktora kabinetā sēdēdams, neviļus pametu skatienu uz loga pusi un ieraudzīju to pašu. Vienubrīd

man šķita – noslēpumainais Samta Ūsa ir vienkārši traks vai vismaz veikls pareģotājs, bet tagad man arī skaidrs – *kāds mums dod signālu.*

Piepeši pievērsos ekrānam. Samta Ūsa kustināja datora *peļi*, mainīdams ekrānā seno ieroču, monētu un vāžu attēlus. Mans drebulis pārvērtās vieglā drudzī, un tas nepalika nepamanīts Samta Ūsam.

– Kas tev kaiš? Vai tik neesi saaukstējies? Dzer tēju, palīdz pret visām kaitēm.

Vēl šodien nesaprotu, kas tobrīd notika, jo es degu kā ugunī.

– Lūdzu, lēnāk... – es izdvesu. – Es jūtu...

Samta Ūsa, kā strāvas sitienu dabūjis, atrāva roku no datora *peles*, piekrēja man klāt, pielika plaukstu pie pieres, tūlīt noņēma, aizmetās blakus istabā, ka baltās krēpes plīvot noplīvoja, bet tas bija tikai mirklis, tūlīt viņš bija klāt ar videokameru, ja nemaldos – *Panasonic*. Viņš pieskrēja pie Aijas (nezin kāpēc), ieģrūda viņai rokās kameru, nosēdināja Aiju tieši pretī datora ekrānam un aši izmeta: – Briesmīga māka te nav vajadzīga. Nomērķē pret ekrānu un... ieslēgsi ar šo slēdzīti, kad es teikšu...

Samta Ūsa nosēdināja mani sev blakus, ar vienu roku vadīja datora *peļi*, otru uzlicis man uz pleciem.

Man šķita – istaba izejaigojās viegli zaļganā gaismā, un es sapratu – esmu totāli slim. Lēni, lēni mainījās senās vāzes datora ekrānā, līdz...

To brīdi atceros ļoti skaidri. Pēdējā bija apdrupusi vāze, tad parādījās neizteiksmīgs metāla gabals, tāds sīks knibucītis, nekas vairāk. Un tad notika neticamais: ekrānā pakāpeniski mainījās krāsu toņi, un ar

katru nākamo neredzama roka turpināja zīmēt, papildināt metāla knibucīti. Jā, tā bija mana sprādze!!! Es nezinu, kurā brīdī Samta Ūsa deva zīmi Aijai, bet viņa ar kameru tā bija saspringusi, ka neviens viņu nespētu izkustināt.

15

Pēc tam mēģinājām atsaukt atmiņā, saskaitīt nesa-skaitāmo – cik ilgi tas bija? Četras sekundes? Piecas? Es jau nebiju par pilnu ņemams, degu kā ugunīs, līdz beidzot visu sakopojām: sprādze iezaigojas dzeltēna (divi vijumi nezin kāpēc tumšāki), tad pazūd, mirkli sena ainava, meži, upe, cilvēki, kaut kādi lidojoši objekti virs upes (taču ne raķetes, ne lidojošie šķīvīši), tad kadri ņirb zibens ātrumā, atkal mežs ar varenu ozolu, ozola pakājē dīvaini balts tukšums, it kā noslaucīts attēls, tad ozols pārvēršas ģeometriskās līnijās, nodziest. Viss. Atkal viņa augstība IBM atpūšas, ņirb dekoratīvās figūras.

Drudzis man, kā uznācis, atkal beidzās, laikam no tējas. Tagad pamanījām, ka grāmatplaukta otrā galā novietots arī televizors un virs tā videomagnetofons. Samta Ūsa izņēma kaseti no kameras un ielika videomagnetofonā. Mēs pielipām televizoram un – *tur nekā nebija.*

Pareizāk sakot, videolentē ļoti labi saskatāms dators, kreisajā pusē arī daļa no Pēča pinkām, labajā pusē – Samta Ūsas brūnās piedurknes, kas vijās ap manu kreiso plecu, bet datora ekrānā nekā nebija, nē, kaut kas parādījās. Pāris sekundes ekrāns bija

tīrs, tad piepeši parādījās liela atslēga. Bet tikai uz vienu, varbūt divām sekundēm. Tad atslēga pazuda. Bet tad jau... tad jau atslēga jāredz arī datora ekrānā! Samta Ūsa mainīja programmas, braukāja ar *peļi* uz priekšu un atpakaļ – veltīgi.

– Bet mēs... mēs taču redzējām! – Pēcis iebļāvās.

– Jā, mēs redzējām, – gluži mierīgi piebilda Samta Ūsa, Pēci vēl vairāk satracinādams. – Mēs redzējām, ka informācija ir bloķēta.

– Bloķēta? Ko tas nozīmē? – Pēcis nerimās.

– Tas nozīmē, ka tajā noslēpumainajā padarīšanā ir bloķēšanas mehānisms un videokamera datora bildi vienkārši neņem pretī, – Samta Ūsa paskaidroja un piebilda: – *Viņi* dod mums ziņu un brīdina neplāpāt pa labi un pa kreisi.

– *Viņi*? Kādi *viņi*?! – es iesaucos.

– Zēni un mazā jaunkundze, ir jau vēls, mēs vēl tiksimies... – Samta Ūsa viltīgi pasmaidīja. – Un norunāsim vienu: spēlēsim ar atklātām kārtīm, citādi mīcīsimies uz vietas. Jūsu gājiens, zēni un daiļā jaunkundze!

Izstāstījām Samta Ūsam visu, ko zinām. *Viņš* dedzīgi ieinteresējās par sprādzi un sūkstījās, ka nav iegājis muzejā tieši todien. Muzeja direktors esot viņam pazīstams, džentlmeņa godavārds viņam ir augstāks par visu (par šodien pieredzēto norunājām nevienam nestāstīt), un viņš nevarot iet uz muzeju tincināt par sprādzi. Visam esot savs laiks. Par policiju viņš neko īpašu neteica, vienīgi piebilda, ka zināmos brīžos tās klātbūtne ir noderīga.

Uz parītdienu Samta Ūsa lūdza īpaši sīki pārdomāt par abām reizēm, kad es redzēju ozola zīmējumu, un

brīdināja, lai nekādā gadījumā neko nepierakstot. Savukārt viņš arī šo to labu pameklēšot.

Nolēmām satīkties pēc divām dienām.

Nākamajā vakarā gluži neviļus paliku lielajā istabā, kad beidzās "Panorāma", jo mamma cepa īpašu pīrāgu un vakariņas neglābjami aizkavējās. Rādīja kārtējo policijas paziņojumu. Kāda meitene aizbēgusi no mājām Valmieras rajonā, un atrasts liķis Bauskas šosejas 13. kilometrā. Tiklīdz parādīja miroņa seju, es uzreiz pazinu. Tas bija resnais, pie kura pirms pāris dienām ciemojās mūsu vecis un kur sarunu es klausījos, noslēpies uz balkona lodžijas. Man izkrita grāmata no rokām, un tētis aizdomīgi paskatījās uz mani.

Ko darīt? Zvanīt uz policiju? Tālruņa numurs, ko man iedeva snauduļojošais Bērziņliepiņš vai kā viņu tur sauc, man bija. Bet varbūt tagad viņam nemaz nevar zvanīt? Kad abi ar tēti bijām muzejā, miegoņa nebija klāt. Un tas valdības vīrs, kuram esot jāvada visa šī jezga? Bet viņam es nepavisam nemācētu piezvanīt. Ko darīt? "Panorāmā" redzētais liķis mani biedēja aizvien vairāk.

Tētis, protams, mierā nelikās.

– Janci, kas tev kaiš? Vai tu esi slims?

– Nē, nekas, – es izmociju.

– Ko tu drebi? – pienācis klāt un uzlicis roku uz pieres, tētis vaicāja.

– Es... man... man... man vajadzētu piezvanīt... – es purpināju.

– Tāds kā joks... – tētis norūca. – Tad zvani un nedrebi!

Tētis nēma avīzi, lai turpinātu lasīšanu, tad piepeši to nosvieda, piesteidzās man klāt, satvēra mani un, vērīgi skatīdamies acīs, vaicāja:

– Kas noticis, Janci? Tev jāzvana uz policiju?

Vārds pa vārdam, es izstāstīju visu. Ai, nē, protams, ne jau visu, tikai mazdrusciņ – ka vakar redzējām "Panorāmā" parādīto liķi un tā tālāk. Par kāpšanu uz balkona es nekā neteicu, tā tik vēl trūka. Un tik un tā tētis uzbudinājās ne pa jokam.

– Trakā afērā tu esi iekūlies, Janci, – tētis novilka, ik pa brīžam pamezdam bažīgu skatienu uz virtuves pusi, kur rosījās mamma, – bet, kas iesākts, jānoved līdz galam... Nu tad tā: tu pats zvanīsi vai man zvanīt?

Varonīgi pieteicos pats. Otrā galā neviena nebija – ne Bērziņliepiņa, ne Liepiņbērziņa. Kā tad, tā nu viņš caurām naktīm niks savā kabinetā... Droši vien mājās gul.

16

Tētis ieteica zvanīt pa tiešo. Uz 02.

Redzot manu samulsumu, tētis apņēmās zvanīt pats.

– Izdomā vismaz, ko lai es viņiem saku.

– Saki... – es vilku garumā. Jā, ko atklāt, ko patūrēt pie sevis?

– Saki, – es turpināju, – ka mans dēls, tā tad es, vakar redzēja to liķi. Un... un ka es jau zvanīju vienam izmeklētājam, bet viņš nebija darbā. – Un es parādīju tētīm saņurcīto zīmīti ar tālruņa numuru.

– Kāds viņam uzvārds? – tētis jautāja.

– Neatceros, – es novilku, – Bērziņš vai Liepiņš.

Kā par nelaimi, no virtuves istabā ienāca mamma. Viņa apjukusi klausījās tēta sarunu ar policiju.

– Jā, jā, gaidīsim, – tētis pabeidza un nolika klausuli.

– Tā, Janci, – tētis iesāka, bet tūlīt starpā iekrita mamma: – Vai kāds beidzot paskaidros, kas te īsti notiek?

– Vēlāk, – tētis man par atvieglojumu ātri izmeta. – Tagad, Janci, ej ģērbties, pēc minūtēm piecpadsmit mums atbrauks pakal.

Es aizdrāzos uz savu istabu kā plēsts – cerībā, ka tētis tiks galā ar mammu. Patiesību sakot, daudz laika nemaz nebija, jo pēc neilga brīža zvanīja tālrunis – tūlīt piebraukšot mašīna.

Mamma ar tēti kaut ko sarunājuši. Mani sajūsmināja mammas teiktais: "Lai tā būtu pēdējā reize," – un vēl vairāk tēta atbilde: "Droši vien Jancis kādu laiku nepirks zelta sprādzes par latu trīsdesmit gabalā."

Policijā mani gaidīja pārsteigums – snauduļojoša Bērziņliepiņa izskatā. Pirmkārt, viņu īstenībā sauca Māris Krūmiņš, un, otrkārt, viņš bija možs un darbīgs, laikam izgulējies.

Pa ceļam es visu laiku uztraucos – kā tas būs, ja tēta klātbūtnē man jāstāsta par balkonu un visu pārējo? Par laimi, izmeklētājs gluži kā tāds smalks diplomāts lūdza tēti pagaidīt, kamēr viņš ar mani parunāšoties. Tētis tūlīt piekrita.

Vispirms Krūmiņš mani kārtīgi izsuniāja par pašdarbību. Divas reizes viņam esot ziņojuši, ka trīs

bērnī uzmanot *sprādzes veci* utenī. Un tagad izrādās, viņa boss jau beigts! Cik tur trūkstot, lai pienāktu arī mūsu kārtā! Es, protams, spilgtās krāsās attēloju savu kāpelēšanu pa nogalinātā veča ugunsdzēsēju kāpnītēm.

Pie vārda "nogalinātā" Krūmiņš atkal iejaucās.

– Kāpēc tu esi tik ļoti pārliecināts, ka viņš ir nogalināts?

– Tas taču skaidrs kā diena! – es iekarsu. – Viņš ir istākais bandas vadonis!

– Nedomāju vis, – Krūmiņš pēc brīža noteica. – Drīzāk tikai pakalpiņš. Starp citu, veča liķis, kā mums ziņoja, izskatījies tā, it kā viņš izkritis no mašīnas. Bet, protams, to visu vēl pārbaudīs.

Kamēr Krūmiņš laida tālāk ziņu par veci (adrese viņu iepriecināja), es sāku pārdomāt savārīto biezputru. Ja nu tiešām man, Pēcim, Aijai kāds seko? Un kādā jaukā dienā...

Krūmiņu sevišķi interesēja ziņa par svešo, kas aizgāja pēdējais.

– Tagad jau vēla stunda. Sarunāsim tā: ja tava draudzene ir tik acīga, iztaujā vēlreiz, kā svešais izskatījās. Rīt vai, vēlākais, parīt iedarbināsim fotorobotu un mēģināsim kaut ko sameklēt. Un vēl: es nevaru tevi piespiest sēdēt mājās. Tu pat ar valdības vīriem tiecies. Bet iegaumē: tiklīdz uz šosejas no mašīnas izkrīt cilvēki un izrādās, ka viņi bijuši iesaistīti ļoti šaubīgos darījumos, sāk darboties nopietni spēki. Citiem vārdiem, zvani, tiklīdz tev rodas mazākās aizdomas... Te vēl būs mans mājas tālruņa numurs.

Un atvadoties Krūmiņš it kā neviļus izmeta:

– Daudz nepaļaujies uz valdības vīriem... Runāt jau viņi māk, bet jādara būs mums.

Tētis mani ārpusē gaidīja. Par laimi, pašiem nebija jākuļas uz mājām, policijas mašīna mūs aizrāva viens divi.

Mājās – bezgalīga skaidrošanās ar mammu, bet tētis ir puika uz goda, viņš iestāstīja mammai, ka tas viss ir valstiski svarīgs pasākums. Mamma mazliet nomierinājās. Pēdējais teikums gan bija traks, un to viņa tētim sacīja ar tādu sejas izteiksmi, it kā tētis būtu galvenais bandīts:

– Iegaumē: ja ar Janci kaut kas notiks, tu un tava valsts atbildēs ar savu galvu! (Mamma gan tētim galvu, pēc maniem aprēķiniem, ir norāvusi jau tūkstoš reižu, bet tas jau nieks.)

Nākamajā dienā aizsūtīju Pēci un Aiju izsekot mūsu veci, bet pats, nesagaidījis izmeklētāja Krūmiņa zvanu, devos pie Samta Ūsas. Samta Ūsa bija savā neiztrūkstošajā samta žaketē, un arī tēja bija tikpat smaržīga kā aizvakar.

Krustu šķērsu izrunājāties par ozolu. Samta Ūsa ieslēdza citu programmu, ar to varot zīmēt.

– Zīmēt? – es apstulbu.

– Protams, ne jau ar zīmuli, – Samta Ūsa piebilda. – Kaut gan... var to saukt arī par zīmuli. Elektronisko.

Samta Ūsa sāka uz ekrāna veidot ozola zīmējumu. Pa abiem kopā mēģinājām atcerēties, kāds tas izskatījās. Dīvaini, ka abi itin nemaz nerunājām par pašu galveno – vai ozols ar grāmatu vēl kādreiz parādīsies

mūsu acu priekšā. Likās – mēs abi nojautām, ka viss norit dabiskā gaitā un pašlaik par to vienkārši nedrīkst runāt. Nu, pareizi, kāds mūsu acu priekšā *atslēgu* aizgriezis, atliek vienīgi gaidīt un cerēt.

Samta Ūsa visu laiku nebija apmierināts te ar zaru formu, te ar grāmatas novietojumu. Beigu beigās mētām mieru.

Izrādās, Samta Ūsa kopš aizvakardienas nav slinkojis. Viņš parādīja grāmatu, par kuru bija stāstījusi muzejniece Anna Vētra, – "Nezināmā pasaule" un atšķīra lapu, kurā bija ielikta papīra strēmele.

Jā, tā bija *mana sprādze!* Protams, jaunāka un acīmredzot tagad uzzīmēta.

17

– Rekonstrukcija, – Samta Ūsa piebilda. – Vai līdzīga tavējai?

– Pilnīgi, – es izdvesu.

– Izdarīsim eksperimentu, – Samta Ūsa turpināja. – Gaidīju tieši tevi. Divi acu pāri ir vairāk nekā viens.

Viņš ieslēdza datoru, un pēc brīža ekrānā parādījās – sprādze! Es salēcos.

– Neuztraucies, – Samta Ūsa mierināja, – tas nav nekas ārkārtējs. Attēls ieskenēts no šīs pašas grāmatas. Tagad seko uzmanīgi!

Samta Ūsa sāka knikšķināt datora *peļi*, un pāri sprādzei, kas zaigoja ekrānā, sāka klāties seni ieroči, vāzes, naudas gabali. Jā, tā bija aizvakardienas programma!

Vēl brīdis, un ekrānā parādījās mazais knibucītis, kas aizvakar pārtapa par sprādzi. Dīvaini, šoreiz es biju pavisam mierīgs.

– Tā, tagad mēģināsim abus verķīšus apvienot, – noteica Samta Ūsa un ļoti uzmanīgi kustināja roku ar datora *peļi*.

Mazais metāla gabaliņš palēnītēm virzījās uz sprādzes pusi un sakļāvās ar sprādzes kreiso malējo vijumu.

Nekas nenotika.

– Šķiet, nekas šodien te nebūs, – novilka Samta Ūsa un jau grasījās izslēgt datoru.

– Pagaidiet! – es iesaucos. – Man liekas...

– Kas tev liekas? – Samta Ūsa sastinga.

– Man likās, ka tas mazais gabaliņš, – es stomijos, – ka tas gabaliņš... varētu būt labajā pusē.

– Labajā? – Samta Ūsa atkal pievērsa uzmanību datoram. – Nezin vai! Katrā pusē vijumi ir savādāki. Kaut gan... Joka pēc mazo knibucīti apgriezīsim spoguļattēlā.

Apgriezto knibucīti Samta Ūsa atkal tuvināja sprādzei labajā pusē. Istaba pielija ar viegli zaļganu gaismu, ekrāns iegaismojās kā aizvakar, no datora atskanēja dīvaini skaņu signāli. Sprādze nodzisa, parādījās *atslēga*. Nu tā nepazuda uzreiz, bet zaudēja krāsu un vēl brīdi bija redzama, it kā zīmēta ar punktētu līniju.

– Vai redzēji?! – Samta Ūsa iekliedzās. – *Viņi* mums palīdz! *Viņi* pārtrauc informācijas bloķēšanu!

Datora ekrāns atkal bija tīrs, un noslēpumainā zaļā gaisma no istabas bija izzudusi. Samta Ūsa vēlreiz

mēģināja mazo knibucīti apvienot ar sprādzes attēlu, bet nekas nenotika.

– Metīsim mieru, – Samta Ūsa noteica un izslēdza datoru.

Kādu brīdi mēs klusēdami dzērām Samta Ūsas slaveno zāļu tēju.

– Vismaz tas man ir skaidrs: neko nevar atkārtot, – Samta Ūsa prātoja. – Katru reizi mēs uzzinām kaut ko jaunu, bet tas allaž ir kaut kas cits. Atkārtot nav iespējams.

– Nesaprotu! – strēbdams tēju, iebļāvos. – Kas rada to visu – šos attēlus, šo noslēpumaini zaļgano gaismu, no kuras man aizvakar uznāca drudzis?

– Vai pēc tam tev bija slikti? – Samta Ūsa iejautājās.

– Kādā ziņā?

– Nu, vai tev vēl bija drudzis? – Samta Ūsa turpināja. – Varbūt temperatūra?

– Nē, nekā tamlīdzīga, – es sacīju.

– Tātad! – Samta Ūsa pacēla kreisās rokas rādītājpirkstu. – Tas viss pieder pie informācijas, ko mēs saņemam no *viņiem*.

– Kas ir šie *viņi*? – es nelikos mierā.

– Tici man, – Samta Ūsa, brīdi paklusējis, ierunājās, – ja es to zinātu, es neturētu pie sevis... Ap mums virpuļo tik daudz nezināmu pasaulu. Mēs iedomājamies sevi lielus esam... Uzšāvuši dažas raķetītes kosmosā un uz Mēness. Dažas bumbiņas izgudrojuši un kādu lāzergriezēju uzpravījuši. Mēs maldāmies pa tumsu. Amerikas indiāņi atšķīra 17 zaļo krāsu paveidus un katru toni nosauca citā vārdā. Mēs nezinām visvienkāršākās lietas. Piemēram, kāpēc kaži var

iebāzt maisā, aizvest kilometriem tālu un viņš precīzi atnāks atpakaļ, it kā viņam karte vai videokamera būtu kabatā? Es nezinu, kur atrodas šie *viņi*. Kosmosā, Zemes iekšienē. Varbūt mūsos pašos? Bet to gan zinu, pareizāk sakot, nojaušu, – Samta Ūsa pārgāja uz čukstiem, – ka šie neredzami palīgi ir labvēlīgi noskaņoti pret mums. Esmu pilnīgi pārliecināts, ka to, ko mēs zinām, nezina neviens. Un vēl jo vairāk tevis pieminētie šaubīgie tipi.

– Bet kāpēc, – es meklēju vārdus, – kāpēc tieši tagad? Es gribēju teikt, kāpēc tieši tagad sākusies jezga ar sprādzi?

– To nu tu pats ļoti labi zini, – Samta Ūsa iesmējās. – Nebūtu tu nejauši nopircis sprādzi, nebūtu tavam tēvam ienācis prātā pārbaudīt sprādzes īstumu... Vesels lērums nosacījumu!

– Bet, bet... – es nerimos, – kāpēc aizvakar informācija bija bloķēta un tagad tā kļūst, nu... pieejamāka?

– Tātad kaut kas ir mainījies, – Samta Ūsa nōvilka. – Varbūt...

Te es pārtraucu Samta Ūsu un pāris teikumos izstāstīju par beigto veci.

– Nu, re! – Samta Ūsa iekarsa. – Tātad ir mainījies! Droši vien neredzami palīgi baidās, ka priekšlaicīga informācija var nodarīt lielu ļaunumu. Un acīmredzot no mums pašiem atkarīgs, vai mēs uzzināsim lielas lietas vai tā arī paliksim mūžīgajā neziņas tumsā, kas valda apkārt.

Es atvadījos no Samta Ūsas ar pārliecību, ka neziņas tumsa iegaismosies drīz, pavisam drīz.

Vakarā nekādu jaunumu nebija, izņemot to, ka piezvanīja Pēcis (vēlāk arī Aija) un pavēstīja: mūsu vecis izčibējis. Vismaz utenī viņa nav un arī mājās viņš neesot manīts. Patiesību sakot, man jau bija tāda neskaidra nojausma – ka mūsu vecis pazudīs. Varu gandrīz apgalvot, ka viņš zina par resnā veča nāvi, vēl vairāk, acīmredzot viņš piedalījies resnā veča "nejaušajā" izkrišanā no mašīnas.

Nākamajā dienā pēc trešās stundas klases audzinātāja pārtvēra mani ceļā uz kafejnīcu un teica, ka mans tēvs zvanījis. Lai piezvanot viņam uz darbu.

Tūliņ pat aizmetos uz skolotāju istabu. Man īsti nepatika tēta zvanīšana uz skolu (skolotāji ir ziņkāriģākie radījumi pasaulē), bet droši vien bija kaut kas stipri svarīgs.

No pirmā teikuma es sapratu, ka jādodas uz policiju pie Krūmiņa. Šodien trijos. Un, pats galvenais, Krūmiņš esot teicis, lai es ņemot līdzī savus kompanjonus. Man uzreiz bija skaidrs – iedarbinās fotorobotu. Stundā Pēcim un Aijai aizsūtīju zīmītes ar vienādu saturu: "Mums šodien trijos jābūt tur, kur aizvakar vakarā biju es." Aija sāka stipri klepot. Skolotāja, ieraudzījusi Pēča bālo seju, piedāvājās aizvest Pēci pie skolas māsiņas.

Bez piecpadsmit minūtēm trijos mēs stāvējām pie izmeklēšanas departamenta dežūrlodziņa. Maza tielēšanās iznāca par Pēci un Aiju, jo caurlaidē viņi nebija ierakstīti, taču pēc sazvanīšanās ar Krūmiņu mēs ātri vien tikām augšā.

– Nu tā, jaunie detektīvi, – Krūmiņš iesāka, – šodien jūs būsiet eksperti!

Tā kā Pēcis, dzirdēdams vārdu "eksperts", izbrīnā iepleta acis, Krūmiņš steigšus piemetināja:

– Iedarbināsim fotorobotu un mēģināsim atcerēties trešo veci.

Jā, patiešām viņi bija trīs: mūsu vecis, kurš nezin kur pačibējis, resnais, kurš jau beigts, un svešais, kuru es tikai uz mirkli pamanīju.

Krūmiņš mūs aizveda uz nelielu, noslēgtu telpu, tādu kā mazu kinozāli. Mēs apsēdāmies, tā arī īsti nesaprazdami, kas jādara.

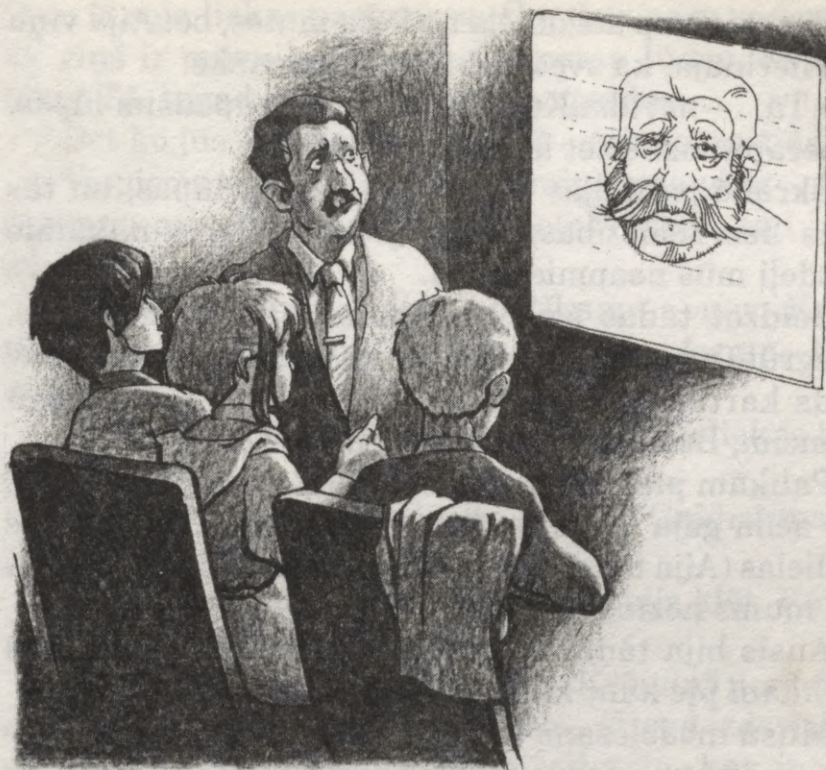
Nodzisa dienasgaismas spuldzes, iegaismojās ekrāns. Tajā parādījās resns mūlāps ar garām ūsām kā Blaumanim.

– Nu, vai šitāds bija svešais? – Krūmiņš it kā nevērīgi ievaicājās.

– Nē, nē! – mēs reizē iebrēcāmies.

– Protams, protams, – Krūmiņš iesmējās. – Atklāšū jums mazu noslēpumu. Jūs visi esat slaveni detektīvi, ko tur slēpt... Parasti, kad visi kopā mēģinām atcerēties kādu seju ar fotorobota palīdzību, tīšām iesākam ar šo resno mūlāpu. Starp citu, tas ir sintezēts attēls no Rūdolfa Blaumaņa un kāda arbūzu tirgotāja, kurš nesen no Brasas cietuma devies atpakaļ uz saulaino Ukrainu. Ieraugot tādu mūlāpu, vieglāk atcerēties, kādas bija īstās attiecīgā tipa pazīmes. Nu tad sāksim! Tātad ūsu nebija?

– Nē, nē! – mēs iesaucāmies.

– Labi, – Krūmiņš noteica, paņēma rokās mikrofonu un turpināja: – Operator, lūdzu, ūsas nost! Pilnīgi nekādu ūsu nebija?

– Īsti neatceros, – es novilku. – Šķiet, ka ne.

– Tā, pagaidām atstāsim virslūpu mierā. Varbūt mēģiniet aptvert seju kopumā. Varam iztaisīt vēl apaļāku.

– Nē! – iesaucās Aija. – Viņš noteikti bija tievs, un seja viņam šaura.

– Ļoti jauki, – Krūmiņš piekrita, – un tagad lūgšim operatoru pakāpeniski samazināt sejas platumu. Tiklīdz jums liekas, ka pietiek, sauciet – stop.

Pirmais stop atskanēja no Pēča mutes, bet Aija viņu pārlicināja, ka svešais bijis vēl kalsnāks.

– Tā... – novilka Krūmiņš. – Tagad papētīsim lūpas. Operator, uzlieciet kaut ko pamatīgu!

Ekrānā parādījās pamatīgas nēģera lūpas, un tās mēs bez žēlastības izbrāķējām. Arī trīs nākamie modeļi mūs neapmierināja.

Beidzot tādas šauriņas mums likās piemērotas. Visgrūtāk mums gāja ar degunu. Skaidrs, ka tas nav tāds kartupelis kā uteņa zilišiem, nav arī tāds kā Ķencim, Buratīno vai bokseriem. Bet kāds?

Palikām pie vidēja, samērā neizteiksmīga deguna. Ar acīm gāja labāk, jo Aija atcerējās, ka tās bijušas palielas (Aija teica – kā meitenei), tikai krāsu neviens no mums nezināja.

Ausis bija tādas – ne šādas, ne tādas, beigās arī palikām pie kaut kāda vidējā tipa.

Mūsu modelēšana ievilkās. Stumdijām vaigu kaulus uz āru un iekšu, spiedām bedrītes zodā un vaigos, taisījām pieri, kā Dievs lipināja pirmo cilvēku, un tādā garā. Pēc pusotras stundas bijām pie kaut kāda gala nonākuši.

– Šķiet, ka tuvāk īstenībai netiksim, – noteica Krūmiņš, – un pārceņsties arī nevajag. Lai paliek galvenās pazīmes! Ja neesat pārlicināti, labāk nesakiet, citādi iebrauksim purvā.

– Tikai... – Aija iesāka, – šis ir tāds... kā lai pasaka... nu, tāds kā bandīts. Bet viņam seja bija patīkama... kā dakterim.

– Jā, par dakteri viņu grūti noturēt, – Krūmiņš nosmējās, – bet tavu vērojumu noteikti paturēsīm prātā.

Man šī seja liekas pazīstama. Gandrīz varu saderēt, ka viņš ir mūsu kartotēkā. Operator, lūdzu, kartotēku! Tā, tagad mums brītiņu jāpagaida.

– Bet ko jūs darīsiet ar šo tipu? – Aija ieprasījās.

– Vispirms viņš jāatrod, – Krūmiņš atsaucās. – Jāsaskaņo ar trim galvenajiem detektīviem, tad jau izlemsim, ko iesākt.

Kartotēkas atbilde bija nepatīkama – nav. Krūmiņš vēl pamēģināja ar citu deguna formu, bet veltīgi.

– Dīvaini, – Krūmiņš errojās. – Seja man liekas tik pazīstama.

Piepeši viņš pielēca kājās, iesaucās: – Gaidiet mani šeit! – un aizdrāzās.

Nepagāja ne pāris minūšu, kad viņš bija klāt. Kopā ar viņu bija vēl trīs darbinieki.

– Tie ir mūsu slavenie detektīvi, – Krūmiņš norādīja uz mums, – un mana priekšniecība... Tagad izdarīsim vēl vienu eksperimentu! Aizmirstiet to, kas ir uz ekrāna! Operator, izslēdziet! Es parādīšu vienu fotoattēlu. Paskatieties!

Krūmiņš tuvināja mums kādu grāmatu. Man uzreiz bija skaidrs, ka tā ir grāmata, tikai otra lappuse rūpīgi aizsegta ar avīzi, nē, pilnīgi aptīta ar avīzi un vajadzīgajai lappusei virsū uzlikts zaļš kartons ar izgrieztu mazu lodziņu. Lodziņā rēgojās seja. Krāsaina fotogrāfija, nē, tā nebija fotogrāfija, vai, pareizāk sakot, tā bija iespiesta fotogrāfija. Uz laba, spīdīga papīra.

Visi trīs aplūkojām lodziņā redzamo vīrieša seju. Krūmiņš ar pārējiem uzmanīgi vēroja mūs.

– Tas ir viņš! – pirmā iesaucās Aija. – Noteikti, noteikti viņš!

Jā, gauži līdzīgs, kaut droši zvērēt nevarēju.

– Apsveicu, Māri, – viens no svešajiem spieda Krūmiņam roku. – Nu tev smagā lieta kaklā.

Krūmiņš noņēma zaļo kartonu un avīzi. Pirms Krūmiņš paguva aizvērt grāmatu, ievēroju virsrakstu: "Latvijas Republikas Saeimas deputāti".

Palika tā, ka mums mēles jātur aiz zobiem un pēc dažām dienām būs jāpavēro "objekts dabā", kā teica Krūmiņš.

– Janci, vai tu kaut ko saproti? – Pēcis iesaucās, tiklīdz iznācām no policijas mājas. – Ja tur iesaistīti tādi vīri... Vai viņi zina par mūsu, nu, es gribēju teikt – tavu rokassprādzi?

– Ja viņi zinātu, viņi meklētu mūs rokā, – Aija piezīmēja. – Krāmu tirgus vecis gan baigi izbijās, kas es viņam uzprasīju par zelta rokassprādzi.

– Man šķiet, – es ierunājos, – viņi ļoti labi zina, ka parādījušies konkurenti, un tāpēc steidzas. Viņi saprot, ka agri vai vēlu mūsu ceļi krustosies. Bet mēs esam daudz labākā stāvoklī. Mēs par sprādzi zinām ļoti daudz, bet viņi droši vien nenojauš, ka tāda sprādze vispār ir.

– Toties viņi māk veikli novākt no ceļa konkurentus, – Pēcis indīgi piezīmēja.

Jā, liķis man nedeļa miera, un arī Krūmiņš neko jaunu neminēja. Norunājām turpmākos darbības virzienus: Pēcis ar Aiju iet uz uteni dežurēt, es tiekos ar Samta Ūsu un mēģinu uzzināt kaut ko jaunu.

Divas dienas pagāja pa tukšo. Samta Ūsa bija kā akā iekritis ar visiem datoriem, un Aijai ar Pēci nebija nekādu jaunu ziņu, ja nu vienīgi tas, ka mūsu vecis ļoti cītīgi sēdēja utenī un tirgojās ar vecām grabažām. Pēcis pat noriskēja un aizlīda vecim aiz muguras pa blakus rindu, lai palūkotos viņa somā, bet tur nekā īpaša nav bijis. Gluži otrādi – draņķīgi krāmi, cauruļgabali un skrūves.

Tad notikumi sagriezās jaunā trakā virpulī. Vienu dienu piezvanīja Krūmiņš. Lai vakarā pussešos visi trīs esam pie viņa.

Šoreiz laimīgi tikām iekšā. Krūmiņš mūs sagaidīja mētelī.

– Sveiciens detektīviem! – Krūmiņš nebēdnīgi uzsauca. – Nemaz neģērbieties nost, tūlīt braucam.

– Uz kurieni? – es ievaicājos.

– Mēģināsim aplūkot objektu. Jūsu uzdevums ir tāds. Mēs apstāsimies pie kādas mājas, un jūs vērosiet izeju. No turienes iznāks vīrietis un iekāps *Nissan* tipa džipā. Vai zināt, kas ir džips?

– Jā! – mēs ar Pēci iesaucāmies, bet Aija drošības pēc pārjautāja: – Vai tā ir apvidus mašīna?

– Jā, jā, – Krūmiņš piekrita, – tādas tagad Rīgā ir vairākas. Gan jau pie izdevības parādīšu!

Mēs iesēdāmies žigulī, kas itin nemaz neliecināja par piederību policijai, un devāmies ceļā.

– Un vēl, – Krūmiņš braucot ieminējās, – ja jums kaut kas liekas īpašs, paturiet to pie sevis. Iela nav

tā vieta, kur daudz jāpļāpā. Pat ja jūs sēžat mašīnā un jums liekas, ka neviens jūs nedzird.

Metās februāra puskrēsla, kaut līdz vakariņu laikam bija krietns sprīdis. Mēs piebraucām automašīnu rindai iepretī Operai un iespraucāmies starp diviem *Volvo*. Pēcis man iespēra ar kāju un zīmīgi paskatījās pa labi. Jā, mums pa labi aiz melnā *Volvo*, kā briedis izslējies, vīdēja sudraboti pelēks džips, un es galvu varēju likt ķīlā, ka tas ir Krūmiņa pieminētais *Nissan*.

– Pavērojiet durvis tieši jums priekšā, – Krūmiņš klusinātā balsī iesāka, – un pa labi ir pieminētā mašīna.

Palika aizvien tumšāks, un es izmisīgi prātoju, kā vispār kaut ko saskatīšu. Par laimi, ieslēdza ielu apgaismojumu. Pa durvīm iegāja sieviete ar bērnu, vīrietis... Iznāca divas sievietes. Vīrietis! Nē, tādu es nepazīnu... Kāda tantiņa. Vēl divi vīrieši.

– Skatieties uzmanīgi! – Krūmiņš, palūkojies pulkstenī, ieminējās.

Vēl viena sieviete... viens pusaudzis...

Iznāca vīrietis sportiskā jakā un devās uz džipa pusi.

– Tas ir... – Aija čukstēja, bet tūlīt aprāvās.

Arī Pēcis man iespēra ar kāju, bet neko neteica. Un es jau pats zināju – jā, tas ir viņš. Cilvēks, kurš iznāca no resnā veča dzīvokļa.

Džips ātri izkustējās no vietas un aizbrauca. Arī mēs pēc pāris minūtēm devāmies ceļā.

Policijā mums krietnu laiciņu bija jāpakavējas – sākās nebeidzama papīru rakstīšana un mums simtreiz bija jāliecina un jāparakstās, ka redzētais vecis toreiz un tagad ir viens un tas pats.

– Saprotiet, – kā vainīgs juzdamies, piebilda Krūmiņš, – tā ir smalka lieta... Deputāts paliek deputāts! Un, ja mēs kļūdisimies kaut vai vienā, pavisam formālā padarīšanā, mūs piecus gadus pa avīzēm vazās.

Mājās mani gaidīja nākamais jaunums.

– Tā, Janci, – tētis enerģiski iesāka. – Rīt mums atkal jāiet uz muzeju. Zvanīja Anna Vētra.

Tā tad kaut kas ir noskaidrojies! Nolēmu vienreiz kārtīgi izgulēties, lai rīt skolā būtu skaidra galva un muzejā neuznāktu snaudiens kā iepriekšējo reizi. Bet laikam tā paša cītīguma dēļ pēc pusnakts baigi sagribējās dzert. Klusītēm lavījos uz virtuvi, dabūju aveņu ievārījuma burku un sataisīju pamatīgu dzeramā krūzi. Kārtīgi padzēries, laidos atpakaļ uz istabu, un tur notika kaut kas neparedzēts.

Vai nu es durvis pārāk enerģiski aiztaisīju, vai aizķēru lielo kalendāru, kas bija piestiprināts pie grāmatplaukta augšmalas, bet pēkšņi kaut kas nokrita. Ieslēdzu gaismu. Nolāpīts! No augšas bija nogāzusies mazā sinepju burciņa ar sudrabkrāsas pulveri. Es pārngad ar to krāsoju elektriskā zvana kārbu. Turklāt savā stulbumā nebiju virsū uzskrūvējis vāciņu, un nu pulveris (faktiski – tā paliekas) izbiris uz grīdas.

Tad es ievēroju, ka ne viss pulveris bija nonācis zemē. Kritot tas bija nobiris gar grāmatu muguriņām, vietumis aizķerdamies apspūrušajos stūros. Gribēju ķert saķēpātās grāmatas pēc kārtas un nopurināt (lai no rīta mamma neierauga), kad piepeši apstulbu. Pulveris nebija vis šā tā nobiris pār grāmatu muguriņām. Manā priekšā atkal bija tas pats zīmējums: viegli ieskicēts varenais ozols un grāmata sakņu pinuma

vidū, turklāt grāmata īsta – zīmējuma grāmata precīzi sakrita ar atvērto latviešu teiku izlasi, kura bija tepat plauktā (skolotāja mums uzdeva meklēt teikas par Rīgu, un vakar mēģināju šo to sagrabstīt).

20

Brīdi pavērojis, kā baidīdamies iztraucēt neparasto zīmējuma starojumu, likos gulēt. No rīta, tikko pavēris acis, paskatījos uz plauktu. Zīmējuma vairs nebija, bet es vairs nebrīnījos kā pirmoreiz, kad, braucot ar trolejbusu, ieraudzīju lielo zīmējumu uz sienas. No kratīju atlikušās pulvera paliekas, sakārtoju grāmatas un visu savācu.

Pirmajā starpbrīdī par nakts piedzīvojumu izstāstīju Aijai un Pēcim.

– Un tu paskatījies? – Pēcis uzbudināts iesaucās.

– Ko paskatījos? – es nesapratu.

– Grāmatu taču! – Pēcis šņāca.

– Kādu grāmatu, velns parāvis? – man uznāca nīkums.

– To, kurai uzbiris pulveris, – Pēcis ledainā balsī noskaitīja. – Latviešu tautas teikas.

Pareizi! Tikai tagad es apķēros. Man vajadzēja apskatīties! Grāmata taču bija atvērta... Nē, tās ir muļķības! Bet kopš noslēpumainās reizes, kad sākām saņemt savādās zīmes un norādījumus, kopš sāka burties Samta Ūsas dators, es vairs ne par ko nebrīnos. Un es, muļķis, vēl aizvēru ciet teiku grāmatu! Man jātiek ātrāk mājās un jāpaskatās. Taču tūlīt pēc stundām jāiet uz muzeju pie Annas Vētras. Vakārā?

Starpbrīdī atkal zvanīja tētis – viņam uz darbu zvanījusi Anna Vētra, ka noteikti gaidīšot.

Ejot ārā no skolotāju istabas, neviļus apstājos pie garā galda. Uz tā stāvēja "Dienas" jaunākais numurs, un pirmajā lappusē pamanīju fotoattēlu. Tas bija tas pats vīrs, kuru vakar slepeni novērojām pretī Operai. Zem attēla paraksts: "Angļu *Gardian* apvaino Saeimas deputātu".

Tūlīt pēc stundām satikāmies ar tēti un devāmies pie Annas Vētras. Viņa kā allaž sagaidīja mūs lejā. Soreiz gājām uz viņas istabu.

– Apsēdieties, lūdzu, – Anna Vētra mudināja.
– Mums drīz jāiet pie direktora, bet vispirms...

Iezvanījās telefons, Anna Vētra paņēma klausuli.

– Jā, jā, ir atnākuši. Mēs... – viņa pameta skatienu pulkstenī, – jā, pēc divdesmit minūtēm. Es piezvanīšu. Jā...

Anna Vētra nolika klausuli.

– Mums ir daudz jaunumu, – viņa iesāka. – Vispirms par pašu sprādzi. Nesen Iekšlietu ministrijā ir iekārtota jauna pētnieciskā laboratorija, un sprādze vēlreiz tika pārbaudīta.

– Ar radioaktīvo oglekli? – tētis iejautājās.

– Jā, – Anna Vētra apstiprināja, – un ne tikai... Tātad sprādzei noteikti ir 2000 gadu. Un tā gatavota no tik augstas raudzes elektrona, kādu... es nezinu, varbūt kādā kodolpētniecības institūtā var iegūt. Bet sprādzei ir 2000 gadu. Tā ir viena no mīklām, kas vēl jāatmin.

– Kā tā nokļuvusi Latvijā? – es iesaucos.

– Lūk, tas visus interesē, – Anna Vētra turpināja.

– Man neliek mieru Šveicē izdotā grāmata "Nezināmā

pasaule", atcerieties? Es toreiz jums stāstīju... Sazinājos ar Šveices kolēģiem, gari nestāstīšu, bet... Arābijas pussalā dzīvojusi augsti attīstīta tauta, stiprs seno hetu atzars. Tā gājusi bojā lielo smilšu vētru laikā pirms 2000 gadiem. Neesmu astronomijas speciāliste, bet, cik saprotu, tas bija saistīts ar sadursmi starp Mēnesi un kādas komētas asti. Arheologi 70. un 80. gados ekspedīcijās šo to ir atklājuši, tomēr vairāk ir jautājumu nekā atbilžu. Piemēram, kāpēc gadās atrast dažas ideāli izstrādātas rotaslietas, kuras nevar izgatavot vienkārši, mājas apstākļos, bet nav ne mazāko pēdu par darbarīkiem, iekārtām? Ne mazākā pavediena... It kā senā tauta šīm smilšu vētrām, kas atnesa postu un nelaimi, būtu īpaši gatavojusies...

– Jūs taču neteiksiet, – tētis metās vidū, – ka šī senā tauta un mēs... ka mūsu zemei būtu kāds sakars!

– Es nezinu, – Anna Vētra, brīdi klusējusi, bilda. – Varbūt kāds augstāks spēks spēlē ar mums dievišķas spēles. Miljoniem arābu var staigāt pa Arābijas pussalu un neatrast sprādzi, ko taisījuši viņu senči. Re, jūsu dēls ņem un to nopērk tepat Rīgā, krāmu tirgū!

– Jā, tā gadās reizi miljons gados, – tētis apcerīgi novilka.

– Tad uzskatīsim, ka miljons gadu jau pagājuši, – Anna Vētra sacīja.

– Ko? – es iesaucos. – Vēl kaut kas atrasts? Atkal krāmu tirgū? Tad tāpēc vecis...

– Nē, ne krāmu tirgū, – Anna Vētra turpināja. – Dienvidamerikā.

– Tad es vēl vairāk nesaprotu, kāds tam visam... – tētis iesāka, bet Anna Vētra viņu tūlīt pārtrauca:

– Es pati visu līdz galam neizprotu, tāpēc mums jāaiziet pie direktora. Tur atkal atnākuši... – Anna Vētra nepaguva pabeigt, jo ieskanējās telefons.

– Jā, – viņa pacēla klausuli. – Mēs tūlīt iesim.

21

Atkal būs sasodīti gara sanāksme par budžetu, drošību un pārējām muļķībām. Bet ko tur, Dienvidamerikā atraduši? Kā tad mūsējie tikuši uz turieni – kuģojuši, vai?

Kopā ar mums un Annu Vētru bija direktors, svešais, kuram ministru prezidents uzdevis vadīt šo *notikumu* (kā viņš pats izteicās iepriekšējā reizē), un vēl divi. Viens bija... jā, tas bija no bankas. Arī otro es tā kā būtu redzējis... Pareizi! Viņš ienāca zālē, kad mums Krūmiņš lika seju pēc fotorobota atrast smalkajā grāmatā. Noteikti!

– Tā, nu visi esam sanākuši, – muzeja direktors iesāka. – Varbūt jūs, – un viņš izteiksmīgi paskatījās uz valdības veča pusi.

– Jā, – svešais runāja, – mēs esam visi... Atgādināšu klātesošajiem, ka ministru prezidents šī... hm... dīvainā un neticamā notikuma sakarā izdevis trīs rīkojumus. Pirmais ir par darba grupas izveidi, kuru man lemts vadīt. Tātad – Iekšlietu ministrija (un svešais izteiksmīgi pameta galvu uz vienu pusi), Latvijas Banka (atkal skatiens), muzejs (te gan svešais saminstinājās, mēģinādams vienā skatienā aptvert gan direktoru, gan Annu Vētru) un... mājā, jaunais cilvēks ar savu tēvu ir, protams, galvenie varoņi, ar

kuriem mums jāsadarbojas un kuru intereses jāaizstāv. Otrs rīkojums ir par... hm... aproces pārņemšanu valsts īpašumā un kompensācijas izmaksu.

– Ko? – es iebrēcos. – Es vairs neredzēju savu sprādzi?

– Jā, tas ir, nē... – svešais atkal saminstinājās. – Man jāatgādina jaunajam cilvēkam, ka mūsu likumdošana skaidri nosaka: atrasts dārgmetāla izstrādājums pieder valstij. Bet! Par to atradējam pienākas kompensācija 25% apmērā no atraduma vērtības. Mjā, vērtības noteikšanā mums sevišķi nevarēja līdzēt ne muzejs, ne banka.

– Tādu atradumu vienkārši nav iespējams novērtēt, – iejaucās Anna Vētra. – Nav salīdzinājuma iespēju...

– Nujā, tāds dārgums ir vērtīgs, – svešais turpināja un, it kā vainīgs juzdamies par savu pļāpāšanu, pievērsās tētim:

– Jūs taču zināt... Mūsu budžeta deficīts un banku lietas... Vārdu sakot, valdībai ir priekšlikums, faktiski tas ir Ministru prezidenta rīkojums, kas stājas spēkā, ja jūs tam piekrītat... Valdība var piešķirt divstāvu vasarnīcu Lielupē, protams, īpašumā. Jo ar naudu mums gauži bēdīgi, – un svešais noplātīja rokas.

Mēs ar tēti saskatījāmies. Oho, vasarnīca! Es iebukņiju tētim ar elkoni.

– Domāju, ka mēs varētu piekrist, – tētis ierunājās.

– Pavisam jauki! – svešais nopriecājās. – Principā arī otru jautājumu esam atrisinājuši. Ja nu vienīgi... Mums jāizdomā, kā to noformēt. Labi, tā ir mūsu

problēma! Un tagad trešais, varbūt pats svarīgākais... Ar ministru prezidenta rīkojumu šim, tā sacīt, *notikumam* tiek piešķirts valsts noslēpuma statuss. Uz laiku, saprotams. Redziet, šī aprobe kā atspere ir paātrinājusi dažus notikumus. Varbūt jūs? – un svešais paskatījās uz Iekšlietu ministrijas pārstāvi.

– Jā, īsos vārdos, saprotams, – nokremšļojās Krūmiņa priekšnieks (tā es viņu nokrustiju). – Šī aprobe, ko Jānis atradis, ir zelta dziedziņš, kuru paraujot mums virsū var uzbirt gan zelta kalns, gan... Pirmkārt, pēc mūsu rīcībā esošās informācijas, par aproci un līdzīga rakstura atradumiem interesējas augstu stāvošas personas, konkrēti – kāds Saeimas deputāts, kuram nupat gadījušās problēmas ar angļu muitniekiem dažu svētbilžu dēļ. Otrkārt, ir jau notikusi viena slepkavība. Treškārt, Buenosairesā Interpols seko kāda gredzena pārdošanai par pieciem miljoniem dolāru. Pirkums ir legāls, bet pircējs kategoriski atsakās nosaukt pārdevēju. Gredzens ir no tāda paša materiāla kā šī aprobe. Ja pircējs to nebūtu iedevis ekspertiem, mēs par to nezinātu. Interpols uzskata, ka gredzens ir ievests, jo Buenosairesā pazīstama kā zagtu un citādā veidā šaubīgi iegūtu vērtslietu pirkšanas un pārdošanas centrs. Saziņā ar Interpolu mēs attīstām dažas versijas, bet par tām konkrēti runāt pārāgri. Un mēs ceram uz jaunā censoņa aktīvu palīdzību. Lietas turpināšanai ir izveidota operatīvā grupa.

– Vai tad Krūmiņam vairs neļausiet? – es iesaucos.

– Neatņemsim jau, neatņemsim jūsu Krūmiņu, – runātājs nosmējās. – Tātad, – viņš pievērsās pārējiem sanāksmes dalībniekiem, – slepenības režīms jāievēro

mums visiem. Jo šī nav vienkārša krimināllieta vai... Atvainojiet... bet... dažkārt man šķiet, ka mēs pārāk veiksmīgi virzāties uz priekšu. Visos virzienos. It kā mums kāds mērķtiecīgi palīdzētu. Parasti šādos gadījumos viss apgriežas pilnīgi otrādi.

– Jaunais cilvēks lai neuztraucas, – valdības vecis mierināja, – gan mēs vēl satiksimies svinīgā izstādē, kur pie galvenā eksponāta būs rakstīts: šo aproci tad un tad ieguvis un vispārībai ziedojis, lūk, šis jaunais cilvēks. Acīmredzot uz tikšanos, tiklīdz radīsies jauna nepieciešamība.

22

Ak, ja viņš zinātu par Samta Ūsu un mūsu eksperimentiem ar lielo nezināmo, kas nemitīgi atgādina par sevi! Vai es drīkstu to visu slēpt? Es taču... Bet nē! Tas ir mūsu kopīgais noslēpums. Mani taču noturētu par jukušu, ja es mēģinātu pastāstīt, ko Samta Ūsa dara ar datoriem. Nē! Vispirms jāaprunājas ar Aiju un Pēci, ko viņi par to domā. Jo Krūmiņam un citiem tur, policijā, gluži labi redzams, ka arī mēs trīs visu laiku mēģinām – uz savu galvu.

Mājās mani lika mierā, jo mammai bija liels pārdzīvojums, kad tētis pastāstīja par piešķirto vasarnīcu. Nekam nevarēju ķerties klāt. Piezvanīt Pēcim vai Aijai? Viņi uzreiz gribēs zināt, kā gājis muzejā. Nē, tas jāstāsta aci pret aci! Ko es gribētu darīt? Piepeši kā zibens spēriens: grāmata!

Drudzaini ķēru teiku grāmatu. Kāds velns dīdīja to aizvērt! Tā bija atvērta apmēram pusē. Nolāpīts, kurā

vietā... Šķīru lappusi pēc lappuses. Varbūt te? Nē! Kā lai atceros?! Pag! Ja grāmata bija atvērta, kad pulveris nobira, tad taču... pulverim vajadzētu būt kādā no lappusēm! Paņemtu grāmatu pie galda lampas, šķīrstu uzmanīgi, it kā starp lapām atrastos dinamīts. Šķīru citu pēc citas. Vai tad tiešām nemaz? Ir! 253. lappusē sabiris pulveris! Blakus lappusē gan ne. Uzmanīgi nopūšu pulveri un lasu: "*Caur trim gravām tecēja strauts. Vārda tam nebij. Reiz Pērkons nolaidās no debesīm ar visiem uguns ratiem un iedūra savu šķēpu lielākajā gravā. Grava tūliņ sacietēja un kļuva par klini. Bet strautu nosauca par Klinšupīti.*"

Klinšupīte... Kaut kas ļoti pazīstams. Drudžaini meklēju visās iespējamās vārdnīcās, kādas vien tētīm mājās ir, bet pagaidām veltīgi. Kur vēl varētu pameklēt?

Manus darbus pārtrauca tālruņa zvans. Pēcis!

– Pēci, rītdien aci pret aci izstāstīšu, ko mēs muzejā...

– Liecies mierā ar savu muzeju! Pasaki labāk, ko mums ar Aiju darīt: esam tepat pie krāmu tirgus. Mūsu vecis vienā brīdī izstiepa kaklu kā gārnis, pielēca kājās un aiznesās kā plēsts!

– Un?

– Kas un?! – Pēcis noelsās. – Zini, kas tur ārpusē bija? Kas bija atbraucis?

– Policija? Krūmiņš?

– Nē! *Nissan!*

– Tātad deputāts?

– Nu, vismaz viņa mašīna tā bija!

– Un arī tagad tā tur stāv?

– Es nezinu, – Pēcis izstomīja. – Aija pašlaik dežurē.
Ko mums darīt?

– Zini ko? Man šķiet, pienācis laiks piezvanīt Krūmiņam.

– Tu domā – mēs paši netiksim galā? – Pēcis izgrūda.

– Es nezinu. Man bail, ka mēs nokavēsim.

– Ko tad? – Pēcis iebļāva klausulē. – Un runā ātri.

– Tev rakstāmais ir? – es ievaicājos.

– Ir!

– Pieraksti numuru. – Un es nosaucu Krūmiņa koordinātas.

– Ko viņam teikt?

– Visu, ko redzēji. Es tūlīt aizskriešu.

Izlavījos no mājas un metos uz krāmu tirgu. Tirgus ieejai pretī dīdījās Pēcis.

– Mēs tevi gaidām, – Pēcis izgrūda un rāva mani pāri uz Elijas ielas pusi.

– Uz kurieni? – es iesaucos.

– Tūlīt redzēsi.

Kā tad! Tiklīdz ieraudzīju pelēko žiguli, man viss skaidrs. Krūmiņš atskrējis!

Sēdos mašīnā un sasveicinājos.

– Neuztraucieties, šo to mēs zinām, – Krūmiņš turpināja sarunu. – Arī to, ka cienītais deputāts tieši no Saeimas devies uz krāmu tirgu, arī... Bet par jūsu veci, – tas ir ārkārtīgi svarīgi. Tikai neriskējiet veltīgi! Jūs ātri vien ievēro gan vajadzīgas, gan nevajadzīgas acis.

Nolēmām strādāt kopīgi. (Par Samta Ūsu gan ne vārda!)

Mājās mani gaidīja kārtējais pārsteigums. Zvanīja Samta Ūsa! Viņš bija jautrs un reizē tāds kā nemierīgs. Noteikti vajagot satīkties. Norunājām rīt pēcpusdienā.

Līdz muzeja lietām es nemaz netiku. Pēcis un Aija tik ļoti uzbudinājās par manis izstāstīto teiku, ka bija gatavi tūlīt mesties un pa visu Latviju meklēt Klinšupīti. Kur to meklēt?!

Samta Ūsa mūs sagaidīja ar tradicionālo zāļu tēju.

– Tā, jaunie censoņi, jūs atsaucu, lai mēs spertu kādu soli uz priekšu. Varbūt šis solis būs mūžības garumā.

Pieliecies tuvāk, Samta Ūsa čukstus paskaidroja: – Atslēga vairs nepazūd no datora ekrāna. Tā pulsē kā dīvainā, noslēpumaina gaisma.

Samta Ūsa ieslēdza datoru. Jā, tur tā bija! Atslēga! Un nemaz neizgaisa. Bet ko nozīmē dīvainā pulsēšana?

– Man nupat ienāca prātā dīvainais eksperiments. Pamēģināsim šo atslēgu saglabāt datora atmiņā.

– Ir! – Samta Ūsa skanīgi iesaucās. – Saglabāts! Tagad vēlreiz papētīsim šveiciešu sprādzi.

Ekrānā pazibēja pazīstamās grāmatas ainas. Beidzot! Sprādze!

– Tā, – šķietami bezrūpīgi novilka Samta Ūsa. – Sagatavojieties! Drošības pēc kādu zīmuli un papīru arī paņemiet rokā.

– Ko jūs darāt?! – pirmā iebļāvās Aija.

Samta Ūsa datora ekrānā bija apstādinājis sprādzi un, kustinādams *peļi*, lēnītēm virzīja atslēgu uz sprādzes pusi. Es jutu, ka tūlīt kaut kas notiks. Istaba, sienas pamazām sāka krāsoties zaļganā gaismā. Gaiss sabiezēja.

– Man bail! – iesaucās Aija.

– Klusu! – viņu iedunkāja Pēcis.

Atslēga pietuvojusies sprādzei. Piepeši viss pazuda un sākās divaina filma, it kā uzņemšanas kamera milzu ātrumā trauktos uz priekšu. Melna tumsa, zibenīgi uzliesmojumi. Saule, jā, mūsu Zeme! Kontinentu ņirboņa, jā, tā ir Eiropa, lūk, Latvija! Baiga sajūta, it kā nezināmais lidotājs tūlīt ietrieksies Latvijā, izšķīdīs un viss beigsies... Lūk, arī Rīga, nē, lidojums rit uz Siguldas pusi! Tūlīt parādīsies Gauja. Jā! Nez, kā man tas neienāca prātā? Muļķis es biju! Klinšupīte – tā ir Loja, pa kuru simtiem reižu esmu kāpelējis. Nu, re, tā taču ir slavenā lecamā klints, pie kuras visi vietējie zēni un meitenes ir daudzījušies.

Piepeši attēls palika blīvāks, nē, drīzāk caurspīdīgāks. Klints pārvērtās par ģeometrisku līniju jūkli, vidū sākās divaini sarkana pulsācija. Tās taču ir durvis! Drudžaini mēģinu atcerēties klints izkārtojumu. No vidus pa kreisi un mazliet uz augšu. Gaiss sabiezējis tiktāl, ka vairs neredzu ne Pēci, ne Aiju, mirgo Samta Ūsas žakete un dators. Pēkšņi no datora pazūd klints ģeometriskais jūklis un parādās punkts, drīzāk... jā, atslēga, un to balsta tā kā... Tās taču ir vizbulītes! Atslēga aug augumā, un es nevilus paceļu roku, it kā baidīdamies, ka atslēga neizlec no ekrāna.

Stop! Atslēga apstājās, vizbulītes strauji uzplauka un, kā atsperes sviestas, aizrāva atslēgu sev līdzī.

Zaļais tvaiks izplēnēja, un es sāku saskatīt Aiju, Pēci, Samta Ūsu, sevi pašu.

– Ko tas viss nozīmē? – es izmetu.

– Tas nozīmē – gaidīt pirmās vizbulītes! – Samta Ūsa liksmi iesaucās. – Mēs saņemsim atslēgu un iekļūsim klintī! Lēciens ir noticis, mani draugi!

Mājup braucām gluži nerunīgi. Gaidīt? Pirmās vizbulītes? Kas vēl nebūs! Bet ja Samta Ūsa saka...

Kad pienāca laiks šķirties, ierunājās Pēcis, dusmīgi spārdīdams sniegu:

– Mēs kā tādi... slimie, sēdēsim un gaidīsim? Kamēr viņi tur ar maisiem nesīs prom dārglietas. Un vispār!

Tas nu pateikts tādā tonī, ka uzreiz bija skaidrs: jābrauc!

Un kālab ne? Mums taču jāredz, kā tur pašlaik izskatās. Rudenī tur biju, klints kā jau klints – stāva siena, augšā šaura eja, blakus smilšu nogrūvums, augšā ozols... Ozols! Es sastingu. Jā! Tur, augšā, taču bija ozols!!! Tas taču... tas taču tas pats ozols! Mums jābrauc!

– Braucam šo sestdien, – es noteicu. – Varēsiet izrauties?

– Es teikšu, ka braucu uz tavu vasaras māju slēpot, – Aija apņēmīgi ierunājās. – Mani noteikti palaidīs.

– Pareizi! – ieaurojās Pēcis. – Ja šā vai tā, mēs braucam slēpot.

– Un man jānotīra sniegs no šķūnīša jumta, – es ieminējos. – Tētis sacīja, ka jābrauc, bet pats nekādi nevar izrauties.

– Tādā gadījumā izlemts! – satraukti čukstēja Pēcis. – Sestdien!

Sestdiena bija skaisti saulaina, gluži kā radīta slēpošanai. Vispirms mēs slēpojām uz vasaras māju.

Sniegs bija sakritis biezs, un mēs rāvāmies vaiga sviedros.

– Vai mēs nevaram... vēl ātrāk? – Pēcis nerimās.
– Paskaties, drīz saule rietēs!

– Nav, nav tik traki, – es mierināju un pūlējos atvai-
rīt mulķīgās domas, ka man nemaz negribas doties
uz Klinšupīti.

Sniegs bija notīrīts, sviestmaizes apēstas, un mēs
devāmies ceļā. Šķērsojuši šoseju, sākām laisties lejup
pie Klinšupītes. Tikai tagad atskārtu, kādu mulķību
bijām izdarījuši: ar slēpēm laisties gar Klinšupītes
krastiem. Klints ar ozolu gan nebija tālu, bet...

– Zēni, mēs drīz lauzīsim kaklu, – pirmā ierunājās
Aija.

– Kādu tur kaklu, – noburkšķēja Pēcis. – Mēs kritī-
sim lejā un lauzīsim ledu.

– Nē, tā turpināt nevar! – es teicu. – Mēs...

– Zēni, man ir ideja! – piepeši mani pārtrauca Aija.
– Nemam slēpes nost un ejam tāpat!

Jā, tā bija vienīgā iespēja. Es neteikšu, ka mēs gā-
jām ātrāk, – dažubrīd ieplakās nomūrējāmie ar
sniegu līdz viduklim, bet uz priekšu tikām.

Tā, vēl trešā klints, un tūlīt būs klāt... Brīnums, ka
Klinšupīte nav pilnīgi aizsalusi. Vietumis starp ledus
krāvumiem un apsnigušām siekstām spīd melna
straume.

Re, ozols stāv savā vietā! Nez, kurā vietā varētu būt
ieeja? Vēl tikai jāpārkāpj vecajai eglei, kas guļ šķēr-
sām pāri taciņai, un...

Tad notika kaut kas dīvains. Es gāju pirmais, Pēcis
un Aija – aiz manis. Tiklīdz pieskāros vecajai eglei,
man sareiba galva un kājas palika tādas kā ļenganas.

– Kas par desām? – Pēcis nepacietīgi iesaucās.
– Mēs iesim tālāk vai neiesim?

– Jā, iesim, – es nomurmināju.

Tagad eglei pieķērās Aija un gribēja kaut ko teikt, bet tikai plātīja muti.

Pēcis noraustīja plecus, apsēdās uz egles un sāka gaidīt, kad mēs beigsim mulķoties. Tad es sadzirdēju – bet man varbūt tikai tā šķita –, ka Pēcis dungo dziesmiņu. Viņš šūpojās šurpu turpu un, acis aizvēris, kaut ko dūca, jā, noteikti.

Nezinu, cik ilgi tas vilkās, bet pēc pāris minūtēm mēs visi, kā sarunājuši, devāmies mājup. Klusēdami savācām slēpes un kāpām augšā uz autobusu pieturu. Ceļā šo to papļāpājām, bet par Klinšupīti – ne vārda. Vai mēs kautrējāmies? Līdz Rīgai tā arī netiku skaidrībā, kaut pašam šķita – tas vienkārši ir kauns par mazdūšību – aiziet gandrīz līdz pašam mērķim un tad, it kā nekas nebūtu bijis, griezties atpakaļ.

Tiklīdz pārkāpu mājas sliekšnim, uzklupa mamma.

– Redz, kur tu esi, sniega tīrītāj! – viņa atviegloti iesaucās. – Tevi tik traki meklē, ka es jau sāku uztraukties, ka tikai ar tevi...

– Kas mani meklē?

– Pavecs kungs, jūs ar Pēteri un Aiju esat bijuši pie viņa ciemos. Trīs reizes zvanīja. Tik uzstājīgs, nūdien, nezinu. Kur tu esot pazudis, un tā tālāk...

Šā tā nometu drēbes, un žigli – pie tālruņa.

Samta Ūsa pacēla klausuli, it kā visu laiku būtu sēdējis klāt.

– Labvakar! – es iesāku. – Vai...

– Jā, jā, es zvanīju, – Samta Ūsa steidzīgi atsaucās. – Vai ar jums visiem nekas tāds... nav noticis?

– Nē, viss kārtībā, – es noteicu. – Bijām izbraukuši paslēpot, tīrījām sniegu.

– Pie Klinšupītes bijāt?

– Jā, – es izgrūdu, skatīdamies, vai mamma nedzird. – Tā, mazliet.

– Nekādā gadījumā neejiet pie klints! – Samta Ūsa kā skaldīt noskaldīja. – Vai saprati?

– Sapratu, – es nočukstēju.

Ar to saruna beidzās. Tad, lūk, kā! Mūsu apdullums pie egles nebija nejaušība!

24

Nākamajā dienā skolā izstāstīju Pēcim un Aijai par Samta Ūsas zvanu.

– Noteikti tur ir kaut kas tā-ā-āds, – Pēcis iekaisa. – Jūs abi divi izskatījāties, it kā sadzērušies narkotikas!

– Un tu pats! – Aija deva pretī. – Aizvēris acis un tik svilpo!

– Es? Svilpoju? – Pēcis apjucis pārjautāja. – Tas nu gan nevar būt!

Nolēmām izdevīgā brīdī atkal apciemot Samta Ūsu. Tūlīt pēc skolas aizšāvāmies uz uteni apskatīties, vai mūsu vecis ir savā vietā.

Cilvēku bija, ka biezs, bet mēs jau zinājām, ka mūsu vecis sēž vienā un tai pašā vietā.

– Redzi? – Pēcis klusi izgrūda caur zobiem. – Sēž.

– Redzu, redzu, – es norūcu. – Neesmu jau akls!

– Zēni, pieiesim tuvāk, – ierosināja Aija.

– Vai dulla esi? – es aizsvilos. – Lai mūs ierauga?

– Var no kreisās puses, – Pēcis noteica. – Pīrādziņu vecene pilnībā aizsedz skatu.

Nesagaidījis mūsu piekrišanu, viņš lavījās uz pīrādziņu pusi.

Pirmo kļūdu pielaida Pēcis, faktiski pat ne viņš, bet kāds resns vecis, kurš, ieraudzījis zemē noderīgu skrūvi, tik pamatīgi pieliecās un izstutēja dibenu, ka Pēcim bija jālien gar blakus galdu kā zutim, lai tiktu garām briesmīgajam dibenam. Un gluži neviļus viņš aizķēra krievu patvāri uz galdiņa. Patvāris nogāzās ar negantu troksni uz zemē noliktajiem dzelžiem. Mūsu vecis pacēla galvu un ieraudzīja Pēci.

Otro kļūdu pielaidām mēs abi ar Aiju. Pēc tam vairākas reizes visu pārsprīdām pa punktiem – vecim taču nebija desmit acu pierē un pakausī; tajā brīdī, kad viņš ieraudzīja Pēci, vecis, protams, nevarēja mūs redzēt, kaut atradāmies viņam pretī. Un starpā taču bija cilvēku gūzma. Bet ar nejēdzīgo bēgšanu mēs visu atklājām.

Trešo kļūdu pielaidām visi reizē, ar joni drāzdamies ārā, turklāt, izkļuvuši uz ielas, lielā centībā tēlojām garlaicības māktus garāmgājējus. Tā bija ceturtā kļūda.

– Zēni, tikai neatskatieties, – Aija nočukstēja.

– Kas ir? – es paliku uzmanīgs.

– Divi vīrieši nāk aiz mums.

– Janci, – caur zobiem izgrūda Pēcis, – pēc brīža izlamā mani!

Kamēr es izbrīnā blisināju acis, Pēcis meistariski paklupa uz tikko samanāma izcilniša, gaisā apgriezās otrādi un, aizķēris mani, gulēja augšpēdus.

– Tu galīgi... nemāki iet? – neviļus iebrēcos.

Pēcis priecīgi pielēca kājās un čukstēja:

– Tieši tas man bija vajadzīgs. Divi vīrieši. Viens – ādainis, otrs – brūnā mētelī. Ejam pāri ielai!

– Vai ar trolejbusu nebrauksim? – Aija vaicāja.

– Kādu trolejbusu! – Pēcis noņņācās. – Trolejbusa vēl nav, bet divi tipi aiz muguras ir!

Veicīgi gājām uz priekšu, un es sajutu, pats nezinu, kā, bet sajutu – abi tipi neatpaliek. Ko darīt? Varbūt...

– Nogriezāties šķērsielā, – es izdvesu.

Mēs nogriezāties. Uz stūra stāvēja slēgts kravas pikaps ar pavērtām aizmugurējām durvīm. Pie motora pārsega ķimerējās kāds vīrs.

Mēs žigli gājām garām.

Tālākais notika tik zibenīgi, ka mēs nepaguvām attapties, un kliegšana vai spieģšana bija pilnīgi neiespējama, jo pie pagrieziena parādīsies divi tipi un par aizbēgšanu varēsīm tikai sapņot. Tai brīdī, kad gājām vīram garām, viņš piepeši mūs iestūma vārtrūmē. Te bija iedobums ar vecām, noputējušām durvīm, laikam uz pagrabu.

– Šeit! Un klusu! – viņš čukstēja, sabīdījis mūs iedobumā un tūlīt atgriezies pie mašīnas.

Pēcis kā periskops tūlīt pabāza galvu no iedobuma.

– Kas tur ir? – Aija nepacietīgi prasīja.

– Šis tup pie mašīnas. Mēs...

Un piepeši Pēcis parāvās atpakaļ un rādīja mums zīmi klusēt. Kas noticis?!

Pēcis vēlreiz pabāza galvu, tad pagriezās pret mums un čukstēja:

– Abi tipi aizšļūc garām.

Nepaguvām neko prātīgu norunāt, jo parādījās svešais.

– Nāciet šurp! – viņš klusi, bet stingri sacīja.

Ko mums bija darīt? Mēs paklausījām, bēgšanu atlikdami uz vēlāku laiku.

– Kāpiet iekšā! – viņš bīdīja mūs uz pikapa aizmugurējām durvīm. Sastūmis mūs iekšā, viņš aiztaisīja durvis ciet un pats sēdās pie stūres.

Es ievēroju, ka Aija bija sakodusi lūpas gluži baltas, lai nesāktu raudāt.

25

Starp kravas nodalījumu un šofera kabīni bija mazs lodziņš, un svešais to attaisīja.

– Krūmiņš jums sados sukas, to es jums galvoju, – svešais solīja.

Mēs visi reizē noelsāmies. Tad redz kā!

Svešais iedarbināja motoru un sāka braukt.

– Kreisajā pusē ir lodziņi, – viņš skaidroja, – mēs tūlīt brauksim garām diviem cilvēkiem, kas jums sekoja. Mēģiniet uzmanīgi pavērot, vai tie jums pazīstami. Bet nebāziet sejas tieši pie lodziņa, viņi var jūs ieraudzīt!

Mēs skatījāmies. Tūlīt būs... Mašīna brauca diezgan lēni, un mēs varējām viņus kārtīgi aplūkot. Nē, tādas sejas es nebiju redzējis.

Mēs apmetām vēl pāris loku un, kā nomanīju, braucām kādā ceļa atzarojumā pie Daugavas, kur lielās kaudzēs bija sagāzti sniega kalni.

Mašīna apstājās, un svešais atkal pievērsās mums.

– Jūs viņus nepazināt?

– Nē-ē-ē! – mēs reizē iesaucāmies.

– Nekas, toties viņi tagad ir videolentē, – un svešais gluži nebēdnīgi pamirkšķināja ar aci.

– Bet tagad nopietni, – svešais turpināja. – Es jūs aizvedīšu mājās, un šovakar – ne soli ārā! Tas ir pirmkārt. Otrkārt, nedomājiet rādīties krāmu tirgū! Un, treškārt, labāk būs, ja nestaigāsiet kopā – uz ielas vai kur citur. Ceru, ka esat dzirdējuši par vīru, kurš nejauši izkrita no automašīnas. Un tas noticis nākamajā dienā pēc sarunas ar jūsu sprādzes veci. Zināt taču, vai ne?

Mēs klusējām. Ko mēs varējām iebilst? Ar tiem diviem tiem vairs negribas satikties.

Svešais mūs izvadāja pa mājām, un sākās piespiestas bezdarbības nedēļas.

Piepeši vienā dienā – jau februāra beigās – atskanēja trīs tālruņa zvani – no Krūmiņa, Annas Vētras un Samta Ūsas.

Un visi trīs gribēja nekavējoties satikties. Tētis sacīja, vispirms jāiet uz policiju pie Krūmiņa. Tas noteikti ir pats svarīgākais. Tētim, protams, neizstājīju atgadījumu ar diviem tiem, kas mums sekoja, un ja nu Krūmiņš...

– Janci, vai tiks galā? – tētis prasīja. – Varbūt man iet līdzī?

– Nē, nē, mēs jau divas reizes bijām, – es bezrūpīgi attraucu. – Kopā ar Aiju un Pēci.

– Ak, tu, superdetektīv! – tētis novilka. – Labi, ka mammas nav mājās. Viņa gan būtu iepriecināta par tavu staigāšanu uz policiju... – un tētis uzsita man knipi uz pieres.

Kā norunāts, pulksten četros visi trīs stāvējām pie policijas Izmeklēšanas departamenta caurlaides lodziņa. Starpgadījumu nebija, un jau pēc brīža sēdējām Krūmiņa kabinetā.

– Labdien, mazie razbainieki, – Krūmiņš mūs saņēma. – Taisnību sakot, gribēju jūs visus toreiz uz karstām pēdām izsaukt un nosvētīt, kā nākas, bet... – viņš noplātīja rokas. – Darbs dzen darbu, un dusmas pāriet kā negaisa mākonis. Vai maz apjēdzat, kādā ķibelē jūs varējāt iekulties? Mēs varbūt nekad vairs nesatiktos, un ne jau tāpēc, ka es būtu aizbraucis uz Marsu. Tie divi tipi, kas jums sekoja...

– Kas ar viņiem ir? – es iesaucos. – Vai apcietināti?

– Kāpēc? – Krūmiņš atteica. – Neko konkrētu viņi pagaidām nav izdarījuši. Starp citu, vai viņus vēl esat redzējuši?

Mēs visi purinājām galvas.

– Mjā... – Krūmiņš novilka. – Tātad neesat redzējuši?

– Pag! – es iesaucos. – Tas viens liekas pazīstams. It kā redzēts.

– Nav brīnums, – Krūmiņš sacīja. – Droši vien televizorā.

– Ko? – es salēcos. – Tas arī ir deputāts?

– Nē, tikai palīgs, – Krūmiņš atbildēja. – Jums labi zināmā deputāta palīgs. Tāpēc mums jābūt uzmanīgiem. Vai atceraties resno vīru, kuru Jānis redzēja pa dzīvokļa logu?

– Jā! – mēs reizē iebrēcāmies.

– Jānim taisnība, – Krūmiņš turpināja. – Viņš pats neizkrita no mašīnas. Sekcija uzreiz parādīja: viņš

noindēts un pēc tam izmests no mašīnas. Mājās viņam vesels seno lietu arsenāls.

– Ko? – Pēcis satrūkās. – Visādas aproces un...

– Jā, arī aproces, gredzeni un citas zeltlietas, – Krūmiņš stāstīja. – Bet ne tas, ko jūs domājat. Viņa mājās nebija nevienas pašas lietišas, kas līdzinātos Jāņa atrastajai sprādzei. Tātad viņi turpina meklēt.

– Kādi viņi? – es iesaucos.

– Kamēr neesam pierādījuši, droši nevaru teikt, – brīdi klusējis, Krūmiņš atbildēja. – Acīmredzot arī tie divi tipi, kas jums sekoja. Tātad jūs tiešām vairs nesat bijuši krāmu tirgū?

– Nē! – mēs dievojāmies.

– Labi... – Krūmiņš novilka, uzmanīgi acīs skatīdamies, un man šķita, jā, biju pilnīgi pārlicināts, – Krūmiņš izjuta nožēlu, ka neesam bijuši krāmu tirgū.

– Un savu... krāmu tirgotāju arī nesat satikuši? – Krūmiņš iejautājās.

– Nē, – es atbildēju.

– Viņš uz mūsu skolu nenāk, – Aija, gandrīz apvainota, piebilda.

– Viņš ir pazudis, – Krūmiņš mierīgi, it kā tas uz viņu neattiektos, ieminējās.

26

– Ko?!! – mēs atkal iebrēcāmies. – Kur viņš ir?

– Es taču teicu, kur viņš dzīvo! – es uztraucies purpināju. – Vajag aiziet un pārbaudīt!

– Mājās viņa nav. Jau veselu nedēļu.

– Bet, – es iesāku.

– Jā, jā, zinu, ko tu gribi teikt... – Krūmiņš ar rokas kustību apturēja manus runas plūdus. – Arī tur nekā tāda, – to viņš īpaši uzsvēra, – nav. Tiesa, – Krūmiņš iesmējās, – jocīgs vecītis viņš ir... Dzīvojis dubultu dzīvi. Krāmu tirgošana ir tikai tāds aizsegs. Mājās diezgan daudz grāmatu – galvenokārt tehniskas un zinātniskas. Tiešām jocīgs tips! Tātad neesat redzējuši? Nu labi! Bet ko jūs sakāt par šo?

Un piepeši Krūmiņš izvilka fotogrāfiju, uz kuras redzams – Samta Ūsa!

Mēs gandrīz reizē iekliedzāmies, bet mūs izglāba Aija, viņai allaž visasākā reakcija.

– Es viņu pazīstu, – Aija apstiprināja. – Viņš ir manas vecāsmammas draugs. Interesants vecītis. Ko viņš nodarījis? – Aija uzmācīgi un nekaunīgi blenza Krūmiņam virsū.

– Tikpat labi to pašu varētu prasīt jums, – Krūmiņš, brīdi paklusējis, sacīja. – Jā, interesants vecītis. Kādreiz strādājis tieši tajā muzejā, kur nonāca Jāņa sprādze. Viņš nodarbojas ar tik dīvainiem eksperimentiem, ka pats velns nevar saprast. Var jau būt, – un viņš pievērsās Aijai, – ka tava vecmāmiņa zina labāk. Jocīgi, ka pēdējā laikā aizvien vairāk pavisam nejaušu sakarību. Un pavisam nejauši pēc tādām nejaušībām pazūd cilvēki. Vai jūs, jaunie cilvēki, kaut ko neslēpjat?

Es jutu, ka Pēcis neuzkrītoši man min uz kājas, bet es nolēmu klusēt līdz galam.

– Es neko nepārmetu, – Krūmiņš turpināja. – Atkārtošu to, ko jau vienreiz sacīju: sprādzes komisija var sēdēt no rīta līdz vakaram, bet darbs, turklāt ļoti nepatīkams un bīstams, būs jādara mums.

Ko man darīt? Pastāstīt visu par Samta Ūsu? To, goda vārds, nespēju, jo – es pat nemāku pateikt – Samta Ūsa ir Samta Ūsa, bet ar noslēpumu, kam neviens nezina izskaidrojuma, – ar to mums jātiek galā pašiem. To taču grib arī viņi, kuri mums sūta savādās, noslēpumainās zīmes.

– Tā, vairs pātarus neskaitīšu, – Krūmiņš nopūtās.
– Esiet uzmanīgi, tas ir pats galvenais! Ja kaut ko uzzināsiet par krāmu tirgus veci vai viņu redzat kaut kur, tūlīt man paziņojiet! Norunāts?

– Norunāts! – mēs apsolījām.

Izgājuši ārā, veikli stūrējām uz Matīsa tirgus pusi. Tur, virs vecās patvertnes, ir mazs uzkalniņš un pāris solu. Sniegs jau nokosis, un mēs žigli piemetāmies vienā stūrī. Lejā nebeidzamā straumē brauca mašīnas un trolejbusi, bet mūs neviens netraucēja.

– Janci, nu ko lai darām? – Pēcis nevarēja rimties.
– Mēs sēdēsim un neko nedarīsim, bet viņi...

– Ko viņi? – es atrūcu. – Dzirdēji, ko Krūmiņš teica, – esiet uzmanīgi. Pamēģini tik aiziet līdz krāmu tirgum, uzreiz...

– Es nemaz negribu turp iet, – Aija nopurinājās.
– Tie divi tipi...

– Kāpēc Krūmiņš izseko Samta Ūsu? – Pēcis neri-mās. – Varbūt viņš visu zina?

– Nu nē, – es novilku. – Visu viņš noteikti nezina...

– Bet varbūt Samta Ūsa ir... nu, pats galvenais boss, – Pēcis uzbudinājās. – Vēl augstāk par to depu-tātu?! Un viņi kopā...

– Nē, zēni! – Aija iesaucās. – Samta Ūsa nav tāds. Vecāmamma saka – viņš nav no šīs pasaules, bet...

bet, kad izdaru kādu muļķību, vecāmamma saka – ja tu būtu kaut kripatiņu tik gudra un godīga kā Samta Ūsa, tad gan mēs labi padzīvotu.

– Kāpēc policija interesējas par Samta Ūsu? – Pēcis nerimās. – Tas nebūs pa tukšo.

– Tieši tāpēc, kāpēc mēs neko nesakām par Samta Ūsu, – es piezīmēju. – Vai tad mēs varam Krūmiņam stāstīt par datoru, par ozolu un grāmatu? Mūs noturēs par jukušiem un iebāzīs trakomājā!

– Vai nu tūlīt trakomājā, bet... – Pēcis prātoja. – Ja Aija par Samta Ūsu galvo, mums... mums jāaiziet pie viņa un jāizstāsta, ka policija par viņu interesējas.

– Samta Ūsa šorīt agri zvanīja, gribot tikties, – es ieminējos.

– Ko?! – Pēcis iebrēcās. – Un tu neko neteici?!

– Mēs taču visu laiku par Krūmiņu vien runājām, – es iebildu.

– Tūlīt ejam pie Samta Ūsas! – Pēcis iekarsa.

– Es viņam apsoliju rītdien, – es noteicu. – Turklāt man uz muzeju arī jāiet.

– Zēni, kaut kas ir noticis, – Aija mierīgi, vērodama mašīnu straumi, novilka.

– Kāpēc tu tā domā? – Pēcis ievaicājās.

– Trīs nedēļas nekas nenotiek, bet tagad vienā dienā Jancim trīs zvani reizē. Saderam, ka kaut kas ir mainījies!

Palika tā, ka rīt tūlīt pēc skolas mēs ar tēti dosimies uz muzeju un vakarā, kā norunāts, pie Samta Ūsas.

Atcerējušies Krūmiņa brīdinājumu, tūlīt izklīdām pa mājām.

Pašā vakarā Anna Vētra vēlreiz piezvanīja, un abi ar tēti norunāja, ka rīt pulksten trijos mēs visi trīs satiksimies. Šoreiz mamma nepavisam neuztraucās, pat bija gluži priecīga. Pie vakariņu galda mammas priecīgums man tapa skaidrs.

– Janci, – tētis šķietami nevērīgi iesāka, – nākamsvētdien mums vajadzētu aizbraukt uz Jūrmalu.

– Uz Jūrmalu? – es iepletu acis.

– Vai tad esi aizmirsis? – tētis iesmējās. – Tev negribas apskatīt mūsu jauno māju!

Man kā zibens iespēra. Kā to sauc – kom-pen-sā-ci-ja. Pareizi!

– Rīt, kad būsīm pie Annas Vētras, vajadzēs parakstīt dažādus papīrus, – tētis turpināja.

– Jancim laimīga roka, – mamma piemetināja. – Jāsāk ticēt, ka pasaules bagātības sākumi meklējami krāmu tirgū. Par godu tam es izcepu pankūkas. Janci, vai ēdīsi pankūkas ar ķiršu ievārījumu?

Protams, nekā labāka nav pasaulē!

Nākamajā dienā bija veselās septiņas stundas, un es, mājās neaizgājis, tūliņ metos līdz Operai, kur man bija sarunāts randiņš ar tēti.

Tētis mazliet kavējās.

Vienas minūtes laikā es sapratu, ka esmu pasaules mēroga stulbenis, un arī to, ka esmu pasaules mēroga veiksminieks.

Kā es varēju aizmirst to reizi, kad visi trīs kopā ar Krūmiņu sēdējām pretī Operai un gaidījām, ka parādīsies svešais! Tātad viņš namā bija iegājis nevis

nejauši un vienu vienīgu reizi, bet gan ar nolūku un pastāvīgi! Džipu es pamanīju tikai tad, kad viņš pietāja ielas pretējā pusē. Mūs šķīra tikai trīsdesmit metri. No mašīnas izkāpa divi cilvēki, un abus tūlīt pazinu. Viens bija tas pats deputāts, ko novērojām agrāk, bet otrs, tas, kas sēdēja pie stūres, – bija mūsu izsekotājs. Izkāpis viņš paskatījās uz manu pusi vai, pareizāk sakot, – un te nu sākās mana lielākā veiksmē, jo es biju tik stulbs, ka nedomāju izkustēties no vietas un slēpties, – uz 7. tramvaju, kurš tieši tobrīd stājās pieturā.

Neesmu pārliecināts, bet man radās sajūta, ka mani viņš tomēr nepamanīja, un neviena no viņiem uz ielas vairs nebija.

Es nemaz neaptvēru, ka tētis mani rausta aiz piedurknes.

– Janci! Kas ir ar tevi? – tētis sāka uztraukties.
– Ejam uz muzeju!

– Jā! Ejam ātrāk! – es attapos.

Tētis izbrīnā paskatījās uz mani, bet neko neteica.

Anna Vētra mūs sagaidīja ļoti laipni un pacienāja ar tēju un mazām augļu kūciņām.

– Mums atkal daudz kas pārrunājams, – viņa teica.

– Bet sāksim ar papīriem. Te būs Ministru kabineta rīkojuma kopija, muzeja akts par sprādzes saņemšanu. Jums, – un viņa pievērsās tētim, – jāsavāc ar Jūrmalas pašvaldību, – un viņa iedeva zīmīti ar tālruna numuru, – tad konkrētāk parunāsi par savu jauno īpašumu. Aizvakar atkal bija lielā komisijas sēde.

Mans izbrīns bija tik neviltots, ka Anna Vētra tūlīt metās paskaidrot.

– Es arī pabrīnījos, ka neesat ataicināti, bet valdības pārstāvis, kurš vada komisiju, teica, ka tagad esot pašiem jātiek galā, un, cik saprotu, – un viņa uzmanīgi paskatījās uz manu pusi, – labāk būšot, ja kādu laiku šis dīvainais notikums risināsies, Jāni neieisaistot. Ja esmu ko pārpratusi, tad piedodiet.

Man, protams, bija skaidrs. Labi, ka tētis netincināja.

– Varbūt tas jums neliksies svarīgi, – Anna Vētra turpināja, – bet mums ar direktoru izdevās pārliecināt pārējos komisijas locekļus. Jāņa sprādze tātad būs muzeja eksponāts numur viens. Bankas pārstāvis gan teica, ka viņu pagrabos esot drošāk, bet... Man šķiet, ka tad gan mēs sprādzi vairs neieraudzītu... Turklāt muzejā, – Anna Vētra sazvērnieciski iesmējās, – sprādzei ierīkošot atsevišķu istabu ar īstām bruņu sienām.

– Bet kad varētu būt... izstāde... es gribēju teikt – kad citi varēs sprādzi apskatīt? – es nenocietos.

– To nu gan nezinu, – Anna Vētra noplātīja rokas. – Ar sprādzi saistās aizvien dīvaināki un nepatīkamāki notikumi. Policijas pārstāvis šoreiz bija stipri nerunīgs, vismaz par to, kas notiek šeit, Latvijā.

– Kas tad notiek? – tētis iejautājās. – Tātad vēl kāds liķis? Ceru, ka mums ar Jāni nav jāslēpjas pagrabā?

– Tiešām negribēju jūs biedēt, – taisnojās Anna Vētra. – Galu galā, ja noziedzīgi cilvēki kaut ko iecerējuši, tad... sprādze taču neatrodas pie jums un jums ne par ko nav jābīstas. Labāk pastāstīšu ļoti svarīgus jaunumus. Mūsu izpētes darbā iesaistījušies amerikāņi. Pētnieciska laboratorija no Masačūsetsas tehnoloģiskā institūta. Mēs viņiem aizsūtījām putekļu

paraugus, ko ieguvām, tīrot sprādzi. Viņi saņēmuši līdzīgus paraugus no Interpola – atceraties dīvaino gadījumu ar gredzenu Riodežaneiro?

– Ūn... un kas tur ir? – es sāku uztraukties.

– Tam gredzenam vai, pareizāk sakot, putekļiem, kas klāj gredzenu, ir tāds pats ķīmiskais sastāvs, – turpināja Anna Vētra. – Turklāt – un tas mūs īpaši interesē – tas līdzinās Latvijā sastopamajiem smilšakmens iežiem.

– Tādā gadījumā nekavējoties jānosūta visu iespējamo Latvijas smilšakmens nogulu paraugi, – tētis metās starpā.

– To mēs darām, – Anna Vētra atsaucās. – Protams, tas nav simtprocentīgi droši, tomēr nepārprotami, ka abi unikālie atradumi nāk no vienas un tās pašas vietas. Diemžēl, cik noprotu no komisijas sēdes, pagaidām nav īstas skaidrības ne par Jāņa sprādzes, ne Riodežaneiro pirkuma izcelšanos. Man pašai liekas neparasti, kā senas sprādzes no Arābijas pussalas nokļuva šeit Latvijā, – Anna Vētra noplātīja rokas. – Mūsu muzeja numismātikas nodaļas darbinieki jums pastāstītu dīvainus un neticamus stāstus par depozītiem, un jūs droši vien nodomātu – te nu gan strādā neglābjami fantazētāji. Tiklīdz būs kāda jauna ziņa, es jums zvanīšu.

28

Atvadoties Anna Vētra, kā atcerēdamās, piebilda:

– Mūs visus ierobežo un rokas sasaista īpašais slepenības statuss, ko valdība noteikusi. Ārzemēs ir tik

daudz teicamu speciālistu, kas pārzina senu zelta, sudraba un elektrona izstrādājumu īpatnības, un arī Arābijas pussalas pētnieki. Bet man šķiet, ka slepenība drīz jāizbeidz, jo amerikāņu presē jau parādījusies ziņa par Riodežaneiro gredzenu. Pagaidām gan tā īpašnieks nekur sevi nenosauc, un viņa vārdu zina tikai Interpols. Visu labu jums!

Mēs izgājām ārā uz ielas. Saule jau laidās uz leju. Ārprāts, man taču jāskrien pie Samta Ūsas!

– Tēti, cik pulkstenis? – es ieprasījos.

– Bez piecpadsmit minūtēm pieci, – tētis atbildēja.

– Kur atkal gribi skriet?

– Mēs ar Pēci... un Aiju norunājām satikties. Es laižos!

– Pagaidi, – tētis mani aizturēja. – Es nezinu, ko jūstur atkal perināt, bet... tas nu ir skaidrs, ka mājasdarbus kopā nerisināsiet. Esi uzmanīgs, norunāts?

– Norunāts! – es nočukstēju un laidos uz Matīsa tirgus pusi, kur paredzēts satikties. Ko varēju iebilst? Skaidrs, ka grēkus esmu sakrājis mežonīgi daudz. Tagad pat, atkal visi trīs kopā... Jācer, ka tie divi tipi pēkšņi netrāpīsies ceļā.

Aija un Pēcis mani jau gaidīja.

– Nu, kas jauns muzejā? – Pēcis tūlīt uzbruka ar jautājumiem.

– Ne šeit, – es izvairījos. – Iesim atkal tur, virs pavertnes. Tur būs drošāk.

Īsumā izstāstīju jaunākos notikumus.

– Mums jāiet un jāpastāsta, ka sprādze noteikti nākusi no turienes, kur mēs bijām... Pie Klinšupītes, – Aija apņēmīgi klāstīja.

– Jā, jā! – es iekarsu. – Un par datoriem arī! Ka mums parādījās un tā tālāk!

– Bet kaut kādam izskaidrojumam jābūt, – Aija neatlaidās.

– Ja mēs zinātu, tad būtu labi, – es norūcu. – Darīsim tā: satiksimies ar Samta Ūsu un tad visu norunāsim. Aiziet?

– Aiziet! – Aija un Pēcis reizē iesaucās, un mēs devāmies ceļā.

Dīvaini, bet visu laiku, braucot ar 14. trolejbusu, bija tāda sajūta, it kā tas brauktu pārāk lēni. Gribējās ātrāk, ātrāk, it kā Samta Ūsa tūlīt visu atrisinās. Ievēroju, ka arī Aija nemierīgi dīdās un Pēcis mēģina uzsvilpot. Turklāt – pārpildītā trolejbusā. Man tas uzreiz atgādināja piedzīvojumu pie Lojas.

Beidzot mēs bijām ārā un naski soļojām pa mazažām ieliņām uz Samta Ūsas māju.

Samta Ūsa mūs sagaidīja ar tradicionālo tēju un siermaizēm.

– Jaunie draugi, man ir vesels maiss ar jaunām ziņām, – viņš iesāka.

– Mums... mums arī ir daudz jaunumu, – es atsaucos.

– Jums arī? – Samta Ūsa iesaucās. – Tad nekavējieties un plājiet vaļā!

Nu bija brīdis, kad vajadzētu spēlēt ar atklātām kārtīm, kā parasti saka tādās reizēs. Pēcis un Aija skatījās uz mani, es savukārt uz Aiju – viņa taču vairāk pazīst Samta Ūsu! Klusums varēja palikt gluži aizdomīgs, un es izšķīros.

– Mēs bijām policijā, – es iesāku.

– Un? – Samta Ūsa saspringa.

– Mums tur... parādīja jūsu fotogrāfiju, – es turpināju, visu laiku cerēdams, ka Pēcis un Aija mani atbalstīs, bet viņi klusēja, kā ūdeni mutē ieņēmuši.

– Jūs taču pats vislabāk zināt, kāpēc policija par jums interesējas, – es neatlaidos. Galu galā, ja viņš tagad neko neteiks, man viss būs...

– Ak, policija! – Samta Ūsa skanīgi iesmējās. – Kas tad viņiem cits atliek, – un viņš kā teātrī savicināja brūnās samta žaketes piedurknes. – Pusjucis onkulītis, kuram vajadzētu mierīgi vecumdienas vadīt, interesējas tieši par tādām pašām sprādzēm un gredzeniem, par kādiem interesējas policija! Un kāpēc viņam mājās visādi datori? Ai, ai, Samta Ūsa ir vienkārši razbainieks!

– Kā policija zina par datoriem? – es nenocietos.

– Viņi bija pie manis.

– Pie jums?! – mēs visi reizē iesaucāmies.

– Jā!

– Bet kāpēc? – es atkal nerimos.

– Muzeja direktors ir mans paziņa, – Samta Ūsa turpināja. – Gods kam gods, viņš turas lieliski un par sprādzi nestāsta... Bet policisti nāca pie manis pēc padoma. Var jau viņus saprast... Viņiem jāķer zagļi, slepkavas, bet te – kaut kādas sprādzes. Gredzeni no Klinšupītes piepeši tiek pārdoti Buenosairesā izsolē.

– Kā, to jūs arī zināt? – Pēcis uztraucās. – Jūs tomēr esat ar viņiem... ar viņiem...

– Uz vienu roku, tu gribēji sacīt? – Samta Ūsa turpināja. – Es saprotu tavu uztraukumu. Par Buenosairesas gredzenu es pārrunāju ar policistiem. Saprotams, par Klinšupīti es nebildu ne vārda. Bet,

ja nu jūs interesē, kā es to visu zinu, tad kaut ko parādišu... Tāpēc jau jūs saucu.

Samta Ūsa ieslēdza datoru. Mēs saklupām pie ekrāna. Samta Ūsa noklikšķināja *peļi*, līdz parādījās – klints! Protams, ne īstajā, dabiskajā izskatā, bet kā ģeometrisks zīmējums – tas pats, kuru jau bijām redzējuši. Piepeši klints vidū iemirdzējās – gredzens!

Mēs visi reizē iekliedzāmies.

– Neuztraucieties, tas nekur nepazudīs, – Samta Ūsa mierināja. – Es to saglabāju datora atmiņā.

– Kā tas izdevās? – Aija iesaucās.

– Acīmredzot *viņi* tā gribēja. – Samta Ūsa noslēpumaini smaidīja. – Skatieties tālāk!

No gredzena piepeši strauji izstīdza melns pavediens. Ekrānā sākās nebeidzama ņirboņa, bet cauri tai ceļu iezīmēja melnais pavediens. Pamazām ņirboņa kļuva aizvien rāmāka, un mēs redzējām it kā kosmiskā pavadoņa pārbraucienu pāri zemeslodes kartei. Lūk, nebeidzams okeāns, tad parādās krasti... Jā, tā ir Dienvidamerika! Un pēc tam atkārtojas tas pats, kas toreiz, kad istaba bija zaļajā miglā, – liela pilsēta, aizvien ātrāk pietuvinājums, tikai es vairs neuztraucos kā iepriekš – līdz kādā mājā skrējiens apstājas; māja pārvēršas ģeometriskā zīmējumā, un viducī pulsē gredzens. Man viss bija skaidrs. Droši vien tas būtu unikāls materiāls Buenosairesas policistiem, bet kā mēs to mācētu izskaidrot? Un ko mēs vispār varam teikt policistiem?

– Bet sakiet, – es nenocietos, – vai tad nevajag to visu, kas te ir... kas te noticis šajā istabā... pastāstīt policijā?

– Visam savs laiks, – Samta Ūsa atkal bija noslēpumains. – Kopš sākās šie dīvainie un neticamie notikumi, esmu stingri pārliecināts: tie spēki, kurus mēs izjūtam, bet neesam redzējuši vaigu vaigā, mums liek manīt: visam jānorit lietu dabiskajā gaitā un vai tam!, kas to ignorē.

– Tas vēl nav viss, – Samta Ūsa turpināja. – Tūlīt jums vēl kaut ko parādīšu.

Viņš pārslēdza citu programmu, klikšķināja un klikšķināja *peļi*, līdz...

– Skaties, Janci! – pirmais iebrēcās Pēcis.

Ekrānā biju redzams es, pareizāk sakot, mana seja un visapkārt vizbulīšu ziedi.

– Kā... kā viņa tur... – es izdvesu.

– Tāpat kā visas pārējās reizes, – Samta Ūsa turpināja. – Gaiss sabiezēja, kļuva viegli zaļgans, un... Es jau sen vairs par to neuztraucos, varētu pat teikt, visu laiku to gaidu. Un, lūk, pēdējo reizi, strādājot ar datoru, parādījās tavš attēls. Par laimi, iepriekšējā dienā man bija līdzīgs notikums ar gredzenu no Buenosairesas. Es nojautu, ka arī šo attēlu man ļaus saglabāt datora atmiņā. Te nu tas ir.

Aija kā neticēdama piegāja tuvāk ekrānam, pastiepa roku, tad, kā neveikli juzdamās, apsēdās savā vietā.

– Bet kā jums šķiet, – Aija iesāka, – ko nozīmē vizbulītes?

– Manuprāt, tas nu ir pilnīgi skaidrs, – teica Samta Ūsa. – Atcerieties to reizi, kad pirmoreiz ieraudzījām vizbulīti? Tātad jāgaida vizbulīšu laiks, un tad varēsīm doties uz Klinšupīti. Jums taču toreiz arī neizdevās

piekļūt tuvāk, vai ne? – un Samta Ūsa pētoši ielūkojās mums acīs.

– Tā gan, bet, – Ajja nerimās, – bet kas Jancim jādara, lai...

– Man šķiet, Jancim pašlaik nekas nav jādara, – atteica Samta Ūsa.

– Bet, – es nenocietos, – vizbulītes... Galu galā vizbulīšu laiks ir klāt! Nupat vēl, kad mēs braucām ar trolejbusu pie jums... Kad kāpām iekšā trolejbusā pie Matīsa tirgus... Tur divas tantiņas tirgojās ar vizbulītēm. Tātad...

– Tātad tas notiks drīz, – turpināja Samta Ūsa. – Vēlreiz atkārtosu, mani jaunie draugi, – visam jānorit dabiski.

– Varbūt man nopirkt vizbulītes? – es iesaucos.

– Pirkt, protams, tu vari, – Samta Ūsa iesmējās un, paskatījies uz Aiju, piebilda, – un uzdāvināt daiļajai jaunkundzei, bet ar to nekas nebūs līdzēts.

– Bet, galu galā, – iebļāvās Pēcis, – kas tad te būs – mēs tikai sēdēsim un gaidīsim, kamēr...

– Tikai mieru! – Samta Ūsa cēli pastiepa roku. – Nekas ļauns nevar notikt, kamēr mēs te gaidām. Es ticu, jā, esmu pilnīgi pārliecināts, ka Klinšupīti sargā kāds neredzams spēks. Tas ir ļoti labs spēks, – Samta Ūsa nez kāpēc sāka čukstēt. – Ticiet man!

Sākām atvadīties. Mūsu sejas laikam bija pārāk neticīgas un nomāktas, un Samta Ūsa, kā vainīgs juzdamies, piepeši iesaucās:

– Nē, es nevaru jūs laist prom tik noskumušus! Varbūt es jūs tūlīt samulsināšu, kaut gan... kas vēl mulsinošāks par visu notikušo?

Samta Ūsa straujiem soļiem piegāja pie rakstāmgalda, attaisīja atvilktņi un izņēma koka lādīti. Kad viņš to atvēra, mēs sastingām: tajā gulēja neliela kārbiņa, apmēram tik liela kā divas sērkociņu kastītes. Kārbiņa bija maigi rozā krāsā un tai pašā vidū – vizbulišu zieds. Es tūlīt ievēroju, ka viena kārbiņas šķautne – tā īsākā – visu laiku maina krāsu – no gaišākas uz tumšāku, it kā nemitīgi pulsē.

– Varat apskatīt, – Samta Ūsa noteica. – Tas nav nekas radioaktīvs vai indīgs. Tikai nespiediet!

Es uzmanīgi paņēmu kārbiņu rokās. Dīvaini – uzreiz pārgāja lielais uztraukums, un sajūta bija tāda kā trakā lietusgāzē, kad sēdi gaišā, siltā verandā un raugies, kā ārā šļāc lietus un zeme ar debesīm sagriežas kopā. Kārbiņa tiešām pulsēja, taču nedūca, nesila, likdama manīt savu *motoru*.

– Kur jūs kārbiņu dabūjāt? – es tūlīt ieprasījos.

– Visam savs laiks, mani jaunie draugi! – Samta Ūsa noslēpumaini pamirkšķināja ar aci. – Es ļoti ticu, ka pavisam drīz mēs visi dosimies uz Klinšupīti.

Tā arī šķirāties.

29

Tuvākajās dienās ap Klinšupīti savērpās jauni notikumi. Mana mamma nejauši bija satikusi tirgū kādu paziņu, kura dzīvo šosejas otrajā pusē pie Klinšupītes – ziemu un vasaru, un viņa stāstījusi, ka no Klinšupītes izvilkti divi liķi. Viens bijis vietējais dzērājs Alfrēds (vasarā viņš allaž redzēts pie veikala), otrs – gluži svešs. Neviens nevarot saprast, kā viņi

noslikuši, turklāt abi reizē. Kur tieši tas noticis, arī neviens nezinot, jo dziļajās gravās sniegs tikko nokūsis un ūdens Klinšupītē veļoties mutūliem vien.

Kad pie vakariņu galda mamma to stāstīja tētim, es uzreiz jutos tā, it kā strāvas triecienu būtu dabūjis. Divi veči! Ko vecais dzērājs Alfrēds pavasarī meklēja pie Klinšupītes? Un otrais? Ja nu tas ir...

Ko darīt? Izstāstīt visu Krūmiņam? Bet Samta Ūsa? Un ko nozīmēja brīdinājums – visam savs laiks? Par laimi, man taču ir Samta Ūsas tālruņa numurs! Nogaidīju, kad mamma un tēta nebija tuvumā, un metos zvanīt.

– Halo! Labvakar! Te zvana Jānis.

– Labvakar, labvakar. Vai... kaut kas noticis? – Samta Ūsa uzmanīgi ievaicājās.

– Jā, – es sāku stomīties. – Man šķiet, ka visam ir kaut kāda saistība...

– Kam tieši?

– Klinšupītē esot atrasti divi noslikušie.

– Jā, es zinu.

– Jūs arī zināt?! – es neviļus iesaucos. – Kādā veidā?

– Viņa augstība dators, – Samta Ūsa iesmējās.

– Tas mani baro ar jaunām ziņām. Man šķiet, ir pienācis laiks...

– Doties uz Klinšupīti? – es nenocietos.

– Nē, vēl ne! – Samta Ūsa turpināja. – Bet šie divi vīri... Mēs nevaram sēdēt kā četri suņi uz vienas siena kaudzes. Vajadzēs aiziet pie policijas kungiem. Arī viņi godīgi dara savu darbu. Rīt varēsiet?

– Protams!

– Cikos jums beidzas stundas?

– Četrpadsmītos... Jā, tieši četrpadsmītos.

– Nu tad jauki! Es sazvanišos ar viņiem. Gaidi ziņu!

Tā! Tas nu bija izdarīts. Labi, ka Samta Ūsa nāks līdzi. Nekādi nespēju iedomāties, kā izstāstīt Krūmiņam par visiem dīvainajiem notikumiem Samta Ūsas mājās!

Naktī, par brīnumu, es gulēju kā nosists. Nākamajā rītā vēl nebiju sācis ēst brokastis, kad piezvanīja Krūmiņš. Lai mēs visi trīs tūlīt pēc stundām pie skolas pagaidot. Viņš aizvedīšot.

Pirmajā starpbrīdī izstāstīju Pēcim un Aijai par gājienu pie Krūmiņa.

– Nu tad beidzot! – priecīgi čukstēja Aija. – Viņiem tur, policijā, mutes paliks vaļā, kad uzzinās, kā...

– Jā, jā, mutes vaļā un mūs uz trakomāju prom, – burkšķēja Pēcis.

– Ticu, ka būs labi, – es teicu. – Man ir tāda sajūta.

– Varbūt tu arī... sazinies ar viņiem? – Pēcis pašūpoja galvu.

– Vai tu esi jocīgs? – es iecirtos. – Bet, ja es saku – būs labi, tad būs!

Kad pēc stundām mēs izgājām no skolas, ārā jau stāvēja Krūmiņa mašīna.

– Sveiciens mazajiem detektīviem! – Krūmiņš mūs saņēma un taisīja vaļā durvis. – Kā mēdz rakstīt avīzēs – šodien notiks divu valstu slepeno dienestu draudzīga apspriede.

Redzēdams mūsu apmulsumu, Krūmiņš paskaidroja:

– Jūsu draugs man vakar piezvanīja un teica zīmīgus vārdus – laiks salīdzināt zināšanas par dažiem

neparastiem notikumiem. Tad nu mēģināsim to darīt.

Izmeklēšanas departamentā mūs jau gaidīja Samta Ūsa. Šoreiz gājām nevis uz Krūmiņa kabinetu, bet uz kādu plašāku telpu. Kāpēc tā – uzreiz sapratu, kad telpā ienāca vēl divi cilvēki, un vienu no tiem atcerējos – tas bija policijas pārstāvis īpašajā sprādzes komisijā, tātad Krūmiņa priekšnieks. Otrais izskatījās drīzāk pēc zinātnieka, nevis pēc policista.

– Un tātad, – Krūmiņa priekšnieks iesāka, – mēs esam sapulcējušies, lai vispirms uzklautu Jāņa Burtņieka informāciju. Cerams, jaunie ļaudis viņu papildinās.

Tu re, pilnīgi nejauši beidzot uzzināju, kā īstenībā sauc Samta Ūsu! Arī Pēcis man uzmina uz kājas, un mēs saskatījāmies.

– Godājamie policijas kungi! – Samta Ūsa iesāka. – Man ir divi lūgumi: pirmkārt, es ļoti vēlētos, lai mūsu saruna tiktu pilnībā ierakstīta magnetofona lentē, un, otrkārt, uzskatīsim, ka saruna ir, varētu teikt, neoficiāla.

– Pagaidiet, pagaidiet, – iejaucās Krūmiņš, – jūs gribat pavēstīt svarīgu informāciju, bet tūlīt dodat tādu kā mājienu, ka to visu nevar ņemt par pilnu.

– Nē, nē, to es negribu teikt, – Samta Ūsa cēli noplātīja rokas, – labāk tā, kā juristi mēdz sacīt: vispirms fakti, un pēc tam minējumi.

– Lai notiek! – teica Krūmiņa priekšnieks, un otrais vīrs ieslēdza magnetofonu.

– Tātad fakti, – iesāka Samta Ūsa. – Man jāatvainojas, ka minēšu daudz ko tādu, ko nevajadzētu

minēt, bet ticiet, ka neesmu īpaši nodarbojies ar privātdetektīva darbu, esmu tikai apkopojis noskaidrotos faktus. Vispirms Jānis, – un Samta Ūsa pagrieza galvu uz manu pusi, – krāmu tirgū nejauši nopērk vecu sprādzi, kura, izrādās, gatavota no elektrona un nāk no senas, izzudušas tautas Arābijas pussalā. Pirms divtūkstoš gadiem visi iedzīvotāji gājuši bojā lielo smilšu vētru laikā. Ēģiptieši papirusos ir aprakstījuši sprādzes izskatu, un to mēs labi zinām pēc Šveices arheologu aizrautīgās grāmatas "Nezināmā pasaule". Sprādzei ir unikāla vērtība, tāpēc šos neparastos notikumus klāj slepenības vilinošā smarža. Kungi! – Un Samta Ūsa pētoši paskatījās uz Krūmiņa priekšnieka pusi. – Lai nebūtu pārpratumu: neviens no muzeja darbiniekiem, arī īpašās komisijas locekļiem, man nekādu informāciju nav sniedzis. Un manus jaunos draugus ar pateicību pieminēsiet līdz mūža galam. Bet atvainojiet mazo novirzīšanos no temata! Turpināsim sekot neparastajiem notikumiem... Mēs nezinām, kā risinātos notikumi tālāk, ja daiļā jaunkundze, – un Samta Ūsa paklanījās uz Aijas pusi, – sprādzes tirgonim, kuru, starp citu, jūs velti meklējat dzīvo vidū, nebūtu...

Šai brīdī Krūmiņš nenocietās:

– Ko jūs zināt par viņu? Vai viņš ir noslepkavots?

Samta Ūsa ar smaidu turpināja:

– Minūtes te vairs neko neizšķir, un ritināsim notikumu kamolu dabiskajā gaitā... Tātad daiļā jaunkundze uzprasa sprādzes tirgonim, vai viņš nepārdod zelta sprādzi, un nabadziņš sāk kaut ko nojaust. Viņš aizskrien pie sava bosa, kuru Jānim bija tas gods

atklāt – es ceru, ka policija to pienācīgi novērtēs –, un izstāsta par savu uztraukumu. Bet bosam savu kārt ir savs boss, un viņa vārdu jūs labi zināt, to es neminēšu, lai mani par deputāta imunitātes aizskaršanu neapvainotu, kamēr nav notikusi tiesa. Un te nu sākas traki notikumi: izrādās, ka vismaz vēl viena unikāla senlieta ir atrasta. Tas ir jums labi zināmais gredzens, ko ļoti svarīgais boss ar deputāta imunitātes palīdzību caur savu paziņu loku pārdevis Buenosairesā. Arī tālākais jums ir labi zināms – nevēlamo liecinieku novākšana; tāpēc sprādzes tirgoņa boss tik likumsakarīgi izkrita no mašīnas un sākās jauno cilvēku izsekošana. Paldies dievam, ka policijā strādā ne mazāk veiksmīgi detektīvi kā šie jaunie censoņi. Un vēl: galvenais boss, protams, gribētu iegūt ļoti daudz šādu mantiņu, tikai viņš, naivais, nezina, ko dara. Arī sprādzes tirgonis, starp citu, kādreiz bija gudrs vīrs – tehnisko zinātņu kandidāts.

– Ko, jūs viņu pazināt? – man neviļus paspruka.

– Jā, – Samta Ūsa atbildēja, – to es apjēdzu tikai nesen pēc jūsu stāstiem. Viņš bija gudrs puisis, kopā Misiņa bibliotēkā sēdējām, par vēsturi un mūžību spriedām. Nodzērās nabags un ar krāmiem sāka noņemties jau Šmerļa tirgotāju laikos. Jūs man prasījāt, vai viņš ir noslepkavots. Nē, vismaz tādā nozīmē, kā mēs saprotam slepkavību. Bet es negribu no faktiem aizmaldīties skaistajā minējumā pasaulē. Atstāsim to mazliet vēlākam brīdim. Viņš, nabags, meklēja to pašu, ko mafijas galvenais boss, – no kurienes nākusi sprādze un gredzens? Atzīsimies – arī mums, pārējiem, tas interesē, vai ne? Nu, lūk, nabaga

sprādzes tirgotājs atcerējās, ka sprādzi ieguvis tepat Latvijā, 24 kilometrus no Rīgas, un devās turp.

– Pagaidiet! – iesaucās Krūmiņa priekšnieks. – Varbūt teiksiet, ka zināt vietu, kur veseliem maisiem glabājas unikālas vērtslietas, tikai neviens neiedomājas aiziet pēc tām un paņemt?

– Mēs vienojāmies pagaidām runāt tikai par faktiem, – Samta Ūsa diplomātiski piezīmēja. – Tāpēc atkārtošu: nabaga tirgotājs izbrauca no Rīgas, satika savu paziņu... Jāni, kā sauca to slaveno dzērāju – Alfrēds?

– Es nezinu uzvārdu. Bet viņš visu mūžu tur ir dzīvojis. To var viegli uzzināt.

– Un abi nelaimīgie, – Samta Ūsa turpināja, – gāja uz to vietu, kur slavenais Bakha pielūdzējs acīmredzot bija atradis gan sprādzi, gan aproci. Tur arī notika nelaime.

– Atvainojiet, – iejaucās Krūmiņš. – Jūs stāstāt tā, it kā pats tur būtu bijis un nelaimei izraisījis... Kur šī vieta ir?

– Redziet, te nu faktu izplatībai ir pirmā robeža, – teica Samta Ūsa. – Kas tad ir fakti? Neapstrīdami notikumi, jēdzieni, priekšmeti. Bet jaunie cilvēki, kas sēž jūsu priekšā, varētu liecināt par faktiem, ko jūs nodēvēsiet par vislielākajām blēņām. Te nu man jā-saka: vai nu rīkosimies kā vecos laikos, kad brīnišķīgais krievu rakstnieks Konstantins Paustovskis sa-sauca ārstu konsīliju, lai tas apliecina viņa psihisko veselību, un tikai pēc tam spēra skaistu soli attiecībā uz Aleksandru Solžeņicinu, vēl brīnišķīgāku rakst-nieku, vai arī...

– Nedzīvojam vecos laikos, – Krūmiņa priekšnieks apliecināja. – Mēs jūs uzmanīgi klausāmies.

– Godātie policistu kungi, – Samta Ūsa atsāka, – sākumā jau teicu dažus vārdus par faktiem un minējumiem. Ja nu puslīdz droši zinām, kas ir fakts, tad mēģināsim tikt skaidrībā, kas ir minējums. Muļķīga iedoma? Naiva fantāzija? Pārlicība par nenotikušiem faktiem, kuri varētu būt notikuši? Bet varbūt – faktiem, kuri ir neierasti, negaidīti, tik pārsteidzoši, ka bail pat nosaukt par faktiem? Pirms minu vēl dažus faktus, jā, es uzdrošinos tos nosaukt par faktiem, atkārtotā – esmu pie samērā labas veselības un arī Jānis, Aija un Pēteris ir apskaužami veseli, un mūsu tikšanās reizēs neko citu kā garšīgu piparmētru un māllepju tēju neesam dzēruši. Tātad: divainajā atgadījumā pats galvenais ir kāda neizprotama spēka klātbūtne.

Iestājās klusuma brīdis. Visi sasprindzināti lūkojās uz Samta Ūsu. Un tad Samta Ūsa mierīgi, kārtu pēc kārtas lobīja nost noslēpumainības čaulas mūsu seansiem pie datora ekrāna. Arī es nekavējos un pastāstīju par vairākkārt redzēto ozolu ar grāmatu vidū.

Krūmiņam bija norasojusi piere. Zinātniekam līdzīgais uztraukti grābstījās gar magnetofonu, it kā tas būtu sabojājies. Krūmiņa priekšnieks izvilka jaunu cigarešu paciņu un nekādi to nevarēja atvērt.

– Tas viss ir... – Krūmiņa priekšnieks meklēja vārdus, – ļoti... ļoti aizraujoši... un ļoti ticami... no rakstniecības viedokļa... Atzīstieties, jūs taču esat rakstnieks, vai ne? Ja nemaldos, jūsu pseidonīms ir Samta Ūsa un jūs rakstāt bērniem, tā ir?

– Protams, – piekrītoši pamāja Samta Ūsa, – ja gribat pieminēt manus necilos panākumus bērnu literatūrā. Taču intonācija liek domāt, ka tomēr nesapratāt, ko es jums saku. Varbūt...

Piepeši Samta Ūsa apklusa un kā piekalts skatījās uz Krūmiņa priekšnieka rokām. Viņš beidzot bija atplēsis cigarešu paciņu un drudžaini centās izvilkēt cigareti. Tas viņam daļēji izdevās. Daļēji tāpēc, ka viņš, protams, gribēja izvilkēt veselu cigareti un aizsmēķēt, bet nervozēšana darīja savu – viņš cigareti pārplēsa. No atvērtā loga uzplūda vēja pūsma, tabakas smalkumi pacēlās gaisā un...

– Skatieties, skatieties! – iebrēcās Pēcis.

Mēs visi to redzējām.

Gaisā tabakas smalkumi izveidoja sarežģītu rakstu. Sākumā nesapratām, kas tas ir, bet tad, brīdi it kā apstājies gaisā, zīmējums sāka klāties uz galda. Man nevajadzēja minēt: tas atkal bija ozols un sakņu čemurā atvērta grāmata.

Brīdi visi skatījās kā sastinguši, tad zinātnieks zibens ātrumā aizskrēja un tūlīt bija atpakaļ ar fotoaparātu un nemitīgi fotografēja zīmējumu. Viņam laimējās: tikko viņš bija pabeidzis fotografēt, Krūmiņa priekšniekam uznāca negants klepus un viņš aizklepoja zīmējumu uz visām pusēm.

– Ceru, ka tagad jūs sapratāt, – Samta Ūsa atsāka, – mēs esam pie pilna saprāta, un fakti var būt bezgalīgi...

Palika tā, ka mēs "uzturēsim kontaktus", kā teica Krūmiņa priekšnieks, un policija Klinšupītes rajonā neko neuzsāks, kamēr...

Jā, kā tad nāks ziņa, ka varam doties uz Klinšupīti? Ar vizbulīšu ziedu, bet kā? Vai es to ieraudzīšu kaut kur? Kāds to uzdāvinās? Vairākas dienas mocījos neziņā. Tīšām centos nepievērst uzmanību puķu tantīnām, lai veltīgi nesatrauktos.

Tomēr Samta Ūsa bija veikls vīrs: policijā viņš izstāstīja gandrīz visu, ko zinājām arī mēs, bet šī "gandrīz" mazā, noslēpumainā maliņa varbūt bija pati galvenā – viņš nepateica ne pušplēsta vārdiņa par kārbīņu ar vizbulīti virsū. Laikam jau viņš zināja, ko dara.

Gluži nejauši biju sācis interesēties par politiku. Vienudien eju garām lielās istabas galdam, kur nolikts jaunākais *Dienas* numurs, un ieraugu virsrakstu: "Kā antikvārus priekšmetus nogādāt uz ārzemēm?" Būtu pagājis garām, bet ar melniem, trekniem burtiem izcelts man labi zināmā deputāta uzvārds. Paķēru avīzi un sāku lasīt.

Izrādās, šis jau vairākkārt izvedis uz ārzemēm senus priekšmetus – viņš esot kolekcionārs. Nezin kāpēc kolekcionējamie priekšmeti ātri vien parādās pārdošanā. Viņam Vācijā esot aizsākta viena lieta, bet tas noticis tad, kad viņš vēl nav bijis deputāts. Par Buenosairesu viens zīmīgs teikums: pirms neilga laika Londonā esot saticies ar kādu Džonu Stārku, kurš esot glums kā zutis un kuram Interpols netiekot klāt, turklāt Džons Stārks arī nesen bijis Buenosairesā.

Nolēmu katru dienu cītīgi izlasīt *Dienu*, gan jau viņi vēl kaut ko uzodīs par abiem sprukstiņiem.

Ar mācībām biju galīgi nolaidies. Vienreiz pēc vakariņām tētis dusmīgi iesaucās:

– Kas tev tur ir ar literatūru? Mamma saka – draudot nesekmīga atzīme! Vai tad tiešām neesi spējīgs latviešu literatūru sagatavot? Kad būs lielais kontrol-darbs, par kuru mamma uztraucas?

Pareizi, tas taču šo piektdien, velns ar ārā! Man kaut kas jāizlasa...

Un pavisam nepārprotami skanēja tēta pēdējie vārdi (tos viņš saka, kad mamma uz brīdi aizgājusi uz virtuvi):

– Ja galīgi nolaidīsies ar mācībām, es tev vienkārši aizliegšu spēlēt detektīvu!

Tas nu bija pavisam nopietni.

Tūlīt ķeros klāt. Kas tad man bija jālasa... Sameklēju literatūras pierakstu burtnīcu. Jānis Klīdzējs "Cilvēka bērns".

Nez, vai mums mājās tāda ir?

– Mammu, vai mums ir Jāņa Klīdzēja grāmata "Cilvēka bērns"?

– Man šķiet, ka nē, – mamma prāto. – Es vēl paskatīšos.

Jā, ziepes nevar vārīt, citādi tētis noskaitīsies ne pa jokam. Un, kad tētis noskaišas, tad...

– Nav, Janci, – mamma novilka. – Meklē žigli, vai kādam klasē nav. Ja ne, dabūsim no bibliotēkas. Tikai nevelc garumā!

Kam paprasīt? O, jāpiezvana Aijai! Viņai noteikti būs! Zvanu.

– Aija? Tā esi tu?

– Vai jābrauc? – Aija steidzīgi nobēra.

– Nē jau! – es norūcu. – Man vajag Jāņa Klīdzēja "Cilvēka bērnu". Vai tev ir? Piektdien kontroldarbs.

– Ir gan, – Aija ķiķināja. – Kas man par to būs, ka es tev iedošu?

– Izbeidz! – es nošņācos. – Un rītdien noteikti paņem līdzi uz skolu, skaidrs?

– Skaidrs jau, skaidrs! – Aija skābi novilka.

Nākamajā dienā ķeros pie lasīšanas. Iesāku jau skolā (slepus ķīmijas stundā), turpināju vakarā mājās. Tā nekas, tīri normāls gabaliņš, kaut arī par veciem laikiem, un nav grūti lasīt. Ja labi saraušu, līdz pusnaktij būs cauri.

Līdz beigām atlikušas piecpadsmit – divdesmit lappuses, kad nodusmojos: nevar uzreiz atšķirt nākamo lappusi – droši vien Aija košļeni aizmirsusi, muļķe tāda!

Beidzot atšķīru.

Starp lapām izkaltēta, taču zila vizbulīte. Es pieskaros tai, un pēkšņi nesaprotu vairs, kur atrodos: kādā tumšā, nē, tumšzaļi iekrāsotā telpā, un man apkārt – milzīgs ekrāns. Varbūt logs? Viss norit tik zibenīgi, ka nejaudāju visu aptvert. Lūk, zvaigznes, Saule, lūk, zilas, sarkanas un pelēkmelnas lodes. Zeme! Jā, tas ir tas pats skrējiens, ko redzējām datora ekrānā: Zeme griežas, Eiropa, pietuvinājums – Baltijas jūra, Latvija... Briesmīgā ātrumā pārbraucam pāri Rīgai, tūlīt viss sašķīdīs, nē, parādās Gauja, Murjāņu tilts...

Es atrauju roku.

Tikai nomierināties!

Piegāju pie tālruņa zvanīt Samta Ūsam.

– Labvakar! Piedodiet, ka tik vēlu. Te Jānis zvana, – teicu pēc iespējas mierīgākā balsī.

– Jā? – Samta Ūsa atsaucās.

– Ir laiks, – es sacīju.

Samta Ūsa brīdi klusēja.

– Vai tu esi pārliecināts? – beidzot viņš ieprasījās.

– Pilnīgi... Vai... dosimies tūlīt? – es nenocietos.

– Kāpēc? – Samta Ūsa bezrūpīgi, pat it kā vienaldzīgi novilka. – Atceries, ko mēs runājām? Visam jānorit dabiskajā gaitā. Šodien ir trešdiena. Tev un taviem draugiem jāiet uz skolu... Brauksim sestdien. Un braucienam jāgatavojas īpaši.

30

Nākamajā dienā no paša rīta Pēcim un Aijai pastāstīju par notikušo.

– Tad beidzot! – Aija sajūsmā iebrēcās, un Pēcis viņai iegāza pa sānu tā, ka elpa aizsitās. – Braucam tūlīt!

– Mēs ar Samta Ūsu norunājām sestdien, – es atkārtoju.

– Bet Janci! – Pēcis uztraukti čukstēja. – Kā mēs sagatavosimies? Mēs taču nevaram... tukšām rokām uz turieni doties!

– Līdz sestdienai vēl laiks, – es piezīmēju. – Pirmkārt, es sazināšos vēlreiz ar Samta Ūsu, otrkārt... man šķiet, pats galvenais – labi apavi kāpšanai un kārtīgs kabatas lukturis.

– Jā! – kvēlojošām acīm nozibsnīja Pēcis. – Lukturis būs!

Stundā Aija visu laiku nemierīgi dīdījās, un skolotāja prasīja, vai viņai nevajagot iziet. Pēcis man atsūtīja zīmīti: "Man ir maza sapieru lāpstīņa. P." Es pamāju galvu par zīmi, ka derēs.

Ceturtdienas vakarā man piezvanīja Samta Ūsa. Kā jau paredzēju, viņš arī minēja par kabatas lukturīšiem. Teicu par Pēča lāpstiņu. Samta Ūsa nosmējās – labs labu nemaitājot. Pats svarīgākais – viņš būšot ar mašīnu. Un lai mēs esot pulksten deviņos pie "Teikas" autobusu pieturas. Beigās viņš teica miglainus vārdus, turklāt īpaši uzsvērdams, – visu pārējo viņš nodrošināšot. Kas ir viss pārējais, man īsti netapa skaidrs. Varbūt vienošanās ar Krūmiņu un viņa priekšnieku?

Vēl bija neskaidrība ar tēti. Nevarētu teikt, ka viņš nekā nezinātu, – mēs taču vairākas reizes bijām uz muzeju, vienreiz arī uz policiju. Galu galā – jaunieģūtā māja Lielupē ir atlīdzība par sprādzi! Tētis arī zina vai vismaz nojauš, ka es ar Aiju un Pēci nemitīgi dodos dažādos detektīvceļojumos. Bet par datoriem, Klinšupīti viņš nezina. Turpat, ceļa otrā pusē ir mūsu vasarnīca. Ja es tagad pa kluso braukšu... Nē, jāpasaka tētim!

– Tēti, sestdien ar Pēci un Aiju gribam doties nelielā ceļojumā. Un...

– Jā, es zinu, – tētis mani pārtrauca. – Uz Klinšupīti.

– Tu zini?!

– Zinu, zinu, – tētis nosmējās. – Tad jau man būtu jābrīnās, ka tu nezini, ka es zinu. Neuztraucies, pa kājām nemaisīšos. Mēs brauksim, tā sacīt, otrajā ešelonā.

Es biju sēdus! Tētis arī brauks! Un kas tie "mēs", ar kuriem viņš kopā brauks? Ne jau mamma! Krūmiņš?

Istabā ienāca mamma, un tālākās sarunās tētis vairs neielaidās.

Nākamajā dienā bija nelaimīgais kontroldarbs literatūrā, un es apsolīju Aijai atdot "Cilvēka bērnu". Uzmanīgi atšķīru grāmatu tajā vietā, kur bija ielikta vizbulīte.

Saudzīgi pieskāros ziedam. Nekas nenotika.

Vizbulīti paglabāju pie sevis.

Kontroldarbā, par brīnumu, gāja gluži veiksmīgi, arī Aija un Pēcis nerādīja skābus ģimjus.

Starpbrīdī Pēcis mani atkal stūma klusākajā stūrī.

– Bet kā, bet kā... – Pēcis nevarēja rimties, – tur viss notiks? Ko mēs darīsim? Vai mēs raksim?

– Es nezinu, – mēģināju atvairīties, – bet pilnībā paļaujos uz Samta Ūsu.

– Uz Samta Ūsu, – novilka Pēcis, – viņš jau mums visu nepasaka. Kur viņš rāva mazo kārbīņu ar vizbulīti? Iztaisīja no plastmasas? Diez vai!

– Netrako, Pēci, – es mierīgi noteicu. – Man ir tāda sajūta... Ka viss būs labi. Pat vairāk.

– Uz tavu atbildību, – norūca Pēcis.

Tūlīt atskanēja zvans uz nākamo stundu.

Vakarā vēlreiz grasījās uzsākt ar tēti sarunu, bet piezvanīja Krūmiņš.

– Jāni? Labdien. Te zvana Krūmiņš no konkurējošās firmas.

– Labdien, – es lēni vilku garumā, lai Krūmiņš tik turpina. Vai viņš par rītdienu zvana?

– Mēs ar jūsu draugu Samta Ūsu norunājām tā, – Krūmiņš turpināja. – Jūs brauksiet savā vaļā, bet mēs būsīm tuvumā. Tavs tēvs būs kopā ar mums.

Tad redz, kā! Nu man viss skaidrs!

– Bet... Kā sazināsimies? – es ieprasījos.

– Par to nebēdā, – noteica Krūmiņš. – Kaut ko jau mēs būsim pasākuši.

Vēl, protams, desmitreiz zvanīja Aija un Pēcis, un es galīgi saniknojos. Cik tad var zvanīt, lai paciešas līdz rītrītam un labāk neaizmirst kabatas lukturus!

Mamma šovakar bija klusāka nekā parasti, caur durvīm dzirdēju, ka viņa teica tētīm – lai šī patiešām būtu pēdējā reize.

Nākamā diena rādījās skaista, pavasarīgi silta un saulaina.

"Teikas" pieturā ierados bez piecpadsmi minūtēm deviņos. Priekšā dīdījās Aija.

– Janci, ja atradīšu tādu pašu sprādzi kā tu, es... – viņa pilnīgi elsoja no sajūsmas.

– Ja tu šitā ārdīsies pie Lojas, es tevi tūlīt aizsūtīšu mājās, skaidrs? – es uzbrēcu.

– Skaidrs, – Aija sašļuka. – Es tikai gribēju...

Sakāmo viņa nepaguva pabeigt, jo pienāca Pēcis.

– Lukturi ir? – bija viņa pirmais sakāmais.

Un tūlīt viņš vilka ārā savējo. Tas izskatījās varens.

– Sešas apaļās baterijas vakar ielādēju, – Pēcis lieļjās. – Tumsā visīstākais prožektors!

Aija grasījās vilkt ārā savējo, bet mēs neļāvām. Piebrauca Samta Ūsa ar savādu, neredzētu automobili. Tas bija veclaiku braucamais, bet nekādi neatgādina ja jaunās, lakotās karietes, kas dižojās antīko automobiļu skatēs. Šis bija pelēks, varētu pat teikt – neizskatīgs, bet šmaugs un nesamērīgi garš, līdzīgs raķetei.

– Labrīt, jaunie draugi! – sveicināja Samta Ūsa.
– Apsveicu jūs ar jauna laikmeta sākumu, un tas sāksies tieši šodien, ja mēs pacentīsimies, – un viņš garšīgi iesmējās.

Mēs ielēcām mašīnā un devāmies ceļā. Samta Ūsas mašīna bija varena: aizmugurē sēdējām uz diviem sēdekļiem, viens pretī otram, un arī tad varēja brīvi izstiept kājas. Šī bija pirmā reize, kad Samta Ūsu redzēju bez ierastās brūnās samta žaketes. Viņš bija tērpiet melnos ādas puszābakos, zaļganpelēkā mednieku kombinezonā un – nu, protams, Samta Ūsa paliek Samta Ūsa! – viņa galvu rotāja brūna samta berete. Ievēroju arī, ka uz aizmugurējā sēdekļa guļ aizvēsturiska lāde – sarkanbrūna, stūros mazliet gaišāka. Virspusē tai pierīkots rokturis. Nez, kas tur bija iekšā?

– Tā, mani jaunie draugi, – Samta Ūsa ieteicās.
– Norunāsim vispirms, ka klausīsim Jānim – viņš ir galvenais ceļa rādītājs, kā arī paši sev.

– Tas ir kā – paši sev? – Aija izbolīja acis.

– Vienkārši, – Samta Ūsa atbildēja. – Darīsim to, ko varam izdarīt. Tiklīdz kāds no mums jutīs pretestību vai šķērsli, kas acīm nav skatāms, tūlīt apstāsimies. Bez vajadzības riskēt nevajag!

Kad pārbraucām Gaujas tiltam, Samta Ūsa apvaicājās par mašīnas atstāšanu. Gandrīz vai gribēju teikt, lai brauc uz mūsu vasarnīcu, bet aprāvos. Tas bija pārāk liels gabals. Mēģināju atcerēties, kur vistuvāk varētu piebraukt no šosejas puses. Jā, tā būs pamestā pionieru noņemne, no turienes kājceļiņš izlikumo tieši pie Klinšupītes.

Iebraucamo ceļu atradām bez grūtībām un jau pēc brīža izkāpām pamestajā futbollaukumā. Dziļi lejā, tumšajā egļu un ozolu gravā likumoja Klinšupīte. Samta Ūsa paņēma dīvaino ozolkoka lādi.

– Kas tur iekšā? – Aija nenocietās.

– Ļoti gribat zināt? – Samta Ūsa pasmaidīja. – Varu parādīt.

Viņš atvēra lādi.

Lādē bija vesels lēvenis dīvainu instrumentu – mazas slotiņas, jocīgas karotes garos kātos un irbuļi.

– Vai tie ir spīdzināmie rīki? – ātri iesaucās Pēcis, tā ka man uznāca galīgas dusmas.

Samta Ūsa skaļi iesmējās.

– Briesmu romānus, jaunais cilvēks, ir svētīgi lasīt, jo tā var atpūsties, tikai jāatceras, ka, – un pēc izteiksmīgas pauzes Samta Ūsa turpināja, – to visu vajag labi ātri aizmirst!

Kad bijām paņēmuši arī savas mantas un grasījāmies doties gravas virzienā, Samta Ūsam vēderā kaut kas iezvanījās. Jā, tieši tā izklausījās, bet Samta Ūsa, it kā nekas nebūtu noticis, nolika zemē lādi, iebāza roku kombinezona iekšpusē un izvilka mobilo tālruni.

– Jā, jā, es klausos! – Samta Ūsa ierunājās. – Viss kārtībā, mēs laimīgi atbraucām un tagad dosimies nelielā ekskursijā kājām. Ciemiņi? Nē! Neesam manījuši. Jā, kā norunāts!

Samta Ūsa atkal iebāza tālruni kombinezona iekšpusē.

– Brīnišķīga mantiņa tāds tālrunis! – Samta Ūsa priecājās. – Dārgs gan!

– Vai tas bija Krūmiņš? – es ieprasijos. – Un kas tie par ciemiņiem?

– Jā, tas bija Krūmiņš, – Samta Ūsa teica. – Viņi atbalsta mūsu neparasto pārgājienu.

Devāties lejup gravā. Dīvaini, par ciemiņiem Samta Ūsa tomēr neko neatbildēja. Kas tie varētu būt?

Taciņa laidās aizvien zemāk. Lūk, jau mutuļo Klinšupīte!

– Skaties! – iesaucās Pēcis, rādīdams ūdenī. Starp diviem akmeņiem pazibēja vairākas prāvas foreles. Bet nebija laika kavēties, jādodas uz priekšu.

Atkal neparedzēts šķērslis. Palu straumes ielauzušās gravā, varenu egli izrāvušas ar visām saknēm un nometušas pāri taciņai un Klinšupītei. Pārrāpāmies pāri un turpinājām ceļu. Ar apbrīnu vēroju, kā Samta Ūsa pārvar šķēršļus – viegli, it kā viņš būtu tikai dažus gadus vecāks par mums.

Pēcis ieogrūda dunku sānos un pameta galvu uz priekšu – tur stāv tā pati egle, līdz kurai mēs aizgājām iepriekšējo reizi un kā apdulluši apstājāmies. Es neko neteicu un turpināju ceļu.

Kad bijām gluži tuvu, Aija uztraukti nomurmināja:

– Janci, vai... mēs... tālāk...

Samta Ūsa palika uzmanīgs.

– Vai mums labāk apstāties?

– Nē, – es novilku. – Es domāju, ka ne. Šoreiz ne.

Samta Ūsa nelikās mierā.

– Tātad toreiz, ziemā, jūs tālāk netikāt?

– Nē, – es atzinos.

Samta Ūsa uzmanīgi piegāja pie koka, pārkāpa pāri, tad aicināja mūs.

Mēs pārkāpām.

Nekas nenotika.

Es parādiju uz priekšu.

– Lūk, tur ir mūsu klints, – es nočukstēju.

– Jāni, vai dosimies uz priekšu? – Samta Ūsa, saņēmis mani aiz pleciem, jautāja.

Viņš varēja arī nejautāt. Es jutos tik viegli kā nekad. It kā zem kājām būtu pazudusi zeme – šķīta, es brīvi un viegli gāju pa dūnu spilveniem, gaiss alpām gāza virsū pavasara smaržas. Ko vairāk varēja vēlēties?

Pēkšņi Samta Ūsa apcirtās apkārt.

– Kur Aija un Pēcis? – viņš iesaucās.

Arī es apcirtos apkārt. Tepat taču man aiz...

Aijas un Pēča nebija. Tad lūza egles zars. Vai viņi aizgājuši atpakaļ?

Mēs ar Samta Ūsu pagājāmieš atpakaļ.

Piepeši Samta Ūsa mani nogrūda zemē. Pirms paguvu kaut ko pateikt, arī viņš noietās zemē.

Tad es ieraudzīju.

Pa taku, kur tikko bijām gājuši, trīs tipi vilka Aiju un Pēci! Pagriezienā redzēju, ka abiem mutes aizlīmētas ar kaut ko baltu.

31

Samta Ūsa parādīja man zīmi, lai klusēju.

Ko darīt?! Kur tad ir Krūmiņš, tētis un visi pārējie?!

Samta Ūsa izvilka no kabatas kārbīņu ar vizbulītes attēlu. Tieši tajā mirklī, kā par postu, iezvanījās mobilais tālrunis. Svešie apstājās, un viens spēra pāris soļus atpakaļ. Tālrunis turpināja zvanīt.

Samta Ūsa divas reizes spēcīgi saspieda kārbīņu. No mazākās šķautnes parādījās gaiši zils stars, tievs kā lodīšu pildspalvas kodoliņš. Samta Ūsa pavērsa staru pret trešo tipu. Tips šļaugani nolaidās zemē.

Šķiet, ka abi pārējie svešinieki staru nebija pamānījuši. Viens no viņiem saturēja Pēci un Aiju, otrs noliecās pie trešā.

Tālrunis vēl aizvien turpināja zvanīt.

Samta Ūsa nekavējās un pavērsa zilo staru uz otro. Arī tas saļima.

Tālrunis noklusa.

Pēdējais svešinieks, nelabu jauzdams, palaida Aiju un Pēci vaļā un metās mukt. Samta Ūsa vēlreiz pavērsa divaino staru pret svešo. Arī tas saļima zemē.

Aija un Pēcis neziņā apstājās.

– Viss kārtībā! – Samta Ūsa skaļi iesaucās. – Aija, Pēter, mēs nākam!

Aija un Pēcis galīgi apstulbuši stāvēja un skatījās. Palīdzējām abiem noplēst mutes aizsējus.

Atguvusi elpu, Aija iesaucās:

– Tas notika tik ātri, pat nepaguvu iebļauties!

Nujā, tas nu tiešām briesmīgi svarīgi, es nodomāju.

Piegājām pie svešajiem. Izrādījās, viņi nemaz nebija beigti, bet gulēja ciešā miegā. Vienu no svešajiem pazinu – tas bija mūsu izsekotājs pie uteņa. Samta Ūsa papurināja vienu guļošo – tas bija bezcerīgi, miegs bija visvarens, kā narkotikas sadzeroties.

Samta Ūsa izņēma mobilo tālruni un ātri piezvanīja.

– Halo! Vai konkurējošā firma? Jā, jā, mums viss kārtībā. Tiešām nevarēju, man te neliels dialogs ar trim ciemiņiem. Nē, nē, bez bēdām! Viņi tepat atpūšas man pie kājām... Nē, nē, dzīvi, tikai stipri aizmiģuši. Nē, tieši tā, kā es saku... Tas ir narkotisks miegs. Varat pamazām nākt šurp un savākt uz kādu apsarģātu medicīnas iestādi. Viņi atrodas pie izgāztas milzu egles. Blakus priedei ar lielu, nolauztu zaru. Jā...

Pabeidzis sarunu, Samta Ūsa apkampa Pēci ar Aiju:

– Galvu augšā, mani jaunie draugi!

Mēs virzijāmies aizvien tuvāk klintij.

– Es tomēr nesaprotu, – Pēcis uztraucās, – kā mēs iekļūsim iekšā, ja vien tur vispār kaut kas ir.

– Pacietību, mani draugi, tikai pacietību! – Samta Ūsa mierināja. – Ja tik ilgi neziņā esam galvu laužījuši, tad tagad...

Beidzot nonācām klints pakājē. Sūnām un mazām eglītēm apaugusī taciņa vijās četrus metrus virs Klinšupītes, klints varenais stāvs bija virs mums, un nemanīja, ka tur būtu kāda ala vai kas tamlīdzīgs. Pag, kreisajā pusē klints suloja. Kāds avots, no augšas tecēdams, izgraudis dziļu vāgu klintī, tā ka lielais ozols, kura attēls man nelika mieru kopš jaungada, dažas saknes jau izstiepis pāri avotam. Labākajā gadījumā tur varētu roku iebāzt, neko vairāk...

Mani sāka mākt izmisums. Mēs taču neko neredzēsīm un nedabūsīm! Mēs pat nezinām, kur īsti ir ieeja.

Samta Ūsa manīja manu uztraukumu.

– Kas noticis, Jāni? Vai esam kaut ko aplam izdarījuši?

– Nē... Mums... mums jāatkāpjas, lai varam uztvert visu klinti.

– Ak dievs! – novaidējās Samta Ūsa. – Mana prāta stulbība! Pielīst kalnam klāt un mēģināt aptvert ar rokām. Tūlīt!

Par laimi, metrus divdesmit tālāk ūdenī tupēja četri lieli akmeņi ar plakanu, nogludinātu virsmu. Pa tiem itin viegli pārķļuvām Klinšupītes otrajā krastā.

Nu zīmējums bija kā uz delnas. Pag, zīmējums? Kāds tad tas bija – uz mājas sienas, uz muzeja sastatnēm, datora ekrānā, mājās uz grāmatām, pie

Krūmiņa priekšnieka? Ozols, saknes stīdz lejup, smalkākie sakņu vijumi saudzīgi tur lielu, atvērtu grāmatu... Tātad klints vidus daļā. Atvērtā grāmata... Piepeši man bija gluži vienalga, vai mēs tur piekļūsim, galvenais – atrast durvis, un tā būs atvērtā grāmata.

– Mums... mums jāmeklē grāmata. Atvērtā grāmata.

– Janci, kas tev kaiš? – Pēcis uztraukti iebuknija.

– Nekas, nekas, – es murmināju.

Atkal zvanīja tālrunis.

– Jā, – klusu atsaucās Samta Ūsa. – Mums īpašu jaunumu nav. Ko? Vēl ciemiņi? Nē, citus neesam redzējuši. Es nezinu. Mani jaunie draugi mani nosītīs, ja es... Labi!

– Kas noticis? – Pēcis uztraucās.

– Nekas ārkārtējs, – Samta Ūsa mierināja. – Krūmiņa priekšnieks domā, ka vajadzētu doties mājup. Vēl ciemiņi uzradušies. Otra mašīna... jums labi pazīstama. *Nissan*.

– Nē! – es iesaucos. – Tagad pārtraukt?! Mēs to nedrīkstam! Ja mēs tagad... Mums to nepiedos! Es jūtu...

Samta Ūsa vieglītēm uzlika roku man uz galvas, tad strauji atrāva, kā apdedzinājies, izvilka no kabatas mazo kārbīņu ar vizbulīti, spēcīgi saspieda un pavērsa pret klinti.

Nekas nenotika.

Nē, tomēr notika gan! Vārgs, pavisam smalcīnš stars stiepās no kārbīņas uz klinti, tikai šoreiz tas bija zaļā krāsā. Man sāpēja acis, pūloties to saskatīt.

Lēnītēm Samta Ūsa kustināja roku. Vienubrīd likās – stars kļūva it kā gaišāks. Un tad – it kā man

kāds to būtu pavēlējis – es satvēru Samta Ūsas roku ar visu kārbiņu un sāku kustināt. Lūk, te jābūt grāmatai!

– Re, re! – Pēcis uztraukumā sāka rīstīties.

Zaļais stars iedegās pavisam spožs. Patiesībā – tas nemaz nebija stars, pats savām acīm redzēju zaļu vibrēšanu, it kā sīki, zaļi putekliši lielā ātrumā drāztos no kārbiņas uz klints pusi.

Man piebuknāja Aija un izteiksmīgi pacēla acis uz augšu.

Tajā vietā, kur klintī atdūrās zaļais stars, sākās vēl kāds cits, kas sniedzās taisni debesīs.

Atkal zvanīja tālrunis, bet Samta Ūsa likās nedzirdam.

Starplaikos starp tālruņa zvaniem izdzirdu dīvainu sprakstoņu, it kā uz pannas grauzdētu zemesriekstus. Piepeši tur, kur sadūrās abi stari, nokūpēja putekļu mākonis un nobira vesels lēvenis smilšu.

Mēs mazliet pagaidījām un...

Vairs nejutu, ka mani dunckāja Aija un Pēcis, kā apburts es skatījos uz klinti, kur daļa sienas nobrukusi – tur skaidri bija saskatāmas durvis!

Mēs metāmies uz augšu līdz četriem lielajiem akmeņiem, pārlēcām uz Klinšupītes labo krastu, uzrāpāmies uz taciņas, vēl tikai jāpārvar milzīgā priedes galotne, kas par sodību bija atlūzusi un nokritusi tieši uz taciņas, un tad...

Bet Samta Ūsa gluži bezkaunīgi mūs visus nogrūda zemē, mēs pat neattapāmies iebilst.

Priekšā iebrakšķējās zars. Es pacēlu acis. Tas bija viņš – pelēkais, necilais cilvēks un slavenais deputāts

reizē un blakus viņam vēl kāds cits vīrietis. Viņi laidās lejup pa smilšaino nogāzi blakus klintij. Ar šausmām iedomājos, ka no augšas taču mūs var ieraudzīt!

Nē, uz mūsu pusi viņi nelūkojās, drīzāk uz pretējo, kur Samta Ūsa bija iemidzinājis viņu palīgus. Nez, vai Krūmiņa vīri ir savākuši gulētājus? Kāpēc Samta Ūsa neizmanto mobilo tālruni? Tūlīt pat izlamāju sevi par tādām muļķībām – tiklīdz Samta Ūsa ierunāsies, viņi mūs atklās!

Deputāts ar svešo apstājās. Tikai tagad ievēroju, ka pēc lielā smilšu nobrukuma izveidojusies vēl viena taciņa, gan neliela, bet skaidri saskatāma. Atšķirībā no lejas takas, kas vijās gar Klinšupītes krastu un bija plata, ērta, daudzu makšķernieku un tūristu iestaigāta, augšējā bija strupa, tā veda...

Ārprāts, tā veda uz durvīm!!! Kāpēc Samta Ūsa kavējas?

Es viņam iebuknīju un pametu ar galvu uz svešo pusi.

Lēni, ļoti lēni Samta Ūsa izņēma kārbīņu ar vizbulīti. Vai viņš nebija izšķīries, ko darīt? Kārbīņas noslēpumainais zilais stars taču nenogalināja trīs tipus, tikai iemidzināja! Un tagad? Vai tiešām mēs gaidīsim, ka šie pieies pie durvīm, uzlauzīs tās vai uzspridzinās un...

– Dariet taču kaut ko! – pavisam klusi čukstēju Samta Ūsam.

Samta Ūsa vēl vilcinājās.

Piepeši deputāts iekliedzās, tad arī otrais. Sākumā es domāju, ka viņi kliedz, jo ieraudzījuši durvis (viņi

bija sākuši iet pa jauno taciņu). Bet nē, viņi nemaz neskatījās uz durvju pusi. Vai vispār bija pamanījuši? Deputāts dīvaini mētājās ar rokām, arī svešais; viņi tīrija kājas un pietupās, un nevarēja saprast, kas ar viņiem notiek. Pēkšņi deputāts sagriļojās un nogāzās no taciņas, otrais, turēdamies pie klints, mēģināja nākt pa taciņu atpakaļ, bet vēlreiz iekliedzās un, savēcinājis rokas, gāzās lejup.

– Skrienam! – klusi noteica Samta Ūsa un kā jauns puika veikli izspraucās cauri priedes galotnei un teciņus devās uz priekšu.

Mēs, protams, drāzāmieš pakāļ.

Kad bijām sasnieguši nogāzi blakus klintij, Samta Ūsa lika apstāties. Mēs pavērāmies lejup. Aija ieklie- dzās.

– Aija, vairs neskaties! – klusi noteica Samta Ūsa, vēlreiz palūkojies lejup, paķēra mobilo tālruni un zvanīja Krūmiņam.

– Nē, nē, ar mums nekas nav noticis, – Samta Ūsa ātri runāja, pamazām kāpdams lejup pie Klinšupī- tes, – bet godājamam deputātam un viņa līdzdarbi- niekam galīgi neveicas. Viņi nokrita lejā uz akmeņiem.

Mēs ar Pēci arī laidāmies lejup.

– Aija, nenāc! – Pēcis uzsauca, bet Aija spītīgi nāca līdzī.

– Es iešu ar jums, zēni, – viņa čukstēja.

– Pašlaik kāpju pie viņiem lejā, – Samta Ūsa turpi- nāja sarunu pa tālruni. – Kur? Tepat pie galvenās klints. Jā... Te vajag reanimācijas brigādi. Viens no- asiņo. Nē, deputāta kungam nē, viņš vispār nekustas. Pag! Vienu mirkli, es pieiešu tuvāk.

Mēs sastingām. Deputāts un svešais nekustīgi gu- lēja sekļajā ūdenī uz akmeņiem, un viņiem apkārt – uz rokām, kājām, krūtīm – ārprāts! – svešajam arī uz sejas – slīdēja, griezās, mudžinājās odzes!

– Dzirdu, dzirdu, – Samta Ūsa turpināja. – Es vien- kārši nevaru saprast, kas īsti... Paziņojiet dakteru kungiem – steidzīgi vajag serumu pret čūskām. Nē, nē! Ar mums viss ir pilnīgā kārtībā, bet abiem sen- lietu kārotājiem – es pat nevaru saskaitīt...

Samta Ūsa izņēma kārbīņu ar vizbulīti, divas reizes saspieda, un atkal parādījās zilais stars. Krustu

šķērsu viņš laida zigzagus virs abu nelaimīgo ķermeņiem, un rāpuļi lēnām ieslidēja ūdenī. Lūk, straume aiznesa pirmo, otro, trešo, ceturto!

– Ejam, – Samta Ūsa teica, – te vairs neko nevaram darīt.

Mēs uzkāpām augšā Klinšupītes krastā. Pretim steidzās pieci vīri, viņu vidū – Krūmiņš.

– Tur, lejā! – Samta Ūsa parādīja.

Krūmiņš brīdi kavējās.

– Kāda palīdzība vēl vajadzīga? – viņš ieprasījās.

– Paldies, pietiks ar tiem tur! – Samta Ūsa pamāja lejā. – Mēs iesim pa durvīm uz gluži jaunu pasauli, – un viņš rādīja augšup, – un lai pirmatklājēja prieks ir viņiem, – Samta Ūsa vieglītēm uzsita pa plecu man, Pēcim un Aijai.

– Tiklīdz kaut kas, acumirkli zvaniem! – Krūmiņš noteica. – Mēs būsim klāt minūtes laikā.

Mēs kāpām augstāk pa nogāzi, līdz nonācām pie jaunās taciņas. Tā bija samērā šaura, bet ļoti gluda, it kā simtiem gadu te kāds staigājis, bet galvu varēju likt ķīlā: pirms pusstundas te bija sūnām noaugusi siena un nekas vairāk.

Beidzot mēs nonācām pie durvīm. Tās bija dzeltenīgi zaļas ar savādiem, neparastiem rotājumiem. Dīvainākais bija tas, ka durvīm neredzēja ne rokura, ne slēdzenes. Pašā durvju viducī atdūrās zaļais stars, kas nāca no debesīm. Samta Ūsa piegāja tuvāk un, mums par lielām šausmām, pieskārs zaļajam staram. Nekas nenotika. Samta Ūsa smaidīja un – varbūt man tikai likās – sarunājās ar kādu.

– Kā tiksīm iekšā? – Pēcis nenocietās.

– Nekas jauns taču nav izgudrots, – Samta Ūsa iesmējās. – Ar atslēgu.

Samta Ūsa izņēma no čemodāniņa palielu atslēgu.

– Kur jūs tādu dabūjāt? – es iesaucos.

– Izgatavoju pēc parauga.

– Pēc parauga? – es paraustīju plecus. – Pēc kāda parauga?

– Vai tad tu neatceries? – Samta Ūsa atvaicāja. – Ko redzējām uz datora ekrāna?

– Tā pati! – mēs visi reizē iekliedzāmies.

– Tā pati, – Samta Ūsa noteica. – Tagad raudzīsim, kā atslēgt durvis.

– Vai tur čūsku nebūs? – Aija pēkšņi ievaicājās.

– Es domāju, ka ne, – Samta Ūsa teica. – Divu kungu bēdīgais gals tur, lejā, – un viņš ar roku aprakstīja plašu apli virs Klinšupītes, – bija atgadījums, kas notika gluži dabiski.

– Jūs taču nedomājat, ka čūskas bija mākslīgas? – iesaucās Aija.

– Nē, odzes bija īstas, – teica Samta Ūsa, – bet tas, kāpēc viņas tūlīt metās virsū abiem kungiem, lūk, tas... – un Samta Ūsa izteiksmīgi pacēla acis uz augšu. – Tāpēc allaž esmu mudinājis, mani jaunie draugi, – visam jānoris dabiski... Varbūt tas ir vienīgais glābiņš šajā brīnišķajā pasaulē... Tā, slēgsim durvis vaļā!

– Kur tad slēdzene? – nerimās Pēcis.

Samta Ūsa neko neatbildēja, bet pieskārs durvīm tajā vietā, kur beidzās zaļais stars. Izrādījās, ka vienu no savādajiem rotājumiem var pagriezt! Un zem tā ir slēdzene!

Samta Ūsa ielika atslēgu, pagrieza, un...

Mēs ievērojām, ka zaļais stars piepeši ir pazudis. Samta Ūsa izņēma atslēgu un vieglītēm pagrūda durvis. Vēl nekas nenotika.

Tad es, it kā man kāds to būtu pateicis, piegāju pie durvīm un pagrūdu tās pie pašas stenderes. Jā! Durvis pavērās – ne tā kā parasti, bet vidū, tā ka durvju kreisā puse iegriezās uz iekšu, bet labā puse – uz āru.

Pretī elpoja tumsa.

– Tā, jaunie draugi, – Samta Ūsa svinīgi noteica, – izvilkt lukturus un uz priekšu! Jaunais laikmets ir iesācies!

Uzmanīgi gājām dziļāk. Ar lukturi tūlīt iztaustīju grīdu. Patiesību sakot, arī man bija bail no čūskām, un Samta Ūsas iepriekš sacītais līdz galam mani nepārliecināja. Par laimi, grīda bija tīra.

– Klusu! – Samta Ūsa piepeši iesaucās.

Mēs aizturējām elpu. Vīrs galvas pilēja ūdens. Kā norunājuši, mēs pavērsām lukturus uz augšu. Ala bija milzīga, un griesti nemaz neizskatījās pēc parastās smilšakmens alas griestiem, tie bija gludi un spoži, it kā milzis ņēmis lielu otu un noklājis griestus ar laku. Ūdens pilēja no varenas ozola saknes, kas bija izlauzusies cauri griestiem.

– Tas ir avots! – es iesaucos. – Es zinu, tur augšā, blakus ozolam, vienmēr ir mitrs, pat sausākajā vasarā!

Dīvaini, kur tad ūdens paliek? Zem kājām viss bija tīrs un sauss. Sekojām ar lukturiem lielajai saknei. Zemāk tā sadalījās divos atzaros. Viens bija slapjš un stiepās taisni uz alas stūri, acīmredzot tur ūdens ceļš turpinājās, bet otrs...

– Skaties, skaties! – Pēcis iebrēcās, un skaņas tik viegli atsitās pret alas sienām un vairākkārt nāca atpakaļ, ka mēs satrūkāmies.

Mēs visi ieraudzījām.

Otrs saknes atzars kā astonkāja ķetna bija apķēris vecu lādi, nē, nevis apķēris, bet gluži saārdījis lādes malu!

Piegājuši tuvāk, ieraudzījām vairākas sprādzes, savādus kakla riņķus, un viens priekšmets tālu pie otrā, slapjā saknes atzara. Lūk, arī atminējums! Ozols, stiprākais visā pasaulē, kas nepakļaujas pat *viņiem*, kuri ierīkojuši šo alu! Ozola sakne atvērusi lādi, un avots dārgumu izskalojis ārā. Tādu ceļu gājusi arī mana sprādze!

– Skaties vēl! – Pēcis iebļāvās.

Alas dziļumā varēja samanīt veselu klājienu ar lādēm, un – kas tur vēl bija?

– Pagaidiet, nesteidzieties! – Samta Ūsa mierināja. – Mēs visu paspēsīm. Vispirms savāciet tos dārgumus, ko avots grib aizvilkt sev līdzī uz Klinšupīti.

Uzmanīgi savācām četrus gredzenus, trīs sprādzes un septiņus kakla riņķus. Galvu varu likt ķīlā, ka tie ir no zelta.

– Tagad palīdziet man, – Samta Ūsa ieteicās. – Pamēģināsim visi reizē cītīgi aplūkot griestus.

– Griestus? Kāpēc griestus? – iesaucās Pēcis.

– Tas ir ļoti svarīgi, – Samta Ūsa turpināja. – Drīz tu pats par to pārliecināsies.

– Bet ko mēs meklēsim uz griestiem? – es nenocietos.

– Cītīgi aplūko, – Samta Ūsa paskaidroja, – un, ja mani kaut ko īpatnēju, tūlīt pasaki.

Mēs sākām pētīt griestus. Jā, tie viscaur bija gludi, tie noteikti ir īpaši apstrādāti, jo pie Klinšupītes neko tamlīdzīgu nebiju redzējis, arī trijās alās, kas iegrauzušās Klinšupes stāvajos krastos, ne. Re, vēl vairākas ozola saknes stiepjas lejup! Nekad nebiju domājis, ka ozolam ir tik varenas saknes.

Piepeši man likās, ka alas gludajos griestos ir sabiezinājumi – it kā milzim, kurš lakojis griestus, otā lakas par daudz un šķidrums jau grasījies pilēt, taču sakaltis. Re, kur otrs tāds punkts! Un trešais!

– Es laikam atradu, – es ieminējos.

– Kur? – Samta Ūsa uzreiz apstājās.

Parādīju ar gaismas staru.

– Jā, tur laikam kaut kas ir, – novilka Samta Ūsa.

– Tādi punkti ir trīs, – es turpināju.

– Labi, darīsim tā, – komandēja Samta Ūsa. – Apgaismojiet ar lukturiem visus trīs punktus!

32

Mēs sasprindzināti skatījāmies uz augšu un nemaz neievērojām, ka Samta Ūsa atkal izvilcis kārbīņu ar vizbulīti. Es gluži sabijos, kad apgaismotajā griestu laukumīņā parādījās dūmakaini balts stars, smails kā adata.

– Neuztraucieties, – Samta Ūsa teica, – tūlīt taisīsim jokus!

Pagaidām gan nekādu joku nebija, toties ievēroju, ka vienu sabiezinājuma punktu stars uztaustījis un

tas iekrāsojās viegli zaļganā krāsā. Pēc brīža arī otrs punkts bija rokā. Nu stars tuvojās trešajam punktam.

– Tā, jaunā laikmeta sācēji, – smiedamies teica Samta Ūsa, – vai esat gatavi jokiem?

– Jā! – mēs atsaucāmies.

Samta Ūsa sataustīja trešo punktu.

Piepeši notika kaut kas neticams. Visi trīs punkti savienojās, izveidodami trijstūri, tas iekrāsojās spilgti zaļš, un – man pēkšņi likās – zaļa gaisma kā bieza ūdens šalts gāzās mums virsū. Es aizmiedzu acis. Aija iekliedzās.

Kad atvēru acis, visus sagrāba nevaldāma liksmības lēkme. Tas bija labākais joks, ko biju pieredzējis! Lielā ala zaigoja un laistījās tāpat kā tur, ārā, tikai gaisma bija ieaļģana. Apgaismojums bija tik spēcīgs, ka labu brīdi miedzām acis, lai pierastu.

Mūsu priekšā pletās liela zāle, tajā bija daudz lāžu, savādi stikla kupoli un garenas kastes ar ieročiem un dažādiem rīkiem. Daudzus tūlīt pazinām no skolas vēstures grāmatām – seno latviešu kaujas tērpi un svētku rotas, cepures un sagšas. Sajūta bija tāda, it kā mēs tikko būtu iegājuši muzejā. Bet daļa tērpu bija svešādi un pilnīgi nepazīstami, tie drīzāk atgādināja Ēģiptes faraonu greznos apģērbus.

Pašā vidū uz lielas akmens plātnes atradās stikla kupols. Es vairs nebrīnījos, ka uz tā vīdēja vizbulītes zīmējums. Neparastākais bija tas, ka kupola iekšpusē bija milzīga grāmata biezos ādas vākos. Stikla kupolu ieskāva ozola saknes.

– Lūk! – svinīgi teica Samta Ūsa. – Te nu vēl viens noslēpums, kuru tūlīt šķetināsim vaļā. Kad Jānis

katrā vietā redzēja ozolu un sakņu biezumā – grāmatu, tā nebija mirāža vai videofantastika, tā bija gluži īsta patiesība, kurai jāpalīdz.

– Palīdzēt? – neviļus iesaucās Aija.

– Jā, palīdzēt, – apstiprināja Samta Ūsa. – Tie spēki, tas saprāts, ko mēs nepazīstam vai, pareizāk sakot, jūs nepazīstat, – un te Samta Ūsa ieturēja izteiksmīgu pauzi, – drīz es jums pavēršu rožainā noslēpumu aizkara maliņu; tātad šie spēki spēj ārkārtīgi daudz, un tomēr! Tomēr mūsu ozolam ir fantastiskas spējas! Varbūt tāpēc mūsu senči par varenāko un svētāko turēja ozolu, – Samta Ūsa vieglītēm pieskārās ozola saknēm. – Re, ko dara ozola spēks! Ozola sakne ņem un salauž lādi – redzējāt, tur, stūrī, pie avota –, izraisa alkatīgu cilvēku kaislības un nāvi, un tagad tās pietuvojušās kupolam. Varen dzīvīgs ir ozols tur, augšā...

– Avots to baro, – es ieteicos.

– Jā, protams, – piekrita Samta Ūsa. – Tāpēc pienācis laiks kādam iejaukties, lai grāmata netiktu sabojāta.

– Kas tā ir par grāmatu? – nepacietīgi iesaucās Pēcis.

– To arī es nezinu, – noteica Samta Ūsa. – Bet drīz mēs to uzzināsim.

Viņš paņēma rokās kārbiņu ar vizbulīti un pielika vizbulītei, kas uzzīmēta uz kupola. Tūlīt ievēroju, ka abas vizbulītes pilnīgi sakrita.

Brīdi nekas nenotika. Tad kupols mainīja krāsu. Sākumā tas bija maigi rozā, tad viegli zilgans, līdz beidzot viegli iezalģans. Es sāku uztraukties, vai tikai Samta Ūsa ar saviem eksperimentiem kaut ko nesabojās, bet pagaidām viss ritēja mierīgi.

Pamanījis manu sasprindzinājumu, Samta Ūsa no-
teica:

– Neuztraucies, grāmatai nekas nenotiks! Bet tai jānonāk līdz mums.

– Tas ir kā – jānonāk? – Pēcis iesaucās.

– Tā atradusies bezgaisa telpā, kur nav gaisa un baktēriju... Un tagad tā iegūst savdabīgas aizsargbrūņas un nonāk pie mums, – Samta Ūsa pasmaidīja un, pārliecinājies, ka vizbulītes attēls no kupola pazudis, noņēma savu noslēpumaino kārbīņu, un svarīgi aicināja:

– Tātad ceļam nost kupolu! Es kreisajā pusē, jūs visi – labajā!

Tikai tagad ievēroju, ka kupolam visapkārt ir uzliekta apmale, lai to ērti varētu saņemt. Uzmanīgi nocēlām kupolu.

– Jāni, atšķir grāmatu! – Samta Ūsa teica.

Uzmanīgi, kā baidoties apdedzināties, es pieskāros grāmatai. Sasprindzinājums izzuda, un es mierīgi atšķīru biezo vāku, tad pirmo, biezo, dzeltenīgi brūno lappusi, tad nākamo, uz kuras bija vizbulītes attēls, tad trešo.

Trešajā lappusē bija skaists zīmējums. Divi jauni vīrieši. Viens varēja būt senais sēlis vai zemgalis vieglā tērpā ar šķēpu un vairogu rokās. Otrais bija svešāds, puskails vīrs ar brūnāku sejas krāsu, arī viņam bija šķēps un vairogs, bet galvā – bruņucepure ar pūķa attēlu.

– Šķir tālāk! – Pēcis iesaucās.

Es atšķīru.

Iebrūnā lappuse bija glīti norakstīta gludās, ļoti taisnās rindās, un burti likās pazīstami. Vai tā ir...

– Tas ir rakstīts latīņu valodā, – Samta Ūsa ieska-
tījies paskaidroja.

– Vai jūs zināt latīņu valodu? – Aija nemierīgi
ieprasījās.

– Zinu gan, – Samta Ūsa atbildēja, – bet nevaru
galvot, ka visu mācēšu pārtulkot, mēģināsim.

Brīdi Samta Ūsa klusēja, tad sāka skaļi tulkot.

– Šī ir atslēgas grāmata. Lielais Debesu spēks, kas
mūsu zemē nolaidās ar uguni, teica: "Zeme atrodas
nepareizā leņķī pret debesīm, un jums būs jāiet bojā.
Būs ļoti daudz smilšu vētru, un jūs iesiet bojā. Mēs
jums varam palīdzēt, bet nevaram jūs izglābt." Un
tad mūsu vecajie teica: "Mēs nedrīkstam pazust. Daži
no mums aizies uz citām zemēm, bet citas zemes mūs
palēnām aprīs. Daži no mums aizlidos līdz Lielajam
Debesu spēkam, bet mūžība ilgs tik, cik katram lemts
dzīvot. Mums jāatstāj liecība."

Lielais Debesu spēks teica: "Liecība jāatstāj div-
reiz – vienreiz uz Zemes, otrreiz tur, kur dzīvo Lielais
Debesu spēks. Mēs savācām dārgumus, kādi mums
bija – rotaslietas, kādas tikai mēs mākam gatavot ar
Lielā Zemes spēka palīdzību, tērpus un ieročus, kādus
nēsājam, un grāmatas, kas stāsta par mūsu dzīvi.
Lielais Debesu spēks teica, ka liecība jāatstāj tur, kur
nav smilšu vētru, nedreb zeme un uguns un ūdens
neposta pasauli.

Mēs ielikām liecību lādēs, un Lielais Debesu spēks
aizveda mūs uz citu zemi, kur nebija smilšu, bet bija
biezi meži un skaistas upes. Tur dzīvoja citi cilvēki,

un Lielajam Debesu spēkam viņi teica: "Mums arī bail iet bojā." Tad Lielais Debesu spēks prasīja: "Te ir smilšu vētras, dreb zeme, un uguns un ūdens nevaldāmi plosās?" "Nē," viņi teica. "Bet mums bail, ka mūs nokaus ienaidnieks vai pašu neticība savam spēkam." Tālab liecību atstāja arī šejienes cilvēki. Arī viņi savāca rotaslietas, kādas citi nemāk taisīt, ieročus un apģērbu, kādu viņi nēsā, un grāmatas. Lielais Debesu spēks teica: "Atslēgas grāmata jāraksta romiešu valodā – tā tauta izmirs, bet valoda paliks. Tāpēc šeit ir mūsu zīmju saraksts – mūsu... – Samta Ūsa saminstinājās, – akajiešu... un letu... valodā."

– Kas tās ir par tautām? – es nenocietos.

– Akajieši ir tā pati senā, noslēpumainā tauta, kas dzīvoja Arābijas pussalā un gāja bojā lielo smilšu vētru laikā pirms divtūkstoš gadiem. Atcerieties, draugi? Grāmata "Nezināmā pasaule"...

– Un leti? – iesaucās Aija.

– Tie droši vien ir senie latgaļi.

Es atšķīru nākamo lappusi. Tā bija nokaisīta divainām rakstu zīmēm. Nē, nebija vis – trīs glīti stabīni. Pašķīru nākamo – arī...

– Kas tas ir? – Pēcis, pabāzis degunu, vaicāja.

– Kas tas ir? – cēli pārvaicāja Samta Ūsa, tikai tad ievēroju, cik ļoti viņam trīc rokas. – Tā ir atslēgas grāmata, mani jaunie draugi!

– Atslēgas? Kādas atslēgas? – nerimās Pēcis.

– Vai tiešām tas būtu, – es sāku uztraukties, – vai tas būtu... alfabēts?

– Protams! Tas ir alfabēts! – Samta Ūsa svinīgi no-teica. – Skatieties: te, vidū, ir latīņu. Kreisajā pusē...

man šķiet, ka tas varētu būt akajiešu. Zīmes ir tik svešādas! Bet šīs, – un viņš pielika pirkstu lappuses labajā pusē, – tās ir... tās noteikti ir seno letu rakstu zīmes. Paskatieties! Te taču ir mūsu *jumtiņš, bezgalītis, saulīte*.

Es nepacietīgi šķirstīju grāmatu. Rakstu zīmes nomainīja zīmējumi. Lūk, cirvis, laiva. Dīvains ritenis ar rokturiem... Lidmašīna! Nevar būt! Tas taču ir... televizors, vai?

– Tā ir enciklopēdija! – es iesaucos.

– Un tur... un tur... – Pēcis uztraukumā sāka skraidīt gar pārējām kastēm. – Tātad te ir seno latviešu grāmatas?! Tūlīt taisām vaļā! Un tur?

– Pagaidi, nesteidzies, – Samta Ūsa apturēja Pēci. – Mēs esam veikuši ceļa darbus, tagad jānāk speciālistiem. Mēs nedrīkstam saraut to zelta tīmeklīti, kas piepeši atklājies vienā rasas pilienā. Paskatīsimies mierīgi vēl brīdi! Lūk, šī ala, kas pasaules vēsturi apgriezīs kājām gaisā un padarīs nederīgus daudzu gadsimtu zinātnieku pūliņus... Vai nav brīnišķs jaunatklāsmes brīdis? To esam redzējuši tikai mēs. Iegaumējiet to, mani jaunie draugi, tādu mirkļu vairs nebūs! Mēs...

Zvanīja mobilais tālrunis.

– Jā, viss kārtībā, – teica Samta Ūsa. – Es jau grasījos jums zvanīt. Nē, vēl nesteidzieties šurp, vispirms es pateikšu, kas ir vajadzīgs, pierakstiet vai citādi fiksējiet... Tātad vajadzīgs... – un Samta Ūsa kļuva apbrīnojami lietišķs, – cilvēki ar telekamerām, ja iespējams, ar speciālo filtru komplektu, jo te ir īpašs, kosmiskas izcelsmes, zaļš apgaismojums, iespējams,

ka tas bloķēs videoierakstu. Man ir pretlīdzeklis, to izmantosim. Kas vēl... Trīs četras smagās mašīnas, slēgta tipa un tīras. Jā, tas ir ļoti svarīgi. Labi daudz lielizmēra polietilēna maisu. Ideālu apsardzi, kas pēc desmit minūtēm var sākt nepārtrauktu dežūru. Nē, cilvēku skaits nav svarīgs, galvenais, lai viņi godīgumu vērtētu augstāk par pasaules bagātībām. Vēl vajadzēs novērošanas telekamas, apgaismojumu, atbalsta punktu ne tālāk par divsimt, trīssimt metriem. Jūs jau droši vien labāk zināt. Nē, nē! Par to vairs nav jāuztraucas! Ja problēmas radīsies, tad tikai šepat uz zemes. Jā! Nāciet pēc desmit minūtēm!

Samta Ūsa beidza sarunu, nesteidzīgi attaisīja koferi, izņēma dīvainos instrumentus un sāka rīkoties. Kamēr mēs apstulbuši vērojām stikla kupolos novietotos ieročus un apģērbu, Samta Ūsa vāca alas iežu paraugus, pētīja durvis un laiku pa laikam laida darbā savu kastīti.

Tur jau nāca pirmā cilvēku grupa ar Krūmiņu un viņa priekšnieku priekšgalā. Man vai smieklī sanāca, kad viņi apjukuši skatījās apkārt un nevarēja ne soli paspert; mēs uzņēmāmies pavadoņu lomas un raušus ierāvām viņus iekšā.

Parādījās vīrs ar telekameru, bet viņš, tikko sācis strādāt, noraidoši purināja galvu. Tad Samta Ūsa izņēma noslēpumaino kastīti un ilgi ņēmās ap videokameru. Ko viņš tur īsti darīja, es neievēroju, jo uzradās tētis. Arī viņš bija gluži apjucis, gandrīz uzkāpa snaiperim, kurš gulēja ārpusē pie durvīm, rokās turēdams savādu šauteni ar tādu kā telekameru uz stobra.

– Janci, vai man rādās? – tētis vaicāja.

– Nē, tēt! – es atbildēju. – Tu vienkārši esi ienācis pasakā. Mamma teiktu – lai tas būtu pēdējo reizi.

Un mēs abi skanīgi iesmējāmies.

Pienāca Krūmiņa priekšnieks un teica, ka mēs varētu doties mājup. Mūsu izmisums laikam bija tik neviltots, ka viņš steigšus piemetināja:

– Neuztraucieties, jūs būsit pirmie, kas visu drīkstēs, tā sacīt, ar rokām aptaustīt... Bet jums, mazie detektīvi, tomēr jābrauc mājās un jāatvelk elpa. Tiklīdz būs valdības paziņojums, jūs droši vien aicinās uz televīziju.

Kopā ar kādu Krūmiņa cilvēku kāpām augšā. Dziļā grava un Klinšupīte palika aiz muguras. Pļaviņā, kas atradās starp gravu un šoseju, pašlaik nolaidās helikopters. Vīri steigšus lēca laukā, krāva ārā kastes un vadu rituļus.

Kad pa kluso meža ceļu iznācām uz šosejas, es apstulbu otrreiz. Šaipus šosejas bezgalīgā virtenē – ik pa divdesmit metriem – stāvēja zemessargi. Otrā pusē rindojās policijas, ātrās palīdzības un, nezin kāpēc, arī ugunsdzēsēju mašīnas; laiku pa laikam kāda mašīna pēc rūpīgas pārbaudes nogriezās uz pļaviņu. Pa šoseju vazājās ziņkārīgo un uztraukto bariņi, un zemessargi bez žēlastības dzina viņus prom.

Mūs iesēdināja automašīnā ar tumšiem stikliem. Droši vien tā arī bija no policijas, jo priekšā brauca īstā policija ar bākugunīm, kas visu laiku mirgoja, un pie Juglas, kad sākās luksofori, mašīna neganti taurēja.

– Vienu nesaprotu, – pēkšņi ierunājās Pēcis. – No kurienes Samta Ūsam uzradās brīnumkārbīņa? Un kā viņš zināja, nu, ko darīt un kā... Varbūt viņš pats ir no turienes? – un Pēcis pameta ar galvu uz augšu.

– Es ticu Samta Ūsam, viņš drīz visu izstāstīs, – es teicu. – Atceries, Samta Ūsa minēja par rožainā noslēpumu aizkara maliņu?

– Samta Ūsa vienkārši smalki izrunājās, – nopūtās Aija. Likās, viņa skumst, ka viss beidzies.

– Nedomāju gan, – lēni novilku, – ar smalku izrunāšanos kārbīņu vis neiedarbināsi.

Iezvanījās tālrunis. Mūsu mašīnas šoferis, ātrumu nesamazinot, tērgāja, pareizāk sakot, ik pa brīžam noteica: "Jā. Jā. Protams. Iedošu." Pabeidzis sarunu, viņš sāka iztaujāt par mūsu mājas adresēm un ik pa brīdim sazinājās ar priekšā braucošo policijas automašīnu. Kad bijām apstājušies pie Aijas mājām, viņš paņēma pāris lapiņas, kaut ko uzšņāpa, pagriezās pret mums un teica: "Te būs tālruņa numurs! Ja tuvāko stundu laikā rodas problēmas..."

– Kādas problēmas? – tētis ievaicājās.

– Uzmācīgi žurnālisti, piemēram, – šoferis teica. – No tiem vaļā tik un tā netiksiet. Bet vismaz, kamēr Krūmiņš tiek līdz Rīgai. Paši gan sagaidiet valdības paziņojumu televīzijā... Vismaz dažas stundiņas miera... Lai jums veicas!

Aija izkāpa. Viņa priecīgi pamāja ar roku, bet es redzēju, ka acīs viņai asaras.

Pēcis izkāpjot bija pavisam lietišķs.

– Tiklīdz kas, zvani! – viņš norūca un žigli aizmetās uz savu dzīvokli.

Vēl dažas minūtes, un mēs izkāpām pie savām mājām.

Tūlīt gāzīsies virsū mamma, es nodomāju.

Mamma klusējot mūs apkampa un ilgi, ilgi uz mums skatījās. Vispār, savāda tā mūsu mamma. It kā pēkšņi zaudējusi balsi, viņa klusi, gandrīz čukstot teica:

– Pulkstenis ir pusseši. Vai dzersiet tēju? Es izcepu pankūkas. Avenu ievārījums arī gaida.

– Jā!!! – mēs abi ar tēti iebrēcāmies tā, ka mamma gandrīz nogāzās.

Varēja būt pusastoņi, kad zvanīja tālrunis. Gadījās, ka tieši es pacēlu klausuli.

– Vai Jānis? – atskanēja klausulē.

– Jā!

– Te Krūmiņš. Tā, klausies! Pagaidi...

Brīdi bija klusums, vai, pareizāk sakot, Krūmiņš ar mani nerunāja, bet klusītēm kaut ko teica kādam citam. Sadzirdēju arī automašīnas troksni. Droši vien Krūmiņš vēl aizvien ir pie Klinšupītes.

– Jāni, – Krūmiņš turpināja. – Vēlāk skaties "Panorāmu"!

– Kas tur būs?

– Tad redzēsi! Un piezvani saviem kompanjoniem. Samta Ūsa zina... Viņš tūlīt brauks uz Rīgu. Neviena tevi netraucē?

– Pagaidām nē.

– Turies, Jāni, un gaidi jaunas ziņas!

Kas tad būs? Krūmiņa priekšnieks teica – valdības paziņojums. Tūdaļ sazvanījos ar Aiju un Pēci un brīdināju, lai pusdeviņos skatās televīziju.

Laiks vilkās kā slinks, pārēdies gliemezis. Cik ilgi vēl... jāgaida!!!

Beidzot pusdeviņi, sākas "Panorāma". Mūžam smaidīgā "Panorāmas" vadītāja saka:

– Šodien mūsu raidījumā paredzamas izmaiņas. Iesākumā, kā allaž, ziņas īsumā.

Pagaidām nekādas izmaiņas es nemanīju. Atkal kāds ministrs kaut kur aizbraucis, atkal muitnieki kaut ko noķēruši. Japānā neliela zemestrīce.

Beidzot vadītāja saka:

– Uz "Panorāmu" zvana daudzi satraukti cilvēki un prasa, kas notiek Rīgas rajonā netālu no Murjāņu sporta ģimnāzijas. Varam nomierināt ziņkārīgos, ka nekas tāds, par ko jākrīt izmisumā. Jau minēju, ka šovakar "Panorāmā" paredzētas izmaiņas. Mēs gaidām ciemiņus.

Vadītāja izteiksmīgi paskatījās sāņus un noteica:

– Tagad sporta ziņas.

Aizritēja sporta ziņas, un nekā nebija. Jau parādījās Gunta Arlauska un sāka klāstīt, kādas temperatūras rīt Eiropā, kad piepeši uzradās "Panorāmas" vadītāja un sacīja:

– Lūdzu, neizslēdziet televizorus, tūlīt pēc laika ziņām klausīsīsimies valdības paziņojumu.

Beidzot!

Mamma klusēdama dzēra zāles un urbās televizora ekrānā. Tētis kā tāds nebēdnis staigāja no viena kakta uz otru un teica:

– Tūlīt mēs dzirdēsim.

Beidzās laika ziņas, un ekrānā atkal parādījās "Panorāmas" vadītāja. Viņai blakus bija divi vīrieši.

– Mūsu studijā tikko ieradies ministru prezidents un iekšlietu ministrs, – iesāka vadītāja. – Tātad, ministru prezidenta kungs, kas īsti notiek Murjāņos?

– Es nupat atgriezos no turienes, kur biju kopā ar iekšlietu ministru. Vispirms nolasīšu valdības paziņojumu, ko gaida daudzas amatpersonas un ārvalstu diplomāti. Šā gada 24. aprīlī Rīgas rajona Murjāņu sporta ģimnāzijas apkaimē pie Klinšupītes atklāti unikāli vēsturiski materiāli, kas radikāli izmainīs mūsu zināšanas par Latvijas senvēsturi un kādu senu Arābijas pussalas iedzīvotāju – akajiešu – garīgo un materiālo kultūru. Valdība ir pilnvarota paziņot, ka atbilst patiesībai lielāko pasaules ziņu aģentūru paziņojumi, atsaucoties uz ASV Centrālo izlūkošanas pārvaldi, par nezināmas izcelsmes spēcīgu kosmisko starojumu pret konkrētu punktu uz Zemes minētajā vietā Murjāņos. Valdība pilnībā kontrolē stāvokli, un iedzīvotāju evakuācija no apkārtējiem rajoniem nav nepieciešama. Valdība aicina saglabāt mieru un neapgrūtināt Iekšlietu ministrijas darbiniekus un speciālistus pienākumu veikšanā.

Ministru prezidents apklusa, un vadītāja tūlīņ iejautājās:

– Tikko mēs dzirdējām valdības paziņojumu. Vai nevarat paskaidrot mazliet konkrētāk? Kas īsti ir noticis?

Ministru prezidents paskatījās uz iekšlietu ministru un teica:

– Manuprāt, iekšlietu ministram ir pilnīgāka informācija.

Iekšlietu ministrs nopūtās un iesāka:

– Šis gadījums ir pārāk neparasts, lai dažos vārdos atklātu būtību. Šobrīd piebildešu: itin drīz televīzijas skatītāji uzzinās daudz vairāk. Varēs aplūkot gluži fantastisku videoierakstu un, galvenais, tikties ar četriem cilvēkiem, kuri to visu atklājuši.

– Vai jūs nosauksiet viņu vārdus? – vadītāja neatlaidās.

Iekšlietu ministrs pasmaidīja.

– Ļausim viņiem vismaz vienu nakti mierīgi izgulēties! It īpaši tāpēc, ka trīs no viņiem ir divpadsmitgadīgi bērni – divi zēni un viena meitene. Un ceturtais ir vecāks kungs. Viņi visi ir rīdzinieki.

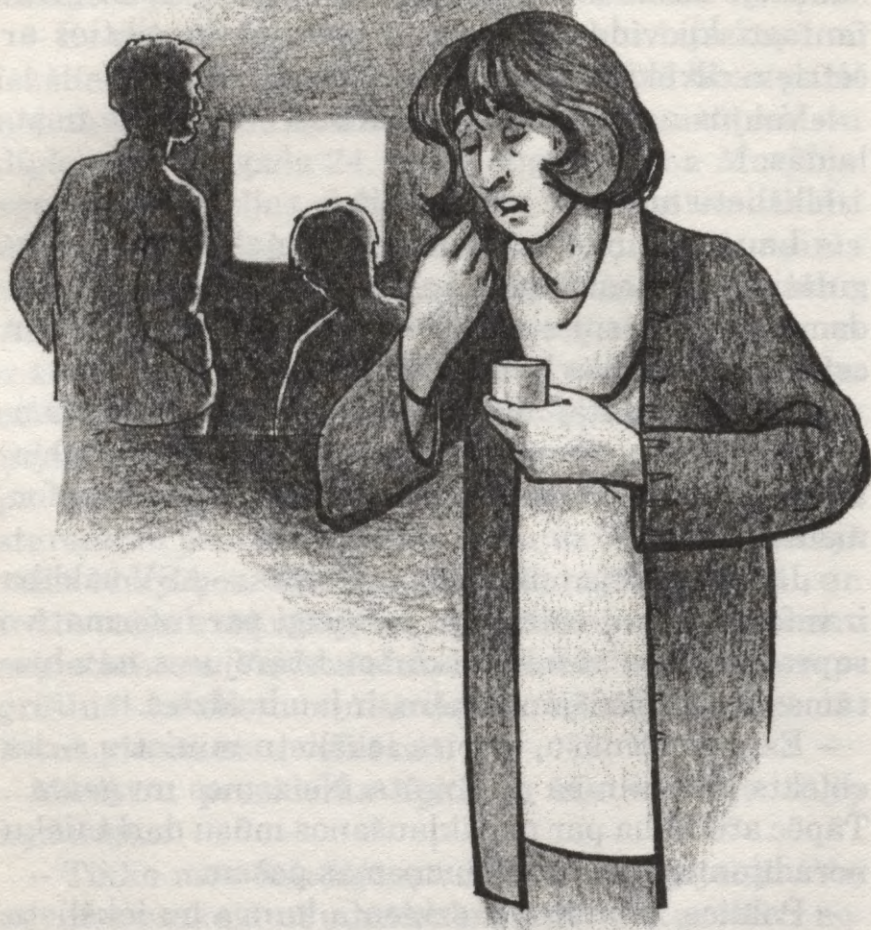
– Vēl viens jautājums ministru prezidenta kungam. Vai valdības paziņojumā minētais starojums ir bīstams cilvēkiem? Un vai ASV valdība ir par to informēta?

– Jā, – atbildēja ministru prezidents. – ASV valdība ir informēta, un mēs esam pateicīgi par informatīvo sapratni. Varu vēlreiz atkārtot: starojums nav bīstams un, pēc pēdējām ziņām, ir jau beidzies.

– Es piemetināšu, – teica iekšlietu ministrs, – ka objekts tiek pilnībā apsargāts. No zemes un gaisa... Tāpēc atbildība par nepakļaušanos mūsu darbinieku norādījumiem katram jāuzņemas pašam.

– Paldies, ministru prezidenta kungs un iekšlietu ministra kungs, ka atnācāt uz raidījumu, – nobeidza diktore.

Mamma bija gluži mēma. Toties mēms nebija tālrunis, tas zvanīja kā traks, un es jau zināju, ka tas ir Pēcis un Aija. Viņi zvanīja aizgūtnēm, lādēdami viens otru, ka nav iespējams man piezvanīt un kārtīgi

visu apspriest. Visvairāk es gaidīju Samta Ūsas zvanu.

Samta Ūsa piezvanīja tikai nākamās dienas rītā.

– Sveiks, superdetektīv! – viņš teica. – Atvaino, ka nepiezvanīju vakar. Cauru nakti strādāju.

- Tur – pie Klinšupītes?
- Nē, tepat mājās pie datora.
- Vai vēl kaut kas... neparasts? – es iesaucos.
- Viss rit savu gaitu, Jāni, – Samta Ūsa secināja.
- Mēs par to vēl šodien parunāsim. Pirms preses konferences.

– Preses konference?

– Tev vēl nezvanīja? – Samta Ūsa izbrīnījās. – Šodien Latvijas televīzija rīko preses konferenci sakarā ar mūsu piedzīvojumu. Pulksten sešos vakarā. Bet man ir daudz kas sakāms pirms preses konferences. Un tieši jums, mani jaunie draugi! Vai varam norunāt, piemēram, pulksten divos tikšanos pie tevis? Pēc visi kopā dosimies uz televīziju.

– Protams!

– Tad norunāts!

Samta Ūsa nolika klausuli, pēc tam es savējo, un tad klausules cilāšana turpinājās aizvien pieaugošā ātrumā: zvanīja no televīzijas par preses konferenci, Pēcis, Aija, Krūmiņš – būšot mašina pie durvīm pusesešos, atkal Pēcis – viņu vajājot vācieši. Izrādās, vakar garāmbraucošs vācu žurnālists mūs nofotografējis, kad iznācām uz šosejas.

Visi redzēja, ka mēs nākam no turienes, kur nevienu nelaiž; uzsūtīju Krūmiņu virsū, tad vācieši jau bija tikuši līdz manai necilajai personai. Es uzsūtīju viņiem kaut ko labāku par Krūmiņu – manu mammu. Beigu beigās, kad mammai sāka trīcēt rokas (tas bija pēc divpadsmitā zvana, neatceros, vai tie bija somi vai japāņi), tētis visu pārņēma savā ziņā un, acu nepamirkšķinājis, noskaldīja: "Pastāv vienošanās līdz

preses konferencei intervijas nesniegt!" Un tikai vienu reizi viņš sāka neganti smieties: kad piezvanīja "Vakara Ziņu" korespondente un noprasīja, vai tā esot taisnība, ka uz preses konferenci mēs ieradīšoties ar lidojošo šķīvīti.

Pulkstenis tuvojās diviem, un ik pēc brīža skanēja durvju zvans – vispirms atdrāzās Pēcis, pēc tam Aija. Mamma mūs cienāja ar garšīgu buljonu, kad mūsu sienas pulkstenis nosita divi. Atskanēja vēl viens durvju zvans, un tas bija Samta Ūsa.

– Pie jums gandrīz nemaz iekšā nevar tikt, – Samta Ūsa teica, sasveicinājies ar mammu un tēti.

– Ko? – mēs reizē iesaucāmies.

– Vai jūsu logi ir ielas pusē? – Samta Ūsa ievaicājās. – Paskatieties!

Mēs piegājām pie loga. Pie mājas ieejas bija piebraukušas divas policijas automašīnas, un policisti nemitīgi skaidrojās ar bariņu žurnālistu, kuri turēja mikrofonus un telekamas, tā sacīt, kaujas gatavībā.

34

– Man reizēm šķiet, ka pietiktu policistu vietā savervēt žurnālistus, un visi noziedznieki būtu noķerti! – smējās Samta Ūsa.

Mamma piedāvāja Samta Ūsam buljonu, un viņš labprāt to iebaudīja.

– Es saprotu, ka jūs no manis gaidāt noslēpuma atklāšanu.

– Jā, par kārbiņu, – Pēcis iemetās starpā.

– Ak, šī brīnišķā kārbiņa! – Samta Ūsa pasmaidīja, izņēma to no iekškabatas un nolika galda vidū. – Bet varbūt sāksim no otra gala! Sešos sāksies preses konference. Mēs tur stāstīsim, kā saņēmām zīmes un liecinājumus, varbūt kāds prasīs arī par kārbiņu. Un es godīgi atbildēšu – to pašu, ko saku arī jums: kādu dienu, kad ārā viss bija kluss un es lasīju – jūs domājat, vai grāmatu? Nē! Pēdējos ābolus pagrabā. Un man piepeši ļoti sagribējās padarboties ar datoru. Nu tik ļoti, ka pārtraucu ābolu lasīšanu un devos augšā, uz istabu. Man šķita, ka istabā ir kaut kas jocīgs, un tikai vēlāk es sapratu, ka šis *jocīgais* bija saistīts ar viegli zaļgano starojumu, kas bija pārņēmis visu istabu. Es ieslēdzu datoru un tūlīt ieraudzīju, lūk, šo, – un Samta Ūsa norādīja uz kārbiņu.

– Tātad jūs... no datora? – es izdvesu.

– Ne gluži, – Samta Ūsa turpināja, – datorā es ieraudzīju šo kārbiņu, kas nolikta uz kāpnēm. Ļoti pazīstamām kāpnēm. Piepeši man kā āmurs pa galvu būtu iesitis! Tās taču ir manas kāpnes!

Seši pakāpieni pie ārdurvīm!

– Un tiešām jūs... mājas tuvumā atradāt kārbiņu? – mamma nenocietās.

– Tik tiešām, – Samta Ūsa apliecināja. – Es pavēru ārdurvis, un tur tā gulēja.

– Es tomēr nesaprotu, – satraucās Pēcis. – Kā jūs pratāt ar to rīkoties?

– Tas, protams, nebija vienkārši, – Samta Ūsa teica. – Sākumā man likās, ka tā ir dīvaina, simboliska

spēļlietiņa. Vairākas reizes saspiedu kārbīņu, bet nekas nenotika. Bet reiz, strādādams ar datoru, es saņēmu zīmi.

– Kādu? – es iesaucos.

– Tā bija neliela filmiņa.

– Filma? – mēs visi reizē iekliedzāmies.

– Ne gluži filma, bet... kā maza datorspēlīte. Es redzēju divus vīrus, un abiem rokās bija zibens. Viens dedzināja mājas un lauza kokus, otrs izgriezta klintīs tuneļus un iedarbināja lidmašīnas. Tas bija atgādinājums cilvēkam, kura rokās nonāk šāda kārbīņa. Un pēc tam nākamajā filmiņā es iepazīnos ar kārbīņas spējām, vispirms ar zaļo staru, pēc tam pamazām ar pārējiem.

– Un katram savs, atšķirīgs izmantojums? – ieprasījās tētis.

– Protams, – Samta Ūsa atbildēja. – Man šķiet, ka kārbīņas iespējas ir bezgalīgas. Lūk, vakar saņēmu jaunu zīmi.

– Stāstiet! – es iesaucos.

– Bet! – Samta Ūsa pacēla pirkstu. – Te mēs esam pie kādas robežas gan tiešā, gan pārnestā nozīmē.

– Kādā ziņā? – tētis ievaicājās.

– Es vēlreiz atkārtosu to, ko katreiz saku saviem jaunajiem draugiem, – brīdi klusējis, Samta Ūsa no-teica. – Visam jānorit dabiski, savā laikā un saskaņā... Tātad pārnestā nozīmē ar robežu es apzīmēju šodienas preses konferences gaitu. Nejauksim prātus cilvēkiem! Viņiem pietiks ar alu, kuru esam atklājuši, un tās dārgumiem. Tāpēc pašreiz stāstu jums to, ko negribētu īpaši sīki atklāt televīzijā.

– Jūs teicāt – gan tiešā, gan pārnestā nozīmē, – es neatlaidos. – Kāda tad ir tiešā robeža, pie kuras jāapstājas?

Samta Ūsa mierīgi dzēra buljonu. Klusums ieilga un kļuva bīstams. Samta Ūsa nolika krūzīti, uzmanīgi aplaida apkārt skatienu un tad noteica:

– Aizvelciet aizkarus!

Mamma zibenīgi metās izpildīt Samta Ūsas prasīto.

Samta Ūsa paņēma kārbiņu, kā man šķita – vairākas reizes saspieda, tad pielika sev pie pieres. Man likās, ka sirds izlēks ārā no krūtīm, tā biju uztraucies.

Tad Samta Ūsa nolika kārbiņu zemē. Istaba pielija ar viegli zaļganu mirdzumu, kuru jau pazinu. No kārbiņas vijās dzeltenī zaļš stars, jā, tieši vijās, it kā smalks, krāsains urbītis grieztos lielā ātrumā.

– Tagad skatieties un nepavisam neuztraucieties, – noteica Samta Ūsa. – Tas būs pavisam mazu brītiņu.

Viņš pastiepa roku stara virzienā – varbūt aiz stara, es nevaru droši apgalvot –, un roka pazuda! Pēc tam ar kāju notika tas pats. Beidzot Samta Ūsa vienkārši izgaisa. Mamma grasījās kliegt un kaut kur skriet, tētis ar pūlēm viņu noturēja krēslā.

Tas tiešām bija tikai mirklis. Tūlīt parādījās brūnā samta žaketē tērtā roka un arī Samta Ūsa pats.

Samta Ūsa saspieda kārbiņu, un stars pazuda.

– Nobijāties gan, ko? – Samta Ūsa iesmējās. – Es pats, pie spoguļa sēdēdams, arī sākumā nobijos. Bija pustrīs naktī...

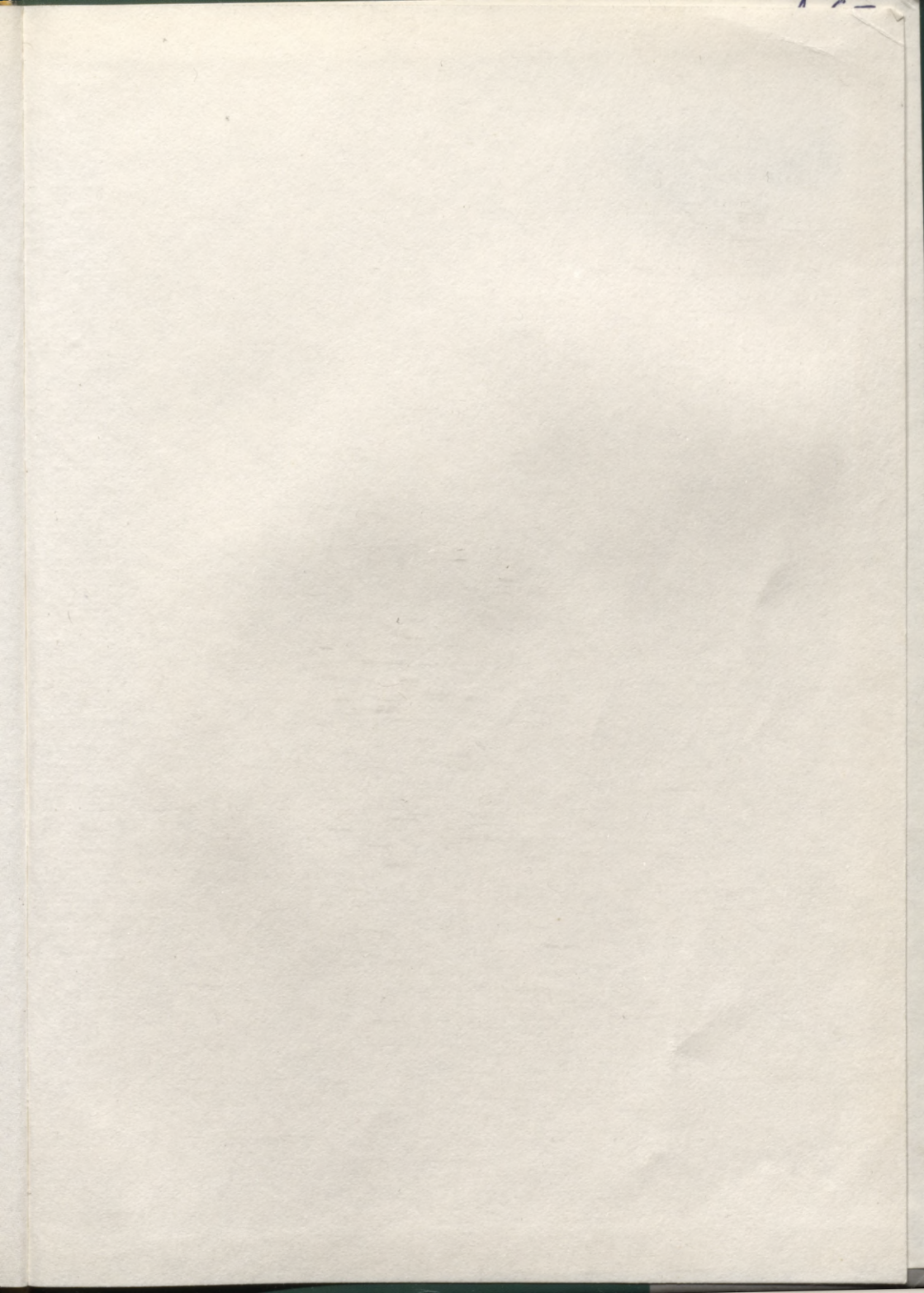
– Vai jūs pārvērtāties par neredzamo cilvēku? – čukstēja Aija.

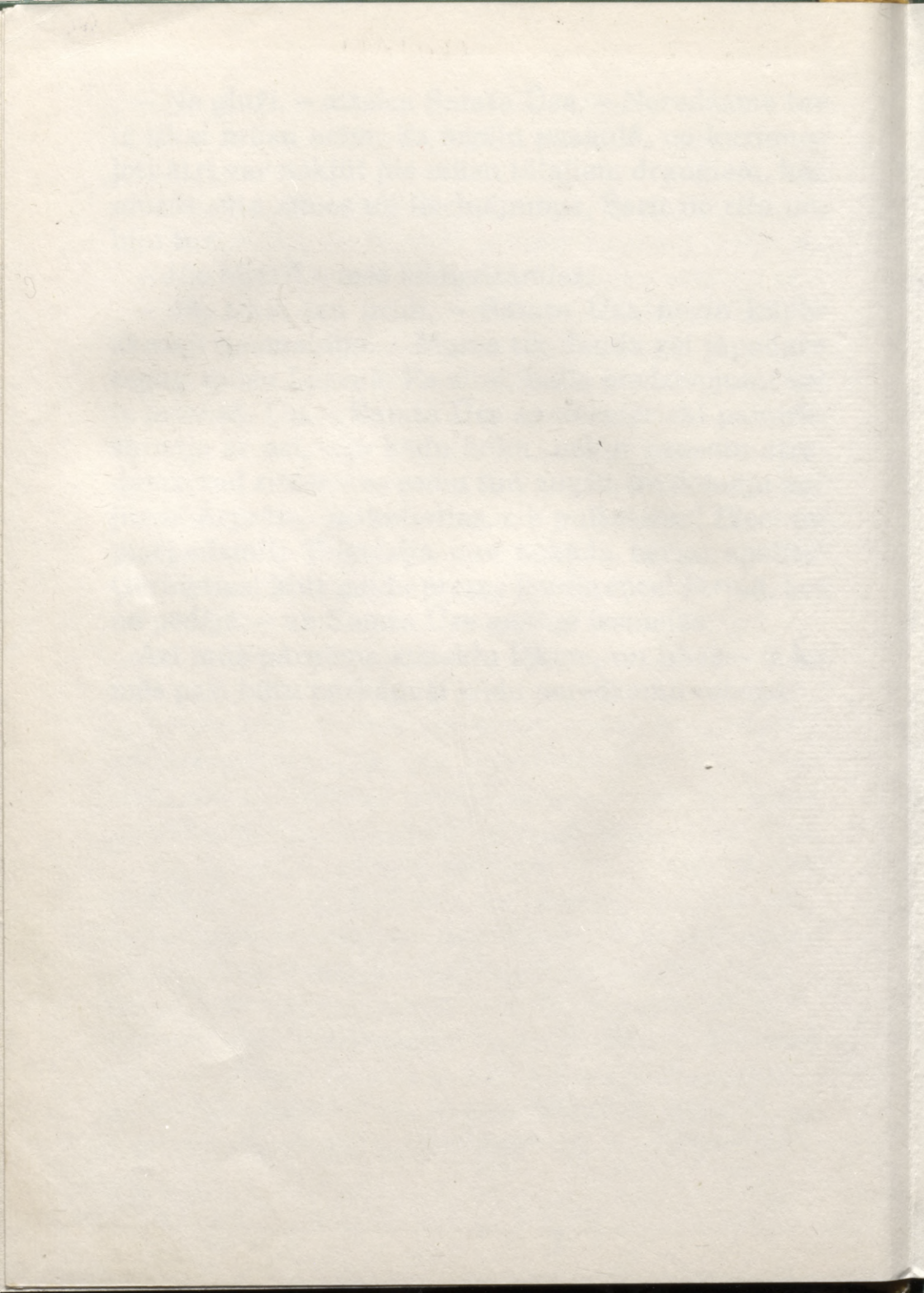
– Ne gluži, – atteica Samta Ūsa. – Neredzams tas ir tikai mūsu acīm. Es iegāju pasaulē, no kurienes ļoti ātri var nokļūt pie mūsu tālajiem draugiem, kas mums sūta zīmes un liecinājumus. Šorīt no rīta jau biju tur.

– Jūs bijāt?! – mēs iekliedzāmies.

– Jā, tikai īsu brīdi, – Samta Ūsa nezin kāpēc skumji pasmaidīja. – Mums tik daudz vēl jāpadara tepat, mūsu Latvijā. Es zinu, lielie piedzīvojumi vēl ir priekšā. Un, – Samta Ūsa sazvērnieciski pamirkšķināja ar aci, – ja kādu laiku nekur neesmu atrodams, tad ziniet – es esmu tur, augšā, un domāju par jums! Ārprāts, paskatieties, cik pulkstenis! Pieci un piecpadsmi! Televīzija nav nekāda bērnu spēlīte! Ģērbieties! Mūs gaida preses konference! Pirmā, bet ne pēdējā, – un Samta Ūsa garšīgi iesmējās.

Arī mūs pārņēma smieklu lēkme, un likās – it kā mēs paši būtu pārkāpuši kādu neredzamu robežu.

OBLIGĀTAIS
EKSEMPLĀRS

A. 65

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0304036674

J
L 3252

Ozola grāmata –

kas tā par dīvainu un noslēpumainu grāmatu?

Kārtīga briesmu gabaļa saturu neviens iepriekš nestāsta.

Pateikšu vienīgi, ka te darbojas trīs detektīvi –

Jānis, Pēcis un Aija, kuri mācās 7. klasē,

Janča tētis un mamma, policijas vīri un muzeja darbinieki,

ļoti svarīgi valdības vīri, kāds vecs kungs,

kura īsto vārdu zina retais, jo viņu dēvē par Samta Ūsu.

Un vēl bariņš ļoti šaubīgu tipu...

Pačukstēšu arī, ka grāmatā notiek fantastiskas,

kosmosa izraisītas pārvērtības, ka dīvainie un

noslēpumainie notikumi atgadās tepat Rīgā

un pie Murjāņu sporta skolas, trolejbusā un

pie datora ekrāna, utenī un dažādās slēptuvēs.

Jūtīgi lasītāji lai grāmatu neņem rokās,

jo dažas epizodes ir bīstami uztraucošas.

Pilnīgi iespējams, ka šodien, rīt vai, vēlākais,

parīt tu, tāpat kā grāmatas varoņi,

nejauši nopirksi

gluži vecu un apžepušu...

Piedod, tālāk nedrīkstu stāstīt,

labāk lasi pats!

